

Vissa säkerhetspolitiska frågor

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande dels svensk säkerhetspolitik och den säkerhetspolitiska kontexten och dels säkerhetspolitiska konsekvenser för EU i ljuset av den ekonomiska krisen.

I likhet med regeringen konstaterar utskottet att Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland i Europeiska unionen eller ett annat nordiskt land.

Utskottet vill framhålla det utvidgade säkerhetsbegreppet till grund för Sveriges samlade försvar som inkluderar såväl civil som militär förmåga och planering. Utskottet konstaterar att säkerhet är ett vidare begrepp än skydd av det egna fysiska territoriet. Utskottet anser att flödessäkerhet blir centralt i det utvidgade säkerhetsbegreppet.

Utskottet betonar vikten av att föra en politik som balanserar globaliseringens positiva och negativa konsekvenser. Det gäller att å ena sidan säkra flödessäkerheten för att underlätta de flöden som ger globaliseringen dess kraft och å andra sidan motverka de flöden som underminerar våra samhällen.

Utskottet menar att EU:s förmåga att agera som en säkerhetspolitisk aktör är en funktion av resurser och sammanhållning. Utskottet anser att det därför är av största vikt att motverka inre splittringar inom EU. Ett Europa i flera hastigheter försvagar EU som säkerhetspolitisk aktör. EU vinner i globalt inflytande och trovärdighet genom att stå enat och agera gemensamt.

I ljuset av den ekonomiska krisen och efterföljande maktförskjutningar anser utskottet att EU behövs mer än någonsin för att utveckla globala normer och institutioner. Utskottet välkomnar Sveriges, Polens, Italiens och Spaniens initiativ till att arbeta fram en bred utrikespolitisk strategi för EU. Utskottet anser att framtagandet av en strategi, under rådande situation av bristande resurser, är desto viktigare för att uppnå ett effektivt resursutnyttjande inom de mest relevanta områdena.

Utskottet anser att den ekonomiska situationen i Europa understryker behovet av att förnya EU-samarbetet kring förmågeutveckling. För att EU ska vara en stark global aktör, med god internationell krishanteringsförmåga, är det en förutsättning att medlemsstaterna effektivt kan upprätthålla sina förmågor.

Utskottet ser med oro att den ekonomiska nedgången – med minskad biståndsvilja, ökad fattigdom och ökade ekonomiska klyftor till följd – kan leda till politisk instabilitet, inklusive ökad migration i vissa regioner. Utskottet välkomnar att Sverige med kraft har fortsatt att driva på för att EU ska kunna uppnå det gemensamma målet om att avsätta 0,7 procent av BNI i bistånd senast 2015.

I betänkandet finns tretton reservationer (S, MP, SD och V) samt ett särskilt yttrande (SD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning	8
Utskottets överväganden	9
Svensk säkerhetspolitik och den säkerhetspolitiska kontexten	9
Säkerhet i samverkan	9
Bakgrund	9
Motionerna	10
Utskottets ställningstagande	11
Det breddade säkerhetsbegreppet	13
Bakgrund	13
Motionerna	14
Utskottets ställningstagande	14
Säkerhetspolitik bortom territoriell säkerhet	15
Bakgrund	15
Motionerna	17
Utskottets ställningstagande	17
Säkerhetspolitiska konsekvenser av den ekonomiska krisen	18
Sammanhållningen inom EU	18
Bakgrund	18
Utskottets övervägande	20
Förskjutningar i den globala maktbalansen	21
Bakgrund	21
Motionerna	22
Utskottets ställningstagande	22
Deltagande i militära och civila internationella insatser	24
Bakgrund	24
Motionerna	25
Utskottets ställningstagande	26
Säkerhet och utveckling	29
Bakgrund	29
Motionerna	31
Utskottets ställningstagande	32
Övriga yrkanden	35
Reservationer	36
1. Säkerhet i samverkan, punkt 1 (S)	36
2. Säkerhet i samverkan, punkt 1 (MP)	38
3. Säkerhet i samverkan, punkt 1 (V)	38
4. Det breddade säkerhetsbegreppet, punkt 2 (MP)	40
5. Det breddade säkerhetsbegreppet, punkt 2 – motiveringen (SD)	41
6. Säkerhet bortom territoriell säkerhet, punkt 3 – motiveringen (SD)	42
7. Förskjutningar i den globala maktbalansen, punkt 4 (S, MP)	42
8. Förskjutningar i den globala maktbalansen, punkt 4 – motiveringen (SD)	44

9. Deltagande i militära och civila internationella insatser, punkt 5 (S)	45
10. Deltagande i militära och civila internationella insatser, punkt 5 (MP)	46
11. Deltagande i militära och civila internationella insatser, punkt 5 (V)	47
12. Deltagande i militära och civila internationella insatser, punkt 5 – motiveringen (SD)	48
13. Säkerhet och utveckling, punkt 7 (MP, V)	49
Särskilt yttrande	53
Sammanhållningen inom EU samt säkerhet i samverkan (SD)	53
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	54
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	54
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	54
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	57
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 8	61
<i>Bilaga 3</i>	
Stenografisk uppteckning från Offentlig utfrågning den 18 oktober 2012 om säkerhetspolitiska konsekvenser för EU i ljuset av den ekonomiska krisen	62

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Säkerhet i samverkan

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:U218 av Fredrick Federley (C),

2010/11:U229 av Isabella Jernbeck och Maria Plass (båda M),

2010/11:U287 av Annelie Enochson m.fl. (KD, M, FP),

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 37,

2010/11:U315 av Finn Bengtsson och Annicka Engblom (båda M),

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 5, 6, 8 och 9,

2011/12:U308 av Isabella Jernbeck (M),

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 38,

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1,

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 1, 5, 6, 8 och 9,

2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 12,

2012/13:U267 av Irene Oskarsson (KD) yrkande 2,

2012/13:U304 av Isabella Jernbeck (M),

2012/13:U305 av Finn Bengtsson (M) och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 37.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (MP)

Reservation 3 (V)

2. Det breddade säkerhetsbegreppet

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 2, 6 och 8 samt

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 34.

Reservation 4 (MP)

Reservation 5 (SD) – motiveringen

3. Säkerhet bortom territoriell säkerhet

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 1 i denna del och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 1 i denna del.

Reservation 6 (SD) – motiveringen

4. Förskjutningar i den globala maktbalansen

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 1 i denna del och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 1 i denna del.

Reservation 7 (S, MP)

Reservation 8 (SD) – motiveringen

5. Deltagande i militära och civila internationella insatser

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U205 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1,

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 7, 10 och 15,

2011/12:U336 av Peter Rådberg m.fl. (MP),

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 18,

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 7, 10, 11 och 15,

2012/13:U239 av Bodil Ceballos m.fl. (MP),

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 39 och

2012/13:Fö268 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 7.

Reservation 9 (S)

Reservation 10 (MP)

Reservation 11 (V)

Reservation 12 (SD) – motiveringen

6. Fred och säkerhet i Afrika

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 67,

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 68 och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 69.

7. Säkerhet och utveckling

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 11–14,

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 12–14,

2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 1, 3–5 och 9–11,

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 7,

2012/13:U312 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 6 och

2012/13:Fö268 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 8.

Reservation 13 (MP, V)

8. Övriga yrkanden

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 14 februari 2013

På utrikesutskottets vägnar

Hans Wallmark

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hans Wallmark (M), Carina Hägg (S), Christian Holm (M), Tommy Waidelich (S), Mats Johansson (M), Carin Runeson (S), Fredrik Malm (FP), Olle Thorell (S), Kerstin Lundgren (C), Kenneth G Forslund (S), Christer Winbäck (FP), Bodil Ceballos (MP), Désirée Pethrus (KD), Julia Kronlid (SD), Hans Linde (V), Ulrik Nilsson (M) och Désirée Liljevall (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utrikesutskottet beslutade den 12 juni 2012 att inleda arbetet med ett säkerhetspolitiskt betänkande som dels behandlar svensk säkerhetspolitik och den säkerhetspolitiska kontexten, dels säkerhetspolitiska konsekvenser för EU i ljuset av den ekonomiska krisen. Den svenska säkerhetspolitiska kontexten och säkerhetspolitiska konsekvenser för EU i ljuset av den ekonomiska krisen är nära sammankopplade med varandra. I fråga om avsnittet om svensk säkerhetspolitik och den säkerhetspolitiska kontexten valde utskottet att behandla tre underrubriker: Säkerhet i samverkan, Det bredade säkerhetsbegreppet och Säkerhetspolitik bortom territoriell säkerhet. Vad gäller säkerhetspolitiska konsekvenser av den ekonomiska krisen beslutade utskottet att fokusera på EU:s deltagande i militära insatser, sammanhållningen inom EU, förskjutningar i den globala maktbalansen samt säkerhet och utveckling.

Utskottets målsättning med att särskilt lyfta fram säkerhetspolitiska konsekvenser för EU i ljuset av den ekonomiska krisen var att behandla ett aktuellt ämnesområde med bäring på EU:s framtid som säkerhetspolitisk aktör och bereda relevanta motionsyrkanden.

Som ett led i arbetet med betänkandet anordnade utrikesutskottet den 18 oktober 2012 en offentlig utfrågning i riksdagens förstakammaral om säkerhetspolitiska konsekvenser i ljuset av den ekonomiska krisen. Dr i statsvetenskap Björn Fägersten, Utrikespolitiska institutet, dr i statsvetenskap Johannes Malminen, Totalförsvarets forskningsinstitut, och dr i statsvetenskap Maria Strömvik, Lunds universitet, var inbjudna föredragshållare vid den offentliga utfrågningen (se bilaga för stenografiuppteckning).

Utskottets överväganden

Svensk säkerhetspolitik och den säkerhetspolitiska kontexten

Säkerhet i samverkan

Bakgrund

Europa präglas i dag av ömsesidiga beroenden. Säkerhetspolitiska möjligheter och utmaningar som Sverige ställs inför delas i hög utsträckning av övriga Europa. Regering och riksdag har därför verkat för att Sveriges säkerhet byggs solidariskt med andra.

Riksdagen beslutade i juni 2009 om Sveriges solidaritetsförklaring som innebär att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vidare har riksdagen godkänt en svensk ratificering av Lissabonfördraget. I Lissabonfördragets artikel 24.2 anges att EU ska ”föra, utforma och genomföra en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik som grundas på en utveckling av medlemsstaternas ömsesidiga politiska solidaritet”. Genom Lissabonfördragets artiklar 42.7 (de s.k. säkerhetsgarantierna) och 222 (solidaritetsklausulen) institutionaliseras och stärks vidare det solidariska ansvar som EU:s medlemsländer har för Europas säkerhet.

Det nordiska försvarspolitiska samarbetet har fördjupats sedan upprättandet av Nordic Defence Cooperation (Nordefco) 2009. Syftet med det nordiska försvarssamarbetet är att stärka parternas nationella försvar, undersöka gemensamma synergieffekter och finna effektiva gemensamma lösningar. Vidare har det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet förstärkts, inte minst i ljuset av arbetet med den s.k. Stoltenberg rapporten. Exempelvis antog de nordiska utrikesministrarna i april 2011 en nordisk solidaritetsförklaring som innebär att om något nordiskt land exempelvis skulle drabbas av en terroristattack eller en cyberattack kommer de andra nordiska länderna att bistå det landet med relevanta medel efter en förfrågan från det drabbade landet.

Nato är för närvarande den organisation som har den mest utvecklade förmågan till ledning och genomförande av krävande militära krishanteringsinsatser.

Sveriges samarbete med Nato grundar sig dels på partnerskapet inom Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR) och Partnerskap för fred (PFF) och deltagandet i Natoledda fredsfrämjande operationer. Samarbetet inom Nato/PFF är baserat på självdifferentiering, vilket innebär att partnerländerna själva avgör i vilken utsträckning och på vilket sätt de önskar delta i de olika aktiviteter som samarbetet erbjuder.

Samtliga Östersjöländer, förutom Ryssland, är medlemmar i EU eller Nato. Sverige deltar aktivt i Östersjö-, Arktis- och Barentssamarbetet samt bidrar till EU:s nordliga dimension. Östliga partnerskapet, som Sverige tillsammans med Polen initierade, syftar till att fördjupa och förstärka relationerna mellan EU och de sex östliga grannländerna (Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Moldavien, Ukraina och Vitryssland). Med partnerskapet följer bl.a. ett fördjupat arbete för att bygga fungerande demokratiska institutioner.

Motionerna

I kommittémotion 2010/11:306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 37 och i kommittémotion 2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1 och i kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 37 anförs att Sverige är, och ska fortsätta vara, militärt alliansfritt. Sverige ska inte ansöka om medlemskap i Nato. Detta är centralt för vår gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Den militära alliansfriheten ger Sverige bl.a. handlingsfrihet och ökade möjligheter att agera i internationella sammanhang. Det gäller exempelvis Sveriges möjligheter att vara pådrivande för global nedrustning. Genom att vara militärt alliansfritt förbehåller sig Sverige vidare rätten att självständigt utforma storlek och inriktning på försvaret. Den militära alliansfriheten har ett avgörande och brett stöd hos det svenska folket. Ett svenskt Natomedlemskap saknar, enligt Socialdemokraterna, däremot legitimitet.

I kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. yrkande 38 vill Socialdemokraterna att en modern svensk säkerhetspolitik ska innehålla ett militärt alliansfritt Sverige, ett ökat samarbete i Norden, en aktiv Östersjöpolitik, ett stärkt Europasamarbete, ett starkare Förenta nationerna.

I kommittémotion 2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. yrkande 12 anför Miljöpartiet att det för Sverige är viktigt att vara en tydlig röst både i EU och utanför och att satsa på, fullt ut använda och vara del i reformeringen av FN.

I kommittémotion 2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 5 och i kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 5 förespråkas att Sverige inte ska inleda några förhandlingar eller vidta andra åtgärder i syfte att ansöka om medlemskap i Nato. I kommittémotion 2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 6 och i kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 6 anförs att Sverige bör lämna samarbetet med Nato inom ramen för Partnerskap för fred.

I kommittémotion 2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 8 och i kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 8 anförs att det är viktigt att hävda den svenska neutralitetspolitiken och att det är mycket viktigt att Sverige hålls utanför Nato. Därför bör Nato inte tillåtas öva inom Sveriges gränser.

I yrkande 9 och i kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. yrkande 9 anser Vänsterpartiet att den svenska representationen på Natos högkvarter därför omgående bör avvecklas.

I kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 1 anförs att Sverige ska avbryta allt samarbete som bidrar till en militarisering av EU.

I motion 2010/11:U287 av Oskar Öholm (M), Eva Flyborg (FP) och Annelie Enochson (KD) hävdas att Sverige inte bör stå vid sidan om utan söka fullt inflytande som medlem i Nato.

I de enskilda motionerna 2010/11:U229 av Isabella Jernbeck och Maria Plass (M), 2011/12:U308 av Isabella Jernbeck (M) och 2012/13:U304 av Isabella Jernbeck (M) föreslås att regeringen ska se över förutsättningarna för ett framtida svenskt Natomedlemskap. I den enskilda motionen 2010/11:U315 av Finn Bengtsson och Annicka Engblom (M) föreslås en översyn av förutsättningarna för svenskt medlemskap i Nato. I den enskilda motionen 2012/13:U305 av Finn Bengtsson (M) anser motionären att det är rimligt att se över om Sverige bör ansluta sig till Nato.

I den enskilda motionen 2010/11:U218 av Fredrick Federley (C) föreslås att regeringen skyndsamt ska analysera ett svenskt medlemskap i Nato.

I den enskilda motionen 2012/13:U267 av Irene Oskarsson (KD) yrkande 2 anförs att Sveriges inställning till Natomedlemskap ska ligga fast och att synnerliga skäl att omvärdera ett svenskt medlemskap inte har uppkommit.

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen konstaterar utskottet att Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland i Europeiska unionen eller ett annat nordiskt land. I detta ligger också en förväntan om att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sveriges säkerhet byggs solidariskt med andra.

Utskottet konstaterar att dagens hot och utmaningar i hög grad är gränsöverskridande och att dessa endast kan hanteras i nära gemenskap och samverkan med andra stater och organisationer.

Utskottet understryker att Sverige även fortsatt ska vara en aktiv och solidarisk partner i arbetet för stabilitet och säkerhet i Europa och omvärlden. Sveriges bidrag till krishanteringsinsatser, under EU:s, FN:s och Natos ledning, leder till ökad säkerhet. Sverige måste verka för väl fungerande internationella institutioner som drivs av en fast politisk vilja till global fred och säkerhet.

Utskottet anser, liksom regeringen, att ett starkt FN-system i ett nära samarbete med regionala och andra organisationer är centralt. FN har av medlemsländerna tilldelats ett övergripande ansvar för global fred och säkerhet.

Utskottet framhåller att samarbetet inom Europeiska unionen (EU) intar en särställning i svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Sambandet mellan vår säkerhetspolitik och vår Europapolitik är uppenbart. Sveriges säkerhet stärks genom europeisk integration. EU:s gemensamma utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik har främjat stabilitet och fred på många håll i världen. Utskottet konstaterar att medlemskapet i EU innebär att Sverige ingår i en politisk allians, där medlemsstaterna inte har försvarsförpliktelser i förhållande till varandra, men tar ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet.

Utskottet anser att Nato är en central aktör för europeisk säkerhet och integration, forum för politisk dialog och instrument för att upprätthålla länken mellan USA och Europa samt för internationell krishantering. I sammanhanget vill utskottet framhålla att Natos ömsesidiga försvarsförpliktelser är och har varit en garant för säkerhet och stabilitet i Europa, inklusive för vår egen del av Europa.

Utskottet konstaterar att Sveriges samarbete med Nato (North Atlantic Treaty Organization) grundar sig på partnerskapet inom EAPR (Euroatlantiska partnerskapsrådet) och PFF (Partnerskap för fred), inklusive Sveriges deltagande i Natoledda krishanteringsinsatser, samverkan mellan EU och Nato om EU-ledda krishanteringsoperationer samt samarbetet på det civila krisberedskapsområdet. Utskottet anser att Natos centrala roll för europeisk säkerhet och integration samt Sveriges nära och viktiga samarbete med Nato motiverar en svensk delegation till Nato i Bryssel.

Utskottet välkomnar ett fördjupat nordiskt och nordisk-baltiskt utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete. Utskottet vill framhålla att det nordiska och det nordisk-baltiska samarbetet utgör förstärkande komplement till europeisk och euroatlantiskt samarbete och solidaritet.

Utskottet konstaterar att Ryssland är en viktig global och regional aktör. Rysslands partnerskap med EU och samverkan med Nato, liksom dess integration i den globala ekonomin, är av stor säkerhetspolitisk betydelse för Östersjöregionen och hela Europa. Den ryska staten lever dock inte upp till målen att stärka rättsstaten, bekämpa korruptionen och främja uppkomsten av ett starkt civilt samhälle. I samband med parlamentsvalet 2011 och presidentvalet 2012 har det framgått att landet har stora demokratiska underskott, vilket konstaterats av valobservatörer, oberoende analytiker och medier. Stora demonstrationer och opinionsanalyser i samband med konstaterat valfusk bekräftar bilden av att breda lager av medborgare efterlyser politiska och ekonomiska reformer. Viktiga mål för både EU:s och Sveriges politik är därför att bidra till att stärka rättsstaten och att främja framväxten av ett starkt civilt samhälle i Ryssland. Utskottet anser att en uppriktig och vid behov kritisk dialog med Ryssland är ett naturligt inslag i de fördjupade, förtroendefulla relationer som eftersträvas. I en tid då kraven på politisk och ekonomisk modernisering växer sig allt starkare ligger det i Sveriges och EU:s intresse att Ryssland utvecklas till en verklig demokrati som bidrar konstruktivt till att lösa gemensamma globala utmaningar.

I sammanhanget vill utskottet framhålla att Rysslands anslutning till WTO i augusti 2012 var ett viktigt steg mot integration i världsekonomin och ett fullödigt ekonomiskt partnerskap med EU.

Utskottet välkomnar Försvarsdepartementets anvisningar (Fö2012/1384/FÖBER) till Försvarsberedningen och ser fram emot dess bedömning av den säkerhetspolitiska utvecklingen och sammanhängande konsekvenser för svensk försvars- och säkerhetspolitik senast den 1 juni 2013.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avstyrker motionerna 2010/11:U306 yrkande 37, 2011/12:Fö228 yrkande 1, 2011/12:U315 yrkande 38, 2012/13:U306 yrkande 37, 2012/13:U240 yrkande 12, 2011/12:U245 yrkandena 5, 6, 8 och 9, 2012/13:U207 yrkandena 1, 5, 6, 8 och 9, 2010/11:U287, 2010/11:U229, 2011/12:U308, 2012/13:U304, 2010/11:U315, 2012/13:U305, 2010/11:U218 och 2012/13:U267 yrkande 2.

Det breddade säkerhetsbegreppet

Bakgrund

Sveriges säkerhetspolitik utgår från en bred syn på säkerhet. Riksdagen har konstaterat (bet. 2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292) att utmaningar och hot mot Sveriges säkerhet är föränderliga, gränslösa och komplexa.

Säkerhet utgår inte längre enbart från stater och en militär hotbild. I ett vidgat säkerhetsbegrepp inryms även icke-militära hot och icke-statliga aktörer. Individens, vid sidan av staters rättigheter och säkerhet, ges också betydelse. Mänsklig säkerhet har också kommit att lyftas fram som en betydande uppgift för FN:s fredsmissioner, vilkas mandat under senare år i allt högre grad betonar vikten av att skydda civila.

I den europeiska säkerhetsstrategin från 2003 angavs att en storskalig aggression mot någon medlemsstat inte var trolig. Strategin framhöll snarare att Europa står inför nya hot som är mer diversifierade, mindre synliga och mindre förutsägbara. I sammanhanget nämndes bl.a. spridning av massförstörelsevapen, terrorism och organiserad brottslighet. I rapporten från 2008 om genomförandet av den europeiska säkerhetsstrategin framhölls vidare it-säkerhet, energisäkerhet, klimatförändringar. I Försvarsberedningens rapport från 2007 angavs att de globala miljöutmaningarna och klimatförändringarna utgör de allvarligaste hoten mot människors säkerhet och fundamentala levnadsvillkor.

Den svenska solidaritetsförklaringen, som riksdagen antog 2009 (bet. 2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292), har en bred omfattning. Solidaritetsförklaringen inkluderar olika former av katastrofer och olika former av angrepp, dvs. inte enbart militärt väpnade angrepp.

I Natos strategiska koncept som antogs i november 2010 utvidgades medlemsländernas åtaganden att bistå varandra. Konceptet talar inte, som tidigare var fallet, enbart om väpnat angrepp utan om angrepp i vidare mening som kan omfatta terroristhandlingar eller andra s.k. nya hot.

I den nordiska solidaritetsförklaringen från 2011 lyfts cyberattacker, terrorism och katastrofer orsakade av människan särskilt fram.

Gränsöverskridande samarbete, handel och integration främjar en positiv utveckling i stora delar av världen. Globalisering kan dock också innebära ökad sårbarhet genom att enskilda händelser snabbt kan få regionala eller globala återverkningar. I detta ligger en ökad sårbarhet för säkerhetshot som terrorism, spridning av massförstörelsevapen, organiserad brottslighet, pandemier och miljökatastrofer.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. yrkande 34 menar Socialdemokraterna att arbetet för att få såväl enskilda stater som det internationella samfundet att leva upp till sitt ansvar att skydda civila måste utvecklas vidare.

Miljöpartiet anser i kommittémotion 2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. yrkande 2 att säkerhetspolitiken bör sätta mänsklig säkerhet före territoriell säkerhet.

I yrkande 6 menar Miljöpartiet att i en bredare säkerhetspolitik och för att säkra den internationella freden måste förtryck erkännas både som ett hot i sig och som en grundorsak till andra säkerhetsrelaterade problem.

I yrkande 8 anför Miljöpartiet att en bredare säkerhetspolitik måste klara it-säkerheten för att säkra människors säkerhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla det utvidgade säkerhetsbegreppet till grund för Sveriges samlade försvar som inkluderar såväl civil som militär förmåga och planering.

Utskottet konstaterar att dagens hot och utmaningar inte kan tacklas med enbart militära medel och lyfter därmed fram betydelsen av att också inkludera icke-militära hotbilder i en säkerhetspolitisk analys. I sammanhanget vill utskottet påminna om betänkande 2008/09:FöU10, till vilket utrikesutskottet yttrat sig (2008/09:UU4y), som konstaterar att säkerhet är ett vidare begrepp än skydd av det egna fysiska territoriet.

Utskottet anser att flödssäkerhet blir central i det utvidgade säkerhetsbegreppet. Det gäller exempelvis skydd av flöden i cyberrät. Utskottet välkomnar att regeringen verkar för att etablera globala normer och regler som skyddar cyberrätverken från avbrott och förstörelse. I sammanhanget är det dock av vikt att betona att säkerhet på nätet måste kombineras med frihet på nätet.

Utskottet menar att varje situation kräver konsekvent användning av EU:s breda uppsättning instrument, däribland politiska, diplomatiska, utvecklingspolitiska och humanitära instrument, reaktioner på kriser, samarbete inom ekonomi och handel samt civil och militär krishantering.

Utskottet vill i samband med internationella insatser framhålla försvaret av universella normer och värden, såsom demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet, mänsklig värdighet och utveckling. Utskottet anser att försvar av dessa universella normer utomlands också stärker Sveriges säkerhet.

Utskottet betonar betydelsen av att fortsätta med att integrera människorättsfrågor inom säkerhetspolitiken. Det gäller inte minst i fråga om internationell krishantering och fredsbyggande insatser. Det är i detta sammanhang väsentligt att FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet samt FN:s säkerhetsråds resolution 1820 om sexuell våld i väpnade konflikter samt resolution 1612 om barn och väpnade konflikter genomförs på ett verkningsfullt sätt.

Utskottet konstaterar att begreppet ”skyldighet att skydda” har varit centralt i utvecklingen av folkrätten. Utskottet välkomnar att fokus har flyttats från att säkerhet främst handlat om staters säkerhet och territoriella suveränitet till att snarare sätta människors säkerhet i främsta rummet. Utskottet påminner vidare om att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet i betänkandet 2010/11:UFöU3 välkomnade att FN:s säkerhetsråd genom resolution 1973 om situationen i Libyen gav ett tydligt uttryck för principen om skyldigheten att skydda.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avstyrker motionerna 2012/13:U306 yrkande 34 och 2012/13:U240 yrkandena 2, 6 och 8.

Säkerhetspolitik bortom territoriell säkerhet

Bakgrund

Trots att antalet stater i det internationella systemet har ökat under de senaste årtiondena har det skett en nedgång i antalet väpnade konflikter mellan suveräna stater. Enligt rapporter från 2012 av National Intelligence Council och Stockholm International Peace Research Institute (Sipri) har endast 2 av 29 allvarliga väpnade konflikter varit av mellanstatlig karaktär under perioden 2001–2011. Territoriell säkerhet och integritet är dock fortsatt grundläggande för världens stater. Tidigare försvarsberedningar har konstaterat att ett enskilt militärt väpnat angrepp direkt mot Sverige är osannolikt under överskådlig tid. Samtidigt som kriser och incidenter som även inbegriper militära maktmedel dock inte kan uteslutas i vår region och på längre sikt kan militära angreppshot likväl aldrig uteslutas. I FN-stadgans första kapitel anges att alla medlemmar ska avhålla sig från hot om eller bruk av våld mot någon annan stats territoriella integritet. Försvaret av den territoriella integriteten är också centralt inom Nato trots att Nato numera inte längre enbart fokuserar på försvaret av det egna territoriet utan även deltar som internationell krishanterare under FN-mandat. I Natos Deterrence and Defence Posture Review, som antogs i samband med

Natos toppmöte i Chicago i maj 2012, angavs att alliansens viktigaste ansvar är att skydda och försvara Natos territorium och befolkning mot en attack.

I ljuset av bl.a. globaliseringen handlar dock inte de nya säkerhetsutmaningarna längre främst om nationalstatens territoriella säkerhet och integritet. Minskade kommunikations- och transaktionskostnader har under de senaste decennierna lett till en dramatisk ökning av gränsöverskridande handel, kapitalflöden samt utbyte av information och teknologi mellan länder. Detta är dock inget nytt. Redan Suezkrisen 1956 och särskilt den s.k. första oljekrisen 1973 visade att allvarliga hot mot Sveriges säkerhet kan genereras från länder som är belägna långt bortom kretsen av grannländer i Nordeuropa.

I allt högre grad blir världens länder beroende av olika flöden i form av varor, informationer, tjänster, personer och annat. Den nationella säkerheten i vidare bemärkelse än territoriet – individernas, företagens och de offentliga funktionernas säkerhet – blir i allt högre grad en funktion av de olika flödenas säkerhet. Ett flöde sammankopplar aktörer i Sverige med motparter i omvärlden genom ett utbyte av varor, tjänster, pengar (i olika former), kunskap och aktuell information. Flöden får säkerhetspolitisk relevans genom koppling till det nationella territoriet eller omistliga funktioner kopplade till Sverige.

Inom EU illustreras institutionellt säkerhetspolitik bortom territoriell säkerhet av Lissabonfördragets solidaritetsklausul. Klausulen lyfter fram skyddet av vad som finns *på* medlemsstaternas territorier snarare än försvaret av medlemsstaternas territorier. Skydd av medborgare och institutioner *på* territoriet snarare än territoriet pekar i riktning mot ett samhällsförsvaret snarare än ett territorialförsvaret.

Riksdagen har i tidigare betänkande 2008/09:FöU10 konstaterat att säkerhet är ett vidare begrepp än skydd av det egna fysiska territoriet. Liksom regeringen har riksdagen angivit att målen för Sveriges säkerhet är att

- värna befolkningens liv och hälsa
- värna samhällets funktionalitet
- värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

Globaliseringen har inneburit att territoriella gränser får allt mindre betydelse. I dag kan hot som är geografiskt avlägsna vara lika påtagliga som hot på nära håll. Regionala väpnade konflikter, terrorism, den internationella organiserade brottsligheten, förekomsten av massförstörelsevapen och den stora spridningen av små och lätta vapen hotar internationell säkerhet, inklusive Sveriges säkerhet. I Utrikespolitiska institutets rapport från 2012 Från närområde till hot- och risksfär – Ett nytt perspektiv på svensk säkerhet, utvecklas idén att det traditionella geografiska närområdet fortsätter att

vara viktigt för Sveriges militära säkerhet men att begreppet ”närområde” inte längre är tillräckligt för att identifiera relevanta hot och risker vid analys och bedömning av Sveriges militära säkerhet i dag eller i framtiden.

I utrikesdeklarationen 2011 angav regeringen att en av de viktigaste utmaningarna för Sverige och det internationella samfundet är att säkra och underlätta de flöden som ger globaliseringen dess kraft. I november 2010 angav utrikesminister Carl Bildt i ett tal på Utrikespolitiska institutet att Sverige ska vara pådrivare för ett utvidgat gemensamt ansvarstagande – geografiskt och funktionellt. Utrikesminister Bildt argumenterade vidare att ordningen med nationalstatens territoriella suveränitet och rätt till territoriell säkerhet och integritet utmanas av globaliseringen samt att de nya säkerhetsutmaningarna i globaliseringens tid inte främst handlar om territoriell säkerhet.

Motionerna

I kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 1 delvis och i kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 1 delvis lyfts omvärldsförändringar fram såsom EU:s nya roll, den arabiska våren, den globala finanskrisen, uppkomsten av nya maktcentrum etc. För att hantera utmaningarna i denna förändrade värld vill Socialdemokraterna se en ny inriktning på Sveriges utrikespolitik. Arbetet mot klimatförändringar, opålitliga finanssystem och orättvisor samt kampen för demokrati och mänskliga rättigheter måste bedrivas med kraft.

Utskottets ställningstagande

Utskottet menar att den territoriella säkerheten förblir av grundläggande betydelse. Samtidigt anser utskottet att Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik också fortsatt måste förhålla sig till den säkerhetsordning och de utmaningar som råder under det 21:a århundradet. I sammanhanget vill utskottet framhålla att utformningen av svensk säkerhetspolitik också måste se bortom territoriell säkerhet och innehålla instrument, vid sidan av militär förmåga, för att möta nya och gamla utmaningar.

Utskottet vill framhålla att Sverige fortsatt ska vara ett öppet och handelsorienterat land. Sveriges ekonomiska tillväxt och goda konkurrenskraft bottnar i vår vilja att dra fördel av globaliseringen och flödet av varor, tjänster och kapital. En väl fungerande europeisk inre marknad stärker också Europas konkurrenskraft i världen och bidrar därmed till våra möjligheter att föra en aktiv utrikes- och utvecklingspolitik.

Utskottet betonar vikten av att föra en politik som balanserar globaliseringens positiva och negativa konsekvenser. Det gäller att å ena sidan säkra flödessaferheten för att underlätta de flöden som ger globaliseringen dess kraft och å andra sidan motverka de flöden som söker att på olika sätt underminera våra samhällen.

Europeiska unionen ska inte enbart verka för fred och stabilitet i Europa utan i ökad utsträckning också verka för en hållbar globalisering, inte minst vad gäller arbetet mot klimatförändringar och ett samarbete som kan möta flödessäkerhetens nya utmaningar.

Utskottet anser att begreppet och föreställningen om ett närområde fortsatt äger relevans. Begreppet närområdet bör dock användas på nya sätt för att det bättre ska kunna ge stöd åt analyser av Sveriges säkerhet. Närområdet behöver inordnas i ett större sammanhang som representerar ett mer komplext och mer komplett perspektiv på hur hot och risker, som inte enbart innefattar militära hot mot territoriet, i fråga om Sveriges säkerhet kan uppstå i den globala omvärlden. I sammanhanget anser utskottet också det vara nödvändigt att betrakta närområdet i ett vidare geografiskt perspektiv. EU:s, men även Natos och Pff:s utvidgning, har bidragit till att ge Sverige ett närområde som sträcker sig över Svarta havsregionen och till Centralasien. Samtidigt konstaterar utskottet att grannskap fortsatt skapar speciella relationer, inklusive säkerhetspolitiska förutsättningar, mellan stater. Effekter av bl.a. miljöförstöring, miljökatastrofer, spridning av massförstörelsevapen samt organiserad brottslighet är fortfarande i stor utsträckning en konsekvens av grannskap.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen delvis avstyrker motionerna 2011/12:U315 yrkande 1 och 2012/13:U306 yrkande 1.

Säkerhetspolitiska konsekvenser av den ekonomiska krisen

Sammanhållningen inom EU

Bakgrund

Den ekonomiska krisen har inneburit utmaningar för EU:s sammanhållning. Det gäller bl.a. uppdelningen mellan länderna inne i eurozonen och de länder som står utanför eurosamarbetet. Under krisens gång har Euroområdets länder knutits närmare varandra.

Finanskrisen 2008–2009 och den efterföljande skuldkrisen satte ljuset på betydande svagheter i EU:s finanspolitiska regelverk. I kölvattnet av den ekonomiska krisen har det europeiska ekonomiska samarbetet fördjupats.

För att undvika att en liknande skuldcris upprepas i euroländerna i framtiden enades euroländerna i december 2011 om att stärka budgetdisciplinen genom ett mellanstatligt avtal som även icke euroländer inbjöds att ansluta sig till, den s.k. finanspakten.

I samband med att Grekland beviljades det första stödpaketet i maj 2010 inrättades två tillfälliga stödmekanismer: Europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM) och Europeiska finansiella stabiliseringsfaciliteten (EFSF). EFSM garanteras av EU-budgeten medan EFSF garanteras av euroländerna. Dessa mekanismer ska under 2013 ersättas av den perma-

nenta Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM). ESM ska kunna användas när ett land, i vissa extrema situationer, inte klarar av sina betalningar. IMF har under lång tid gett finansiellt stöd vid betalningsbalansproblem. ESM ska ges en motsvarande roll men begränsad till euroområdet. Euroländerna kommer successivt att betala in kapital så att den 2014 sammanlagt uppgår till 80 miljarder euro.

Rapporter från bl.a. Utrikespolitiska Institutet och European Council on Foreign Relations har lyft fram att hanteringen av den ekonomiska krisen samtidigt har tagit tid, energi och engagemang från EU:s ledare så att de inte hunnit engagera sig i EU:s utrikes- och säkerhetspolitik.

Krisen har också ställt frågor om framtidens samarbete och integration på sin spets. Kommissionens ordförande José Manuel Barroso förespråkade i september 2012 att EU:s länder på sikt bör gå mot en federation av stater för att komma till rätta med de underliggande brister i samarbetet som ansågs ha kommit till uttryck under den rådande ekonomiska krisen. Parallellt med tal om ett fördjupat samarbete har den ekonomiska krisen också ställt krav på minskad integration och åternationalisering av kompetens. Den 23 januari 2013 höll exempelvis den brittiske premiärministern David Cameron ett uppmärksammat tal om Storbritanniens relation till EU. Cameron argumenterade för ett nytt fördrag för samtliga EU-länder, eller om det inte skulle vara möjligt, en omförhandlad och ny överenskommelse, med den inre marknaden som grund, mellan enbart EU och Storbritannien. På basis av den nya överenskommelsen menade Cameron att en folkomröstning om Storbritanniens EU-medlemskap ska genomföras under nästa mandatperiod. Cameron förordade samtidigt att Storbritannien, men på nya villkor, fortsatt ska vara medlem av EU.

Den ekonomiska krisen har utmanat solidariteten och förtroendet mellan medlemsstaterna. EU:s sammanhållning har försvårats av att ländernas ekonomiska förutsättningar i termer av resurser, räntenivåer på statsobligationer, statsskulder och tillväxt kraftigt varierar inom EU.

År 2010 lånade euroländerna och IMF ut 110 miljarder euro i det första räddningspaketet för Grekland. I slutet av 2011 beslutade eurozonens länder att låna ut ytterligare 130 miljarder euro i ett andra räddningspaket för Grekland. Även Irland och Portugal har tagit emot stora lån från IMF och EU-länder. Därutöver har ECB köpt bl.a. italienska och spanska statsobligationer. Stödpaketen har väckt reaktioner och motstånd, inte minst från företrädare för nordeuropeiska regeringar som har argumenterat emot ett EU där medlemsländerna ansvarar för varandras skulder och ekonomier.

Den inrikespolitiska sammanhållningen i flera medlemsstater har också utmanats, inte minst av ibland våldsamma folkliga protester mot budgetnedskärningar. Därutöver har grundläggande principer om demokrati, respekt för människors värde etc. i EU:s fördrag kommit att ifrågasättas av högerpopulistiska och främlingsfientliga partier i vissa medlemsstater. I det grekiska valet den 17 juni 2012 fick det nynazistiska partiet Gyllene gryning knappt 7 procent av rösterna. I Ungern fick det nationalistiska,

homofobiska och antisemitiska partiet Jobbik ca 17 procent av rösterna. I Nederländerna gick det islamfientliga Frihetspartiet starkt framåt i valet 2010. I det nederländska nyvalet i september 2012 backade dock Frihetspartiet, som då gick till val på att lämna EU, men fick ändå drygt 10 procent av rösterna.

Utskottets övervägande

Utskottet vill lyfta fram att globaliseringen, avideologiseringen, framväxten av institutionella ramverk och normer samt den alltmer integrerade världsekonomin har höjt tröskeln för våldsanvändning. Det ekonomiska och politiska priset för en konflikt är i allmänhet högre i dag än tidigare. Utskottet konstaterar att EU i Europa och globalt har spelat en central roll för denna utveckling.

Utskottet vill framhålla att EU i grunden är till för att säkra freden och friheten och uppmärksamma att EU 2012 tilldelades Nobels fredspris. Enbart ett europeiskt samarbete som garanterar rättsstatens principer, alla människors lika värde och demokrati kan med framgång hävda dessa principer inom Europa och i förhållande till andra länder.

Utskottet konstaterar att samarbetet inom EU är av strategisk betydelse för Sveriges säkerhet och välbefinnande. Det är därför av vikt att Sveriges EU-integration fortsätter.

Utskottet anser att Sverige har ett betydande intresse av starka och för alla gällande gemensamma europeiska institutioner. Sverige har ett uppenbart intresse av att euroområdet står starkt och stabilt, och att de länder som har drabbats av betydande ekonomiska problem också med gemensam hjälp kan lösa dessa. Utskottet konstaterar att det regelverk för ekonomisk styrning och budgetdisciplin som funnits på EU-nivå inte har varit tillräckligt starkt. Ordning på ekonomin är en förutsättning för att EU ska kunna vara en global säkerhetspolitisk aktör.

Utskottet menar att EU:s förmåga att agera som en säkerhetspolitisk aktör är en funktion av resurser och sammanhållning. Utskottet anser att det därför är av största vikt att motverka inre splittringar inom EU. Ett Europa i flera hastigheter som indelas i länder med hög tillväxt och låg skuldandel i förhållande till BNP å ena sidan och länder med negativ tillväxt och höga skulder å andra sidan försvagar EU som säkerhetspolitisk aktör. EU vinner i inflytande och trovärdighet globalt på att stå enat och agera gemensamt.

Utskottet noterar att EU:s utrikes- och säkerhetspolitik har hamnat i skuggan av hanteringen av den ekonomiska krisen. Utskottet menar att det är av vikt att kopplingen mellan EU:s ekonomiska politik och EU:s säkerhetspolitiska roll och inflytande lyfts fram.

Förskjutningar i den globala maktbalansen

Bakgrund

Den internationella ordning som formades efter det andra världskriget har förändrats. Världen av i dag är mer multipolär och interdependent än tidigare. Länders militära makt och förmåga har fortsatt betydelse, men i takt med den accelererande globaliseringen och framväxande internationella ramverk och normer höjs tröskeln för våldsanvändning. I denna ordning blir ekonomisk styrka och framgång av allt större betydelse för att utöva politiskt inflytande globalt.

Maktcentrum med hög ekonomisk tillväxt som Kina, Brasilien, Indien och Ryssland har stärkt sin relativa ställning globalt, inte minst i förhållande till USA och EU. Trots att USA:s relativa makt är på nedgående är dock dess politiska, ekonomiska och militära inflytande fortsatt betydande.

Uppkomsten av nya tillväxtmarknader såsom Kina innebär att andra länder inte längre är lika beroende av Europa och Nordamerika. För EU kan det innebära ett mindre globalt inflytande och därmed minskad strategisk handlingsfrihet. I EU:s rapport om genomförande av EU:s säkerhetsstrategi från 2008 angavs att globaliseringen påskyndar maktförskjutningar och blottlägger skillnader i värderingar.

EU har beskrivits som en ekonomisk jätte och en politisk dvärg. Enligt Eurostat beräknas det dock i genomsnitt bli nolltillväxt för EU-området under 2012. I European Council on Foreign Relations årliga utvärdering av EU:s externa roll under 2012 (Scorecard 2012) anförs att Europa har gått från att vara en lösning till att bli ett problem. Detta har i sin tur lett till att EU:s förhållande till andra regionala stormakter har förändrats. I ekonomiska termer hävdas det i Scorecard 2012 att EU har gått från att ha varit ett subjekt till att bli ett objekt i samband med att länder som Kina och Indien tillfrågades om att ekonomiskt bidra till en lösning av några av eurozonens ekonomier.

Historiskt har EU:s länder bidragit till IMF vars resurser sedermera har använts i utvecklingsländer. Den ekonomiska krisen i Europa har dock förändrat förutsättningarna. EU har alltmer blivit beroende av IMF. Under senare år har IMF lånat ut stora summor till europeiska länder.

Trots Europas ekonomiska kris är EU fortsatt det mest ambitiösa och mest framgångsrika exemplet på ett frivilligt fördjupat internationellt samarbete mellan länder. EU är världens största integrerade ekonomi, världens största handelsblock, världens största biståndsgivare, världens största mottagare och givare av utländska investeringar. I juli 2013 förväntas EU utvidgas till 28 medlemmar i samband med Kroatiens medlemskap. Det europeiska samarbetet har banat väg för handelsliberaliseringar, demokrati och rättsstatens principer. Med över 500 miljoner människor och en fjärdedel av världens samlade ekonomi har Europa en mängd civila och militära

instrument till sitt förfogande. EU har numera bl.a. en gemensam valuta, en gemensam försvarsbyrå (European Defence Agency), en gemensam säkerhetsstrategi och en gemensam utrikesjänst (External Action Service).

Motionerna

I kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 1 delvis och i kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 1 delvis lyfts omvärldsförändringar fram såsom EU:s nya roll, den arabiska våren, den globala finanskrisen, uppkomsten av nya maktcentra etc. För att hantera utmaningarna i denna förändrade värld vill Socialdemokraterna se en ny inriktning på Sveriges utrikespolitik. Arbetet mot klimatförändringar, opålitliga finanssystem och orättvisor samt kampen för demokrati och mänskliga rättigheter måste bedrivas med kraft.

Utskottets ställningstagande

I enlighet med den s.k. Gonzalesrapporten som reflexionsgruppen för EU:s framtid överlämnade till EU:s stats- och regeringschefer 2010 vill utskottet framhålla att EU är mer än en inre marknad. Det är också en union av värderingar. I ljuset av den ekonomiska krisen och efterföljande maktförskjutningar anser utskottet att EU behövs mer än någonsin för att utveckla globala normer och institutioner. Den ekonomiska krisen får inte hindra Sverige och EU att bedriva en aktiv utrikes- och säkerhetspolitik.

Utskottet konstaterar att förmåga och möjlighet att utöva makt på den internationella scenen i allt högre utsträckning mäts i termer av ekonomisk förmåga och styrka. För att EU ska stärka sin ställning som global aktör krävs därför att Europas ekonomier och konkurrenskraft stärks. Kopplingen mellan EU:s ekonomiska utveckling och EU:s politiska inflytande globalt är tydlig. Utskottet konstaterar att i en globaliserad värld står EU:s medlemsstater inför gemensamma utmaningar och möjligheter. Utskottet betonar därför vikten av att motverka eventuella tendenser till försvagning av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Utskottet anser att i rådande ekonomiska kris krävs ökad frihandel och öppenhet.

Utskottet vill understryka betydelsen av att agera som en union. Den europeiska integrationen och samarbetet har inneburit fred, frihet och välstånd till en tidigare krigshärjad kontinent. Utskottet anser därför att nya uppdelningar bland EU:s medlemsländer baserade på ekonomisk styrka och välstånd måste undvikas. EU:s gemensamma problem bör i möjligaste mån diskuteras, förhandlas och beslutas i forum där EU:s samtliga medlemsstater är representerade. Utskottet menar att Sverige har ett säkerhetspolitiskt intresse av en allt starkare europeisk integration.

Utskottet konstaterar att EU som global aktör är beroende av hur EU uppfattas externt. EU:s inflytande och mjuka makt har i hög utsträckning grundats på den magnetism som EU har haft som modell för politisk samverkan och ekonomisk utveckling. I tider av ekonomisk kris anser utskot-

tet att det finns särskild anledning att påminna om de stora framsteg som har gjorts och om den modell för fredligt samarbete mellan fria stater som EU därmed kunnat bli för världen.

EU:s utvidgningsprocess bidrar till stabiliteten i Europa och till säkerheten och välbefindandet för befolkningen i Europa. Utskottet vill betona vikten av att motverka krafter, i ljuset av den ekonomiska krisen, som vänder sig bort från öppenhet och samarbete. Sverige måste fortsätta att vara en stark kraft för öppna samhällen, för ett öppet Europa och för en öppen värld. EU har ett ansvar att vara en lyhörd, demokratisk, progressiv och solidarisk organisation som verkar för en global ordning baserad på internationell rätt och som tar ansvar och bidrar till fred och säkerhet, miljö och klimat. Utskottet betonar vikten av att stärka EU:s attraktionskraft och normativa inflytande baserat på de grundläggande värderingar som EU står för.

Utskottet välkomnar Sveriges, Polens, Italiens och Spaniens initiativ till att arbeta fram en bred utrikespolitisk strategi för EU. Utskottet anser att framtagandet av en strategi under rådande situation av bristande resurser är desto viktigare för att uppnå ett effektivt resursutnyttjande inom de mest relevanta områdena. Utskottet konstaterar att EU och världen har förändrats sedan den europeiska säkerhetsstrategin togs fram 2003. Utskottet delar regeringens uppfattning att EU måste gå bortom ett ensidigt fokus på säkerhetshot så att det också omfattar EU:s globala ansvar och möjligheter. EU är fortsatt en central global aktör och bör proaktivt agera utifrån intressen och prioriteringar snarare än reaktivt reagera utifrån en hotbildsanalys. EU:s utrikespolitiska strategi bör ha ett långsiktigt perspektiv.

Utskottet konstaterar att ekonomiskt starka länder som exempelvis Kina, med ett helt annat politiskt system än EU:s demokratier, i ökad utsträckning kan komma att inspirera och påverka andra länders styrelseskick i takt med att EU:s relativa ekonomiska styrka försvagas. Av detta och av andra skäl anser utskottet det vara av vikt att fördjupa och vidareutveckla EU:s dialog och strategiska partnerskap med Ryssland och Kina, men också med Indien, Brasilien, Sydafrika och andra länder. Fördjupad ekonomisk och politisk dialog med nya tillväxtländer i Asien, Afrika och Latinamerika är av central betydelse för att EU ska verka för demokrati, rättsstaten, de mänskliga rättigheternas och grundläggande friheternas universalitet och odelbarhet, respekt för människors värde, jämlikhet och solidaritet samt respekt för principerna i Förenta nationernas stadga och i folkrätten.

I sammanhanget betonar utskottet vikten av att säkerställa att EU utnyttjar alla de möjligheter för gemensamt europeiskt agerande som Lissabonfördraget och den nya europeiska utrikestjänsten kan tillhandahålla. Utskottet vill framhålla att Europeiska utrikestjänsten (EEAS) skapar bättre förutsättningar för ökad samstämmighet i EU:s externa agerande; därmed är den ett viktigt verktyg för att stärka EU som global aktör. Utskottet välkomnar arbetet med den fortsatta utbyggnaden av EEAS och noterar att målet är att utrikestjänsten ska vara fullt utbyggd den 1 juli 2013. Utskot-

tet konstaterar att i tider av ekonomiska begränsningar blir det allt viktigare att söka samarbeten. Utskottet anser att EEAS ska ges en viktig funktion – att stärka EU:s nätverk av partnerskap med länder, med FN och regionala organisationer.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen delvis avstyrker motionerna 2011/12:U315 yrkande 1 och 2012/13:U306 yrkande 1.

Deltagande i militära och civila internationella insatser

Bakgrund

Den ekonomiska krisen i Europa har lett till att flera europeiska länder har gjort eller har aviserat neddragningar i sina försvarsbudgetar. Sverige, Norge, Estland och Polen hör till undantagen, med oförändrade eller ökande anslag. Vid sidan av den ekonomiska krisen är neddragningarna av försvarsbudgetar också resultatet av de senaste årens reformering av ländernas försvarsmakter.

Som en följd av den internationella ekonomiska och finansiella krisen finns ett starkt fokus på samarbeten kring förmågeutveckling. Detta arbete bedrivs såväl inom Nato som i EU.

Efter Natos toppmöte i Lissabon 2010 har arbetet inom ramen för smart försvar (smart defence) intensifierats och vidareutvecklats. Smart försvar innebär en ökad prioritering, en ökad specialisering och ett ökat samarbete mellan Natos medlemsländer för att möta ekonomiska nerdragningar samtidigt som kritiska förmågor behålls, inklusive för internationell krishantering. Det gäller bl.a. arbetet med utvecklandet av Natos missilförsvar, en förlängning av s.k. air policing över Baltikum samt fördjupat underrättelse- och övervakningssamarbete i samband med operationer.

Även inom EU är samarbeten kring förmågeutveckling prioriterade. Motvarigheten till smart försvar inom EU kallas för sammanslagning och gemensamt utnyttjande (pooling and sharing) och baseras på ett initiativ av Sverige och Tyskland. EU:s regeringar har efterlyst en strukturerad långsiktig strategi för sammanslagning och gemensamt utnyttjande med en hög ambitionsnivå som berör en rad olika kapacitetsområden och som leder till konkreta resultat. EU:s höga representant i utrikes- och säkerhetspolitik Catherine Ashton argumenterade på EDA:s årliga konferens 2012 att fördjupad sammanslagning och gemensamt utnyttjande inom ramen för europeiskt försvarssamarbete är den enda pragmatiska vägen framåt om EU ska bli en mer koherent, kapabel och strategisk global aktör.

Sedan 2003 har EU inlett ca 30 civila och militära krishanteringsinsatser, varav ca hälften av insatserna fortfarande pågår. De senaste tre åren, efter insatsen Atalanta utanför Somalias kust, har dock antalet nya militära insatser varit begränsat. Ordföranden i EU:s militära kommitté Håkan Syrén uttrycker i en artikel från maj 2012 oro över att EU:s medlemsstaters militära åtaganden inte matchar politiskt överenskomna ambitioner.

EU har dock inlett flera civila insatser under 2012: Eucap Nestor på Afrikas horn, Eucap Sahel Niger samt Euavsec Sydsudan i Juba. I januari 2013 beslutade dessutom EU:s ministerråd att skicka en utbildningsinsats till Mali för att ge råd och utbildning till landets armé.

Utöver samarbeten som sker inom Nato och EU finns också samarbeten med ett färre antal deltagande länder. Försvarssamarbetenas form, omfattning och innehåll varierar, från samverkan kring specifika materielprojekt till mer omfattande försvarspolitiska samarbeten. En del är av mer formell karaktär, andra är lösare avsiktsförklaringar och viljeyttringar. Den mest omfattande uppgörelsen är det fransk-brittiska initiativet från november 2010 som bl.a. annat omfattar långtgående avtal om skapandet av en försvarsgemensam expeditionsstyrka, samarbete kring hangarfartyg, materiel-samverkan liksom gemensamma kärnvapentester. Andra exempel på försvarssamarbeten är Weimartriangeln som innefattar Frankrike, Tyskland och Polen samt det nordiska försvarssamarbetet Nordefco.

Motionerna

I kommittémotion 2010/11:306 av Urban Ahlin m.fl. yrkande 67 anser Socialdemokraterna att regeringen har en oförmåga att hantera de svåra utmaningar Sverige och det internationella samfundet står inför när det gäller att bidra med militära insatser för fred och säkerhet i Afrikas svårt konflikt-drabbade områden som exempelvis Darfur eller Kongo. Arbetet för fred och säkerhet kräver framför allt civila insatser och engagemang men en militär insats kan vara nödvändig för att garantera grundläggande säkerhet i vissa situationer.

I kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. yrkande 68 och i kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. yrkande 69 menar Socialdemokraterna att såväl stöd till utveckling som deltagande i kris- och konflikthanteringsinsatser bör vara delar av Sveriges politik för de våldsdrabbade folken och länderna i Afrika. Vidare behöver regionala samarbeten ta ett större ansvar än i dag för både utvecklings- och säkerhetsfrågor. Det bör i första hand vara EU som tar ansvar för att upprätthålla internationell fred och säkerhet inom Europa och Afrikanska unionen som tar detta ansvar i Afrika. EU med sina överlägsna resurser bör stödja andra regioners organisationer.

I kommittémotion 2012/13:306 av Urban Ahlin m.fl. yrkande 39 vill Socialdemokraterna att EU stärker sin förmåga till att, med medlemsstaternas resurser, bidra till att bevara fred, förebygga konflikter och stärka internationell säkerhet genom civila och militära insatser. EU:s kris- och konflikthanteringsförmåga ska stå till FN:s förfogande.

I kommittémotion 2011/12:F6228 av Peter Hultqvist m.fl. yrkande 18 anser Socialdemokraterna att det är viktigt att Sverige deltar i Nato- eller EU-ledda insatser. Sverige har t.ex. aktivt varit med och drivit fram en utbyggd kris- och konflikthanteringsförmåga inom EU. Men vi ser samtidigt de behov

som finns i de FN-ledda insatserna. Tyvärr har Sverige endast ett fåtal personer ute i sådana insatser i dag. Socialdemokraterna vill se en bättre balans mellan FN-ledda insatser och övriga.

I kommittémotion 2011/12:U336 av Peter Rådberg m.fl. vill Miljöpartiet att regeringen verkar för att EU:s insats mot sjörövare också i praktiken omfattar illegalt utländskt fiske utanför Somalias kust.

I kommittémotion 2012/13:U239 av Bodil Ceballos m.fl. anser Miljöpartiet att tiden efter den rent militära interventionen ska finnas med i planeringen av en insats.

I kommittémotion 2012/13:Fö268 av Peter Rådberg m.fl. yrkande 7 anser Miljöpartiet att Sveriges internationella förpliktelser och bidrag till internationell fred ska vila på FN-beslut.

I kommittémotion 2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 10 och i kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 10 anförs att för Sverige ska bli trovärdigt i sitt internationella engagemang krävs en oberoende utrikespolitik och militär alliansfrihet. Därför bör fredsskapande, fredsbevarande och fredsfrämjande åtgärder enbart ske på FN:s uppdrag. I kommittémotion 2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 15 och i kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. yrkande 15 anförs att det är mycket viktigt att civila och militära insatser hålls separerade både när det gäller personal, materiel och ekonomiska resurser.

I kommittémotion 2011/12:U205 av Hans Linde m.fl. yrkande 1 vill Vänsterpartiet att Sverige som enskilt land, och som medlem i FN, verkar för att samtliga amerikanska trupper snarast lämnar Irak.

I kommittémotion 2011/12:U245 av Torbjörn Björlund (V) yrkande 7 anförs att Sverige ska avstå från att delta i Natoledda internationella insatser om det finns någon risk att Sveriges förtroende som fredsaktör undergrävs.

I kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund (V) yrkande 7 anges att Sverige ska avstå från att delta i Nato ledda internationella insatser som inte bidrar till fred, utveckling och säkerhet för civilbefolkningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet betonar att de europeiska länderna, trots den ekonomiska krisen, inte får tappa fokus från de gemensamt uppsatta mål som samarbetet för EU:s utrikes- och säkerhetspolitik vilar på. Det gäller att konsolidera och stödja demokrati, rättsstaten, de mänskliga rättigheterna och folkrätten, bevara freden, förebygga konflikter och stärka internationell säkerhet i enlighet med ändamålen och principerna i Förenta nationernas stadga.

Utskottet vill betona vikten av ett fortsatt starkt svenskt engagemang i civila och militära freds- och säkerhetsfrämjande insatser. Sverige bör fortsatt verka för och bidra till att det multilaterala systemet förmår ta sitt ansvar för globalt konfliktförebyggande och fredsfrämjande.

Utskottet anser att den ekonomiska situationen i Europa understryker behovet av att förnya EU-samarbetet om förmågeutveckling. För att EU ska vara en stark global aktör, med god internationell krishanteringsförmåga är det en förutsättning att medlemsstaterna effektivt kan upprätthålla sina förmågor. Den ekonomiska krisens effekter på länders försvarsekonomier behöver användas som utgångspunkt för att få i gång ett bättre fungerande samarbete inom EU. Detta är av vikt för att EU ska kunna bibehålla eller stärka sin roll som strategisk partner i internationell krishantering.

Utskottet understryker vikten av att Sverige och de övriga staterna i Europa verkar för öppenhet, informationsutbyte samt samordning mellan de olika försvarssamarbetena. Med övergripande kunskap om övriga staters avsikter och prioriteringar stärks Europa med en förmåga att agera gemensamt för fred och säkerhet. Detta är centralt för att de olika försvarssamarbetena ska kunna gynna såväl de enskilda staterna som den gemensamma säkerheten i Europa, inklusive samarbete i EU och Nato.

Utskottet konstaterar att Sverige redan under sitt ordförandeskap i EU år 2001 initierade en process för att utveckla samarbetet mellan EU och FN inom ramen för konfliktförebyggande och krishantering. Utskottet välkomnar att Sverige fortsätter att bidra till att stärka relationen mellan EU och FN i syfte att öka effektiviteten i insatser till stöd för internationell fred och säkerhet. Vidare anser utskottet att Sverige även i fortsättningen bör arbeta för att ge EU en stärkt förmåga att bidra såväl politiskt som med civila och militära medel till FN:s fredsfrämjande arbete. Genom att stärka EU stärker vi också FN.

Utskottet menar att Sveriges deltagande i en internationell insats uttryckligen ska vara förankrat i tanken om ett globalt ansvarstagande med utgångspunkt i FN-stadgan – en princip som också är central i Lissabonfördraget och EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

Utskottet vill understryka att Sveriges deltagande i freds- och säkerhetsfrämjande insatser alltid ska vila på folkrättslig grund. Skydd av och respekt för folkrätten, inklusive de mänskliga rättigheterna och den internationella humanitära rätten, är central. Detta bör genomsyra agerandet i alla faser av en insats, inklusive utformandet av mandatet.

Utskottet konstaterar att Kustbevakningen, med start i oktober 2012 och högst fyra månader framåt, deltar med ett sjöövervakningsplan inom ramen för EU:s marina operation Atalanta utanför Somalias kust. Vidare konstaterar utskottet att regeringen har överlämnat proposition 2012/13:66 Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats (Operation Atalanta) till riksdagen. Utskottet kommer därför att återkomma till frågan om svenskt deltagande i operation Atalanta.

Utskottet anser att dispositionen av Sveriges bidrag till militära och civila internationella insatser bör reflektera en avvägning mellan olika konflikthärdar inom ramen för de möjligheter som finns, inklusive en öppenhet för framtida svenska truppbidrag under FN-ledning.

Utskottet erinrar om sitt betänkande 2011/12:UU13 som anger att stöd till demokratisk utveckling och fattigdomsbekämpning är den överordnade målsättningen för de svenska insatserna, och stöd till förbättrad säkerhet är ett led i att uppnå detta. Civila och militära aktörer ska, genom god kännedom om varandras medel, sträva efter att uppnå denna överordnade målsättning. Det kan ske genom styrning, informationsutbyte eller samverkan. Syftet med civil-militär samverkan är att de militära respektive civila återuppbyggnadsinsatser som görs i ett land eller en specifik region ska vara ömsesidigt förstärkande delar av Sveriges samlade stöd för säkerhet och utveckling. Utskottet understryker att det är av central betydelse att insatserna genomförs på ett sätt som inte bidrar till sammanblandning mellan de militära och civila insatserna.

Utskottet välkomnar att regeringen inom EU arbetar för en effektiv samordning mellan olika aktörer i en konflikt- eller postkonfliktsituation, bl.a. när det gäller att stärka synergier mellan civila och militära aktiviteter liksom att identifiera områden där rättsväsendet kan stärka den civila kris- hanteringen.

Utskottet välkomnar att Sverige har stärkt sitt fokus på fred och säkerhet genom att behålla och vidareutveckla samarbetet inom centrala utvecklingsområden med flertalet stater i en konflikt- eller postkonfliktsituation som Sverige samarbetat med. Utskottet konstaterar att fredsavtal inte är en garanti för fred. Konflikt-drabbade länder återfaller ofta i stridigheter. För att bryta trenden måste världssamfundet bli bättre på att hjälpa drabbade länder att säkra freden. Ett exempel där detta blir relevant är Afghanistan där bl.a. en kombination av politiska, civila, militära och utvecklingsinstrument krävs för att det internationella samfundet ska lyckas i sitt arbete med att stödja den afghanska regeringen i dess strävan mot rättvis och hållbar utveckling och ett stabilt och säkert samhälle.

Utskottet erinrar om sitt betänkande 2011/12:UU13 som välkomnar att motiv och mål tydligare lyfts fram i de propositioner som handlar om att sända svenska väpnade styrkor utomlands. I sammanhanget är det dock av vikt att påminna om att målen med de svenska bidragen framgår inte bara av regeringens propositioner, utan även av de mandat och styrdokument som tas fram av FN, Nato, EU eller OSSE inför en insats.

Utskottet konstaterar att Nato är det främsta forumet för den transatlantiska säkerhetspolitiska dialogen. Utskottet menar att det ligger i Sveriges intresse att delta i den dialogen bl.a. genom att fortsätta sitt engagemang i Nato-ledda insatser under FN-mandat.

Utskottet konstaterar att Sverige har deltagit med substantiella bidrag till de stora Nato-ledda insatserna på Balkan, i Afghanistan och i Libyen. Deltagandet i insatserna har visat på Sveriges kompetens och förmåga, inte bara att delta, utan även att tillföra förmågor som varit efterfrågade och hållit hög nivå.

Utskottet konstaterar att säkerhetsrådets mandat och det breda deltagandet från medlemsländerna ger FN:s fredsfrämjande insatser en unik legitimitet. Detta gäller oavsett om de leds av FN eller en regional organisation.

Utskottet menar att det ligger i Sveriges intresse att FN utvecklar ett nära samarbete med ledande regionala multilaterala aktörer inom internationell fredsfrämjande verksamhet såsom EU, Nato och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och att dessa tillsammans agerar i enlighet med folkrättens principer.

I sammanhanget bör Sverige vidare söka bidra till effektiva samordningsformer inom ramen för krishanteringsinsatser som engagerar Afrikanska unionen (AU) och andra regionala aktörer. En starkt förmåga att gemensamt planera och genomföra multifunktionella fredsfrämjande insatser på den afrikanska kontinenten är angeläget.

Utskottet välkomnar att Sverige har verkat för en samlad EU-linje beträffande utvecklingen i och relationen med Demokratiska republiken Kongo. Sverige har varit drivande för att EU i flera uttalanden efter valet den 28 november 2011 påtalat allvarliga brister och uppmanat regeringen och valkommissionen i Demokratiska republiken Kongo att åtgärda dem. Utskottet beklagar att säkerhetsläget i östra Demokratiska republiken Kongo har försämrats. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet att EU den 19 november 2012 och FN:s säkerhetsråd den 20 november 2012 fördömde rebelgruppen M23:s återupptagande av fientliga handlingar och krävde ett omedelbart slut på den militära offensiven.

Utskottet konstaterar att EU har uttalat sitt stöd för ansträngningarna för att uppnå en politisk förhandlingslösning på krisen i Darfur under ledning av AU och FN som ledde fram till en överenskommelse mellan regeringen och rebellgruppen Liberation Justice Movement. EU har även, delvis inom ramen för den Afrikanska Fredsfaciliteten (APF), stött AU:s och FN:s fredsfrämjande insats i Darfur (Unamid).

Utskottet konstaterar att den amerikanska militära truppstyrkan i Irak avslutades i december 2011.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avstyrker motionerna 2010/11:306 yrkande 67, 2011/12:U315 yrkande 68, 2012/13:U306 yrkandena 39 och 69, 2011/12:Fö228 yrkande 18, 2011/12:U336, 2012/13:U239, 2012/13:Fö268 yrkande 7, 2011/12:U245 yrkandena 7, 10 och 15, 2012/13:U207 yrkandena 7, 10 och 15 och 2011/12:U205 yrkande 1.

Säkerhet och utveckling

Bakgrund

FN-stadgan, FN:s deklaration för de mänskliga rättigheterna och konventionerna om de mänskliga rättigheterna samt den internationella humanitära rätten utgör ramar för det internationella samfundets agerande i konflikter och postkonfliktsituationer. Det internationella samfundet har en kollektiv

skyldighet – skyldighet att skydda – att ingripa för att skydda en befolkning, om nödvändigt med åtgärder efter säkerhetsrådsbeslut, när den berörda staten inte kan eller vill leva upp till sina skyldigheter. Utvecklings-samarbetet har en dels humanitär, dels fredsbyggande funktion i dessa sammanhang. Utvecklingssamarbetet i konflikt- och postkonfliktländer vägleds även av OECD/Dacs principer för ett gott internationellt engagemang i sviktande stater och situationer.

I den europeiska säkerhetsstrategin 2003 och i rapporten om genomförandet av säkerhetsstrategin från 2008 framhålls att hållbar utveckling inte kan komma till stånd utan fred och säkerhet samt att det inte kommer att finnas någon hållbar fred utan utveckling och utrotning av fattigdomen. Hot mot folkhälsan, i synnerhet pandemier, undergräver utvecklingen ytterligare. I genomföranderapporten om säkerhetsstrategin konstateras det att konflikter ofta är kopplade till staters bräcklighet och en hänsynslös exploatering av naturtillgångar. EU har verkat för att komma till rätta med dessa problem genom såväl utvecklingsbistånd som åtgärder för att säkerställa bättre säkerhet i dessa länder. Reformen av säkerhetssektorn och avvärjning, demobilisering och återanpassning är en central del av stabilisering och återuppbyggnad efter en konflikt och har i dessa sammanhang varit centrala inslag.

World Development Report 2011 lyfte fram att 1,5 miljarder människor i dag lever i sviktande stater i situationer som präglas av våld och konflikt. Rapporten framhöll vidare att den organiserade brottsligheten var ett växande hot mot medborgare i postkonfliktländer och att våld och kriminalitet bromsar utvecklingen med ökad fattigdom som följd.

EU är världens största biståndsgivare och svarar för mer än hälften av världens totala bistånd. Efter att EU hade ökat sitt bistånd under tre år i följd sjönk dock EU-ländernas samlade bistånd från 2010 till 2011 med ca 500 miljoner euro till knappt 53 miljarder euro. Enligt EU:s Official Development Assistance för 2011 sänkte elva av EU:s medlemsländer sina biståndsanslag som en andel av BNI, medan sexton länder bibehöll eller höjde sina anslag. I European Council on Foreign Relations årliga rapport (Scorecard 2012) framhålls att den ekonomiska krisen utgör en stor utmaning för EU-ländernas biståndsinsatser. I rapporten nämns bl.a. att EU:s insatser för att mildra effekterna av torka och svält i Östafrika under 2011 var långsammare och mindre än den hjälp som utgick till Haiti i samband med jordbävningen 2010.

Samtliga Dac-givare utom USA har accepterat att årligen ge 0,7 procent av bruttonationalinkomsten (BNI) i bistånd. Trots detta är det enbart EU och Norge som har beslutat när denna målsättning ska vara uppfylld, dvs. 2015. Utifrån rådande bedömningar skulle det dock krävas att EU-länderna nästan fördubblar biståndet i nominella termer för att nå upp till 0,7 procent av BNI 2015. Sveriges bistånd uppgick 2011 till ca 36 miljarder kronor, vilket motsvarar 1,02 procent av BNI.

Regeringen antog 2011 en policy som förtydligar regeringens syn på utvecklingssamarbetets betydelse för säkerhet och utveckling. Policyn gäller för det svenska utvecklingssamarbetet som genomförs till stöd för hållbar fred, säkerhet och utveckling i konflikt- och postkonfliktsituationer. Den belyser även hur utrikes- och säkerhetspolitiken kan bidra till att främja utvecklingsmålen, i enlighet med Sveriges politik för global utveckling (PGU).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. yrkande 7 anser Socialdemokraterna att utvecklingssamarbetet ska vara en central del av Sveriges arbete för fred och konfliktförebyggande åtgärder. Sveriges säkerhetskäppande arbete är efterfrågat och bör öka.

I kommittémotion 2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 1 menar Miljöpartiet att en bredare säkerhetspolitik ska beakta de många olika potentiella direkta hoten med grund i begreppet ”positiv fred”, dvs. att åtgärda själva problemet som utlöser konflikten eller hotet i stället för ”negativ fred” som inriktar sig på att sätta militärt stopp på konflikten.

I yrkande 3 menar Miljöpartiet att de bakomliggande orsakerna till konflikter utgör enorma hot i sig och är jämbördiga med framtida krig som inte är territoriella utan främst politiska eller ekonomiska.

I yrkande 4 anser Miljöpartiet att en bredare säkerhetspolitik måste se bekämpande av fattigdom som en viktig säkerhetspolitisk fråga.

I yrkande 5 hävdar Miljöpartiet att en bredare säkerhetspolitik måste erkänna hoten mot vår miljö som vår tids stora utmaning och fundamentala hot.

I yrkande 9 menar Miljöpartiet att migrationen påverkas av förhållandena i världens länder och att vårt eget beteende ofta är det som förstör livsförutsättningarna för människor i andra länder. Säkerhetspolitiken måste beakta att om några av världens länder kollapsar totalt kommer det att leda till stora migrationsströmmar och att dessa måste hanteras på ett solidariskt, humant och rättssäkert sätt.

I yrkande 10 hävdar Miljöpartiet att en bredare säkerhetspolitik måste förhålla sig till befolkningsökningen och till en ökad livsmedelsproduktion. Miljöpartiet efterfrågar en global hållbar utveckling i alla tre dimensioner, dvs. global hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling.

I yrkande 11 menar Miljöpartiet att säkerhetspolitiken ska utgå från politiken för global utveckling.

I kommittémotion 2012/13:U312 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 6 anförs att Sverige genom utvecklingssamarbetet bör verka konfliktförebyggande med fokus på hela Sahelregionen.

I kommittémotion 2012/13:Fö268 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 8 anges att Sverige, som ordförande i Arktiska rådet, bör driva miljöfrågorna hårdare med hänvisning till att Arktisområdet är ett potentiellt framtida konfliktområde på grund av de stora olje- och gasfyndigheter som finns där, vilket kan ge säkerhetspolitiska konsekvenser.

I kommittémotion 2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 11 och i kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund (V) yrkande 11 menar Vänsterpartiet att arbetet med att förebygga väpnade konflikter inte ges det utrymme som det bör ha enligt fastslagna prioriteringar i utrikes- och säkerhetspolitiken. Sverige bör därför prioritera detta arbete i större utsträckning och synliggöra just denna typ av arbete i regeringens rapporter och utvärderingar. I kommittémotion 2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 12 och i kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 12 vill Vänsterpartiet, i syfte att konkretisera arbetet med att förebygga väpnade internationella konflikter, att regeringen upprättar en heltäckande handlingsplan för ändamålet. I yrkande 13 och i kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund (V) yrkande 13 menar Vänsterpartiet att varje konfliktsituation är unik och att det inte finns en standardmall att följa. Potentiella konfliktområden måste uppmärksammas på ett tidigt stadium, och för de aktörer som vill bidra till att fredligt lösa en konflikt krävs flexibilitet, analysförmåga och förmåga till anpassning till den specifika situationen. Många gånger måste flera olika instrument kombineras, ofta av flera aktörer i samverkan. Att inneha en samlad bild över dessa instrument tillsammans med förmågan till kritisk utvärdering av deras effektivitet är nödvändigt för att kunna avgöra vilka instrument som är att föredra i en specifik situation. För att arbetet med att förebygga väpnade konflikter ska bli effektivt bör regeringen upprätta en organisation för detta ändamål. I kommittémotion 2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 14 och i kommittémotion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 14 vill Vänsterpartiet att regeringen regelbundet ska utarbeta en regeringsskrivelse om arbetet med att förebygga väpnade konflikter. En sådan skrivelse bör både utvärdera tidigare insatser och diskutera framtida prioriteringar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser med oro att den ekonomiska nedgången – med minskad biståndsvilja, ökad fattigdom och ökade ekonomiska klyftor till följd – ska leda till politisk instabilitet, inklusive ökad migration i vissa regioner. Utskottet välkomnar att Sverige med kraft har fortsatt att driva på för att EU ska kunna uppnå det gemensamma målet om att avsätta 0,7 procent av BNI till bistånd senast 2015. Utskottet konstaterar att om inte alla EU:s medlemsstater uppfyller sina individuella mål kommer unionen inte att nå upp till det samlade biståndsmålet för 2015. Det är enligt utskottet särskilt bekymmersamt att vissa medlemsstater har minskat det offentliga biståndet

under 2011. Detta äventyrar den samlade insatsen från EU. Utskottet välkomnar att kommissionen har lagt fram en rad förslag till åtgärder för att mobilisera resurser för biståndet, att transparensen och resultatorienteringen i förvaltningen av EU:s bistånd stärks och att ansvarsutkrävandet i dessa frågor ökar. Detta är enligt utskottet steg mot att kunna infria biståndsloften. Utskottet utgår från att regeringen fortsätter att aktivt agera för att EU ska fullgöra sina åtaganden.

I detta sammanhang vill utskottet också framhålla arbetet med att öka biståndseffektiviteten. Utskottet anser att det fortsatta internationella arbetet med biståndseffektivitet bör differentieras, dvs. ske med utgångspunkt från varje lands specifika situation och varje samarbetspartners förutsättningar.

Utskottet vill understryka vikten av ett fortsatt starkt svenskt engagemang för konflikthantering och förebyggande fredsarbete. Insatser för att förebygga, dämpa och lösa väpnade konflikter bidrar också till att lägga en grund för andra viktiga mål, såsom fattigdomsbekämpning, demokrati och mänskliga rättigheter.

Utskottet konstaterar att medverkan i och utveckling av freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet och fredsbyggande arbete är en prioriterad uppgift för en aktiv svensk utrikespolitik. Utrikes-, utvecklings-, säkerhets- och försvarspolitik ska ömsesidigt stödja varandra inom ramen för sammanhållna svenska insatser för freds- och säkerhetsfrämjande. I sammanhanget vill utskottet också framhålla att genomförandet av FN:s resolutioner 1325 och 1820 är en freds- och säkerhetsfråga och en utvecklingsfråga. Utskottet välkomnar att regeringen fortsätter att prioritera kvinnors deltagande i konfliktförebyggande och fredsfrämjande insatser.

Utskottet konstaterar att krig och väpnade konflikter är ett av de största hindren för utveckling och fattigdomsbekämpning. Utskottet vill framhålla att arbetet med såväl krishantering som utveckling ska genomsyras av att säkerhet, utveckling och respekt för mänskliga rättigheter och demokratiska principer är nära sammankopplade och ömsesidigt förstärker varandra. En stabil säkerhetssituation, vilket är huvuduppgiften för en fredsfrämjande insats, är en förutsättning för att uppnå demokrati, mänskliga rättigheter, en fungerande rättsstat och välstånd. Utan fred och säkerhet kan en rättvis och hållbar utveckling inte nås.

Utskottet noterar att de flesta konflikter i världen utgörs av regionala utmaningar i och med att effekterna av en konflikt påverkar grannländer. Utskottet vill därför betona att EU verkar för att bidra till att stärka regionala institutioner (Asean, OAS, AU, regionala utvecklingsbanker m.fl.) som kan ha avgörande roller att spela i dessa sammanhang. I ljuset av arbetet med EU:s strategi för Sahel välkomnar utskottet EU:s ökade fokus på säkerhet och utveckling i Sahel. Utskottet ser med oro på utvecklingen i Mali. Utskottet välkomnar att EU och det internationella samfundet bistår Mali under nuvarande kris. Utskottet välkomnar beslutet om inrättandet av

EU-insatsen Afisma (det av Afrika ledda internationella stöduppdraget i Mali) som syftar till att stödja Malis försvarsmakts förmåga att under civil politisk kontroll hantera säkerheten i landet.

Utskottet konstaterar att utgångspunkten för politiken för global utveckling är ett gemensamt ansvar att hantera globala utmaningar som hindrar en rättvis och hållbar utveckling, inklusive frågor som rör konflikter och sviktande situationer. Utskottet finner det angeläget att erinra om att konflikthantering och säkerhet utgör en av de prioriterade globala utmaningarna i Sveriges politik för global utveckling. Utskottet konstaterar att ett konfliktförebyggande perspektiv – i enlighet med politiken för global utveckling – ska finnas med i arbetet med att fastställa målsättningar och utvärdera verksamheten inom samtliga politikområden. Utskottet noterar att regeringen i ett flertal skrivelser, senast i 2011/12:167 som för närvarande behandlas av utskottet (bet. 2012/13:UU12), har redogjort för hur politiken för global utveckling – där konfliktförebyggande arbete ingår som ett av de prioriterade områdena – genomförs. Utskottet vill i sammanhanget även erinra om att regeringen i en rad andra sammanhang redogör för Sveriges fredsfrämjande och konfliktförebyggande arbete, t.ex. inom ramarna för internationella organisationer såsom FN och OSSE – vars uppgift bl.a. är att arbeta konfliktförebyggande – liksom för Sveriges deltagande i internationella fredsfrämjande insatser. I detta sammanhang välkomnar utskottet att Sverige exempelvis, inom ramen för FN:s generalsekreterare Ban Ki-moons nya webbaserade forum Cap-Match, har erbjudit expertis för uppbyggnad av rättsväsendet och säkerhetssektorreform, bl.a. genom utbildning och träning av polis och kriminalvård.

Utskottet delar regeringens uppfattning att Sverige bör ha förmåga att aktivt bidra till medling i konflikter där vi har särskild kompetens eller särskilda förutsättningar. Sverige bör också vara pådrivande för att stärka EU:s dialog- och medlingskapacitet. Utskottet ser det därför som positivt att Sverige som ett led i denna strävan arbetar för att etablera ett europeiskt fredsinstitut. Utskottet anser att ett europeiskt fredsinstitut behövs för att utveckla EU:s förmåga att förebygga och lösa konflikter genom medling och dialog. Utskottet välkomnar också att regeringen även fortsättningsvis kommer att verka för att stärka FN:s medlingskapacitet, inte minst genom Folke Bernadotteakademins utbildningsinsatser.

Utskottet anser att regeringen även i fortsättningen ska verka för Lissabonfördragets genomförande för en ökad integrering mellan biståndspolitiken och den allmänna utrikes- och säkerhetspolitiken. Utskottet välkomnar att EU i maj 2012 beslutade att sambandet mellan EU:s s.k. budgetstöd och det aktuella samarbetslandets respekt för demokrati, rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna ska stärkas.

Utskottet konstaterar att det finns en tydlig koppling mellan miljö och klimat och fred och säkerhet. Utskottet välkomnar därför att regeringen riktar särskild uppmärksamhet mot miljö och säkerhet som ett av fyra områden för att klimatsäkra biståndet.

Utskottet konstaterar att mänskligheten aldrig tidigare har utarmat jordens ekosystem och naturresurser så snabbt som i dag. Eftersom rovdrift på miljön riskerar att förvärras i länder som saknar demokratiskt ansvarsutkrävande och fungerande offentliga institutioner anser utskottet att kampen för en global hållbar utveckling måste gå hand i hand med kampen för demokrati och mänskliga rättigheter. Vidare menar utskottet att den globala politiken för miljöfrågor och utveckling måste kopplas samman. Goda färskvattenresurser, en rik biologisk mångfald, bördiga jordar, ett stabilt klimat och robusta marina system är en förutsättning för fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling.

Utskottet konstaterar att den arktiska regionen genomgår omfattande förändringar. Klimatförändringarna skapar nya utmaningar men också möjligheter som Sverige måste förhålla sig till och påverka. Nya förutsättningar för att bedriva sjöfart, jakt, fiske, handel och energiutvinning växer fram, något som i sin tur skapar nya infrastrukturella behov i ljuset av en ökad närvaro av statliga och kommersiella aktörer. Utskottet betonar vikten av att aktiviteter i Arktis styrs av gemensamma och robusta regelverk och att de har ett miljömässigt hållbarhetsfokus. Utskottet understryker, liksom regeringen i sin strategi för Arktis från 2011, att Sverige ska verka för att Arktis förblir ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde. Sverige bör i bilaterala och multilaterala sammanhang betona vikten av en ansats baserad på det breda säkerhetsbegreppet och användningen av civila instrument.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avstyrker motionerna 2012/13:U306 yrkande 7, 2012/13:U240 yrkandena 1, 3, 4, 5, 9, 10 och 11, 2012/13:U312 yrkande 6, 2012/13:Fö268 yrkande 8, 2011/12:U245 yrkandena 11, 12, 13 och 14 och 2012/13:U207 yrkandena 11, 12, 13 och 14.

Övriga yrkanden

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns motionsvis framförda förslag som är föremål för förenklad motionsbehandling enligt de riktlinjer som fastslagits av riksdagen med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet promemorian Förenklad motionsbehandling under återstoden av mandatperioden, som utskottet fastställde i oktober 2010. Utskottet har vid en genomgång och beredning funnit att de yrkanden som redovisas i bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enligt utskott motionerna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Säkerhet i samverkan, punkt 1 (S)

av Carina Hägg (S), Tommy Waidelich (S), Carin Runeson (S), Olle Thorell (S), Kenneth G Forslund (S) och Désirée Liljevall (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 37,

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 38,

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1 och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 37 och
avslår motionerna

2010/11:U218 av Fredrick Federley (C),

2010/11:U229 av Isabella Jernbeck och Maria Plass (båda M),

2010/11:U287 av Annelie Enochson m.fl. (KD, M, FP),

2010/11:U315 av Finn Bengtsson och Annicka Engblom (båda M),

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 5, 6, 8 och 9,

2011/12:U308 av Isabella Jernbeck (M),

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 1, 5, 6, 8 och 9,

2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 12,

2012/13:U267 av Irene Oskarsson (KD) yrkande 2,

2012/13:U304 av Isabella Jernbeck (M) och

2012/13:U305 av Finn Bengtsson (M).

Ställningstagande

Sverige ska inte ingå i en militär allians. Den svenska militära alliansfriheten har tjänat och tjänar oss väl. Sverige har genom åren kunnat visa att det går att kombinera militär alliansfrihet med ett aktivt ansvarstagande för såväl vår egen som andras säkerhet. Militär alliansfrihet betyder inte passivitet.

I den försvars- och säkerhetspolitiska debatten har frågan om en utredning av Sveriges förhållande till Nato rests och efterfrågats av vissa partier. Det är viktigt att vi inte svävar på målet om vårt lands säkerhetspolitiska grundhållning. Den blocköverskridande överenskommelsen från

2002, som togs fram under socialdemokratisk ledning och som slår fast att Sverige är militärt alliansfritt, är fortfarande giltig. Sveriges militära alliansfrihet konstaterades också av riksdagen i beslutet om försvarets inriktning 2009. Med den militära alliansfriheten som grundläggande princip har dock Sveriges säkerhetspolitik under 2000-talet vidareutvecklats. Riksdagen beslutade i juni 2009 om Sveriges solidaritetsförklaring som angav att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vidare angavs att Sverige förväntar sig att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Den svenska solidaritetsförklaringen som antogs med bred politisk enighet framhåller att Sverige, med bibehållen militär alliansfrihet, bygger säkerhet solidariskt och i samverkan med andra länder. Mot denna bakgrund vill Socialdemokraterna tydliggöra att en utredning eller en analys av ett eventuellt svenskt medlemskap i Nato inte är aktuellt och inte bör initieras eller genomföras av regeringen.

Skälen till att vi slår vakt om den militära alliansfriheten är följande:

Sverige är medlem av en politisk allians – EU – som har betydligt fler verktyg till sitt förfogande än Nato när det gäller att möta de nya hoten, t.ex. genom handel, bistånd och diplomati. Det kallas ibland EU:s mjuka makt. EU:s solidaritetsklausul är mycket tydlig. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-land och inte heller om ett nordiskt land skulle drabbas. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige bör bibehålla sin handlingsfrihet. Som medlemsland i Nato vore det troligt att Sverige skulle utsättas för starka politiska påtryckningar. Vår militära alliansfrihet ger oss starkare möjlighet och trovärdighet att vara pådrivande i det globala nedrustningsarbetet. Kärnvapenanvändning är fortfarande en del av vissa Natoländers försvarsdoktriner. Vi bör själva förbehålla oss rätten att utforma storlek och inriktning på vårt försvar baserat på vår egen säkerhetspolitiska bedömning. Den militära alliansfriheten har ett starkt stöd hos det svenska folket, vilket ger vår säkerhetspolitiska hållning stark legitimitet.

Sveriges samarbete med Nato har blivit möjligt eftersom organisationen har förändrats sedan det kalla kriget. Nato är en central aktör för europeisk säkerhet samt för internationell krishantering. Sverige deltar i vissa FN-mandaterade fredsbevarande operationer som genomförs av Nato. FN ger ofta Nato i uppdrag till att utföra fredsoperationer eftersom organisationen har resurser att leda vissa komplicerade insatser. Vårt samarbete med Nato i FN-mandaterade fredsbevarande insatser är viktigt, men samtidigt är vi tydliga med att Sverige inte ska delta i militära operationer som enbart har sin grund i Natostadgans artikel 5 om ömsesidiga försvarsgarantier. Sverige ska dock i alla frågor utom bindande försvarsförpliktelser fortsätta det nära samarbete som utvecklats sedan flera år. Internationella operationer blir alltmer krävande och komplexa och det behövs därför en långtgående standardisering och samövning.

2. Säkerhet i samverkan, punkt 1 (MP)

av Bodil Ceballos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 12 och avslår motionerna

2010/11:U218 av Fredrick Federley (C),

2010/11:U229 av Isabella Jernbeck och Maria Plass (båda M),

2010/11:U287 av Annelie Enochson m.fl. (KD, M, FP),

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 37,

2010/11:U315 av Finn Bengtsson och Annicka Engblom (båda M),

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 5, 6, 8 och 9,

2011/12:U308 av Isabella Jernbeck (M),

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 38,

2011/12:F6228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1,

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 1, 5, 6, 8 och 9,

2012/13:U267 av Irene Oskarsson (KD) yrkande 2,

2012/13:U304 av Isabella Jernbeck (M),

2012/13:U305 av Finn Bengtsson (M) och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 37.

Ställningstagande

Sveriges utrikespolitiska röst är diffus. EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik hindrar oss inte från att vara konstruktiva och snabba i att deklarerat den svenska hållningen i utrikespolitiska frågor. Det finns ingen motsättning mellan detta och att instämma i den europeiska rösten. Genom att tala öppnare påverkar vi dels den, dels världssamfundets diskussion.

Miljöpartiet menar att det är viktigt för Sverige att vara en tydlig röst både i EU och utanför, att satsa på, fullt ut använda och vara del i reformeringen av FN.

3. Säkerhet i samverkan, punkt 1 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 5, 6, 8 och 9 samt
2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 1, 5, 6, 8 och 9
samt

avslår motionerna

2010/11:U218 av Fredrick Federley (C),

2010/11:U229 av Isabella Jernbeck och Maria Plass (båda M),

2010/11:U287 av Annelie Enochson m.fl. (KD, M, FP),

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 37,

2010/11:U315 av Finn Bengtsson och Annicka Engblom (båda M),

2011/12:U308 av Isabella Jernbeck (M),

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 38,

2011/12:F6228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1,

2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 12,

2012/13:U267 av Irene Oskarsson (KD) yrkande 2,

2012/13:U304 av Isabella Jernbeck (M),

2012/13:U305 av Finn Bengtsson (M) och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 37.

Ställningstagande

Sveriges tradition av militär alliansfrihet innebär en rad förpliktelser som gör oss lämpade att spela rollen som en fredsbevarande kraft. Ett medlemskap i Nato skulle dels föra oss närmare USA, dels skulle Natos medlemskrav, att bistå en annan Natostat om dess intressen hotas, kunna tvinga in oss i orimliga situationer och åtaganden. I Sverige finns det inget folkligt stöd för ett Natomedlemskap, men trots bristen på sådant stöd väljer den svenska regeringen att inleda samarbeten med Nato på allt fler områden. Fredsskapande, fredsbevarande och fredsfrämjande insatser ska, enligt Vänsterpartiet, ske på FN:s uppdrag. Sverige bör därför inte inleda några förhandlingar eller vidta andra åtgärder i syfte att ansöka om medlemskap i Nato.

Sverige är sedan 1994 med i Partnerskap för fred, PFF. Det är ett samarbete som har utvecklats mellan Nato och andra länder i Europa, Centralasien och södra Kaukasien. PFF-länderna samordnar och övar regelbundet med Nato. Ett syfte är att utveckla samverkansförmågan mellan de olika ländernas styrkor så att de ska kunna agera gemensamt vid krishanteringsoperationer. På samma sätt som vårt deltagande i Eda och NBG binder oss till militariseringen av EU leder vårt deltagande i PFF till ytterligare harmonisering med Nato. Vänsterpartiet anser därför att Sverige bör lämna PFF. Att Natoleda övningar äger rum på svensk mark är även det en utveckling åt fel håll. Vänsterpartiet anser att det är viktigt att hävda den svenska militära alliansfriheten och att det är mycket viktigt att Sverige hålls utanför Nato. Därför bör Nato inte tillåtas att öva inom Sveriges gränser.

Sverige har sedan flera år representation i Natos högkvarter, inklusive en ambassadör. Vänsterpartiet tycker inte att det är rimligt med svensk representation i Natohögkvarteret när vi inte är medlemmar i militäralliansen. Den svenska representationen i Natos högkvarter bör omgående avvecklas.

Inom Europeiska unionen pågår en militär upprustning som Sverige är med och bidrar till. Unionen militariserar och dess säkerhetsstrategi är inriktad på militära lösningar på kriser i världen och EU siktar på att bli en militär stormakt. Tillsammans med framför allt USA och Nato är det främst de egna intressena och värderingarna som man försvarar. Vänsterpartiet anser att detta är en utveckling som Sverige inte ska vara en del av. Vi värnar om en oberoende och militärt alliansfri utrikespolitik. Sverige bör avbryta allt samarbete som bidrar till militariseringen av EU.

4. Det breddade säkerhetsbegreppet, punkt 2 (MP)

av Bodil Ceballos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 2, 6 och 8 samt avslår motion

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 34.

Ställningstagande

Det är i dag uppenbart att vi inte kan hota oss till säkerhet och att vi inte kan kriga oss till fred. Därför är upprustning inte bara oekonomiskt och en felprioritering utan en direkt kontraproduktiv väg till Miljöpartiets mål om positiv fred byggd på såväl rättvisa som stabilitet.

Inget tyder på att det kommer att vara ”som förr” även om försvarsmakter runt om i världen inte tycks dela denna uppfattning. Inom internationella relationer har dock forskare de senaste 60 åren fått vända upp och ned på allt som de tidigare visste. De gamla föreställningarna hade fungerat på kort sikt i mindre system där alla följde reglerna. I dag måste vi vara beredda på allt.

Vi menar att säkerhet måste ses i ett mycket bredare perspektiv. En bredare säkerhetspolitik beaktar de många olika potentiella direkta hoten med grund i begreppet ”positiv fred”, dvs. att åtgärda själva problemet som utlöser konflikten eller hotet i stället för ”negativ fred” som inriktar sig på att sätta stopp (militärt) på konflikten. Vi vill se en säkerhetspolitik som sätter mänsklig säkerhet före territoriell säkerhet.

Sverige har under många år varit en ledande it-nation. För att klara morgondagens hot måste vi också bli betydligt bättre på it-säkerhet, eftersom ett modernt samhälle som Sverige också blir mycket sårbart när det utsätts för påfrestningar, som exempelvis kraftiga skyfall eller stränga vintrar. För att säkra människors säkerhet måste en bredare säkerhetspolitik också klara it-säkerheten.

Förtryck är inte bara brottsligt, moraliskt fel eller ett hot mot den mänskliga säkerheten. Forskningen visar också att förtryck både i form av fysiskt våld och genom strukturella orättvisor och maktlöshet utgör en grund för extremism och terrorism, regionala konflikter och oroligheter i allmänhet. Därigenom är det också ur ett traditionellt statligt säkerhetsperspektiv ett hot. En bredare säkerhetspolitik inser att för att säkra den internationella freden måste förtryck erkännas både som ett hot i sig och en grundorsak till andra säkerhetsrelaterade problem. Det tvingar oss att agera och i alla lägen ta avstånd från och motverka förtryck, varhelst det uppstår.

5. Det breddade säkerhetsbegreppet, punkt 2 – motiveringen (SD)

av Julia Kronlid (SD).

Ställningstagande

Sverigedemokraterna instämmer i att de hot som Sverige potentiellt står inför inte enbart är rent militära. Säkerhetsbegreppet är mer komplext än så. Vi kan även instämma i att det är viktigt att försvara folkrätten och i de fall det är befogat bidra till fred och stabilitet och att skydda människor i andra länder. Även om det finns andra typer av hotbilder i dag än tidigare och ett bredare säkerhetspolitiskt ansvar anser vi att det fortfarande är av vikt att Sverige också har ett försvar som kan försvara vårt territorium mot ett väpnat angrepp mer än vad som är vår kapacitet i dag enligt vår försvarsminister, att vi endast kan försvara vårt land på ett ställe i en vecka. Det är med andra ord så att det breddade säkerhetsbegreppet inte får användas som ursäkt för en nedrustning av vårt försvar. Den av utskottet omnämnda europeiska säkerhetsstrategin och dess bedömningar av nuläget är inte heller någon garant för vilka hot som kan uppstå i framtiden. Det är därför av stor vikt att det svenska försvaret på nytt bygger upp en förmåga att bemöta även territoriella hot. Detta är särskilt viktigt med tanke på de långtgående ryska upprustningsplanerna.

Det kan noteras att ett breddat säkerhetsbegrepp inte är ett nytt tänkande i Sverige. Förr 35 år sedan hade vi ett brett säkerhetstänkande inom ramen för totalförsvaret som omfattade militärt försvar och civilförsvaret. I varje MILO (militärområde) samverkade militärbefälhavaren och civilbefälhavaren. Civilförsvaret är i dag tyvärr avvecklat. Detta kan jämföras med Danmark som nu återupprättar sitt civilförsvaret.

6. Säkerhet bortom territoriell säkerhet, punkt 3 – motiveringen (SD)

av Julia Kronlid (SD).

Ställningstagande

Precis som Nato angav vid sitt senaste toppmöte i Chicago när det gäller alliansens viktigaste uppgift så menar Sverigedemokraterna att den svenska försvarsmaktens främsta uppgift är att skydda och försvara Sveriges territorium och befolkning mot en attack. Det är i det sammanhanget viktigt att komma ihåg att försvarsmakter inte enbart fyller en funktion när väpnade konflikter bryter ut. Försvarsmakter är också genom deras blotta existens ett potentiellt maktmedel som hindrar en presumtiv angripare och samtidigt utgör ett stöd till ett hotat grannland.

Utskottet anser att Sveriges närområde numera avgörs av EU:s och Natos yttre gränser, vilket gör att begreppet knappast blir användbart på något meningsfullt sätt. Sverigedemokraterna anser fortfarande att vårt viktigaste närområde fortfarande består av våra grannländer främst i Norden och Baltikum och i andra hand de västeuropeiska länderna.

7. Förskjutningar i den globala maktbalansen, punkt 4 (S, MP)

av Carina Hägg (S), Tommy Waidelich (S), Carin Runeson (S), Olle Thorell (S), Kenneth G Forslund (S), Bodil Ceballos (MP) och Désirée Liljevall (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 1 i denna del och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

För att hantera utmaningarna i dagens föränderliga värld vill vi se en ny inriktning på Sveriges utrikespolitik. Arbetet mot klimatförändringar, opålitliga finanssystem och orättvisor samt kampen för demokrati och mänskliga rättigheter måste bedrivas med kraft.

Globaliseringen fortsätter att öppna världen för Sverige och att öppna Sverige för världen. Det är en i grunden mycket positiv utveckling. Den snabba tekniska utvecklingen och tillgången på information, de globala marknaderna och handeln, rörligheten på arbetsmarknaden och det ökande resandet har gjort oss alltmer till globala medborgare. Kopplingarna är tydliga mellan utvecklingen i världen och våra jobb, vår miljö, vår mat, vår säkerhet och vår hälsa här i Sverige. Vi vill att globaliseringens fördelar

ska komma alla till del. Det kräver att människan sätts före marknaden. Fred, demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna ekonomisk utveckling och att vi lyckas demokratisera globaliseringen och globalisera demokratin är grundläggande. I en värld som blir alltmer gränslös behöver demokratin bryta igenom för att påverka globalt. Större ansträngningar måste satsas på att öka antalet demokratiska stater i världen. Ett lands inflytande på global nivå måste vara beroende av ett eget demokratiskt styrelseskick.

Vi vill verka för en internationell rörelse med ett engagemang för människor i andra länder och den värld vi har gemensamt. Fattigdom, miljöförstöring, förtryck och orättvisor upprör oss. Klyftorna ökar mellan fattiga och rika människor inom våra länder, och mellan fattiga och rika länder. Finansmarknadens bonusstinna aktörer har genom girighet och omdömeslöshet maximerat sina vinster och kastat in världen i en finansiell katastrof. De ekonomiska och finansiella kriserna har avlöst varandra och utgör tydliga exempel på hur de globala klyftorna påverkar oss i vardagen, våra jobb, vår välfärd och vår ekonomi, var vi än bor i världen. Allra hårdast drabbas de fattigaste. Stigande arbetslöshet rycker tusentals från välfärd och utveckling. Det leder till ökade sociala spänningar i alla länder. Kraftigt varierande tillgång till och prisutveckling på livsmedel har drabbat de fattiga hårt. Omkring en miljard människor hungrar i världen.

Både opålitligheten hos finansmarknaderna och klimatkrisen kräver att globala politiskt hållbara lösningar med bindande regler kommer till stånd. Vi måste alla, demokratiskt, hjälpas åt att vrida utvecklingen i en hållbar riktning – ekonomiskt, socialt och miljömässigt. Vi ser i dag de klassiska politiska motsättningarna på den globala arenan. Internationella företag kan utnyttja den gränslösa världen och placera sin produktion där arbetare inte ens har ett grundläggande skydd. Fria fackföreningar och fackliga rättigheter är viktiga i kampen för global rättvisa. Vi har ett särskilt ansvar för att stödja det internationella fackliga arbetet, och för att i alla sammanhang stå upp för människors fri- och rättigheter på en alltmer globaliserad arbetsmarknad. Sverige bör vara en pådrivande kraft för att ILO:s kärnkonventioner genomförs i alla länder.

De mänskliga rättigheterna utgör en okränkbar helhet. Vi anser att de medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella fri- och rättigheterna är universella, odelbara och individuella. De får inte inskränkas. Respekten för de mänskliga rättigheterna är ett uttryck för våra grundläggande värderingar och en förutsättning för demokrati. Därför är det självklart för oss att kritisera regimer som kränker de mänskliga rättigheterna, samtidigt som vi måste leva upp till våra egna nationella åtaganden. Den arabiska vårens kraftfulla krav på frihet och demokrati måste få omvärldens stöd för att möjliggöra en omvandling från auktoritära regimer till demokratiska samhällen.

I Europa har vi sett en fantastisk utveckling de senaste decennierna, även om vi i dagsläget ser allvarligt på att utvidgningsagendan förlorat fart. Genom att dörren hölls öppen för nya medlemmar till Europeiska unionen har fler tidigare kommunistdiktaturer reformerats och demokratiserats. Framväxten av EU-samarbetet har varit avgörande för vår kontinents välstånd. EU måste fortsätta att utvecklas inom de områden där EU bäst kan skapa gemensamma lösningar på gemensamma problem. Vi vill att EU ska vara en union för hållbar tillväxt och full sysselsättning. Ett väl fungerande EU bidrar till ett starkt och tryggt Sverige. Klimat- och miljöarbetet inom EU är ett av de bästa exemplen på hur vi gemensamt kan möta hot som inget land kan klara ensamt. Vi vill också stärka EU som global aktör för utveckling, rättvisare handel och försvarare av demokratin. EU:s arbetsformer måste bli öppnare och effektivare. EU måste fortsätta att utveckla en politik som genomsyras av folkkrätten och de mänskliga rättigheterna. Samarbetet med FN måste stärkas.

8. Förskjutningar i den globala maktbalansen, punkt 4 – motiveringen (SD)

av Julia Kronlid (SD).

Ställningstagande

Mot bakgrund av den bristande genomslagskraft Europeiska utrikestjänsten har haft under året och de samarbetssvårigheter som råder inom kommissionen anser Sverigedemokraterna att det finns anledning att se över om Europeiska utrikestjänsten är rätt organisation för att hantera de uppgifter som lagts på myndigheten. Då det inte verkar finnas utrymme för konsensus inom alla områden av utrikespolitiken, vare sig mellan medlemsstaterna eller inom kommissionen, finns det all anledning att återgå till det tidigare systemet med en samordnad utrikespolitik endast i de frågor där det finns samsyn, i stället för att med organisatoriska medel försöka ge en bild av enhetlighet som inte stämmer. Rimligen borde man, medlemsstaterna emellan, nöja sig med att konstatera att man är ense om att man är oense i många frågor. Vi får inte glömma att det handlar om suveräna staters förhållande till tredjeländer, förhållanden som kan påverkas av ekonomiska, kulturella, historiska, geografiska och språkliga band. Sverigedemokraterna anser därför att regeringen ska verka för en avveckling av Europeiska utrikestjänsten

När det gäller unionens utvidgning är det beklagligt att regeringen inte på ett tydligare sätt tar initiativ till en djupgående debatt om konditionalitet i samband med anslutningsförhandlingar. Sverigedemokraterna menar att det måste finnas en skarpare konditionalitet och högre krav på ekonomisk stabilitet när nya medlemsstater ska antas i ljuset av de ekonomiska problem som unionen för närvarande befinner sig i.

9. Deltagande i militära och civila internationella insatser, punkt 5 (S)

av Carina Hägg (S), Tommy Waidelich (S), Carin Runeson (S), Olle Thorell (S), Kenneth G Forslund (S) och Désirée Liljevall (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 18 och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 39 och

avslår motionerna

2011/12:U205 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1,

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 7, 10 och 15,

2011/12:U336 av Peter Rådberg m.fl. (MP),

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 7, 10, 11 och 15,

2012/13:U239 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) och

2012/13:Fö268 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 7.

Ställningstagande

Socialdemokraterna vill öka Sveriges deltagande i FN-ledda insatser. FN:s fredsfrämjande verksamhet är hårt ansträngd av allt fler och alltmer komplexa uppdrag. FN:s resurser är ytterst ansträngda. De fredsbevarande och fredsframtvängande insatserna har stort behov av välutbildade soldater och materiel från länder som Sverige, även i de FN-ledda insatserna. FN:s verksamhet på det fredsfrämjande området är både viktig och efterfrågad. FN är den organisation som har huvudansvaret för fred och säkerhet och dess verksamhet har en unik legitimitet.

Militära insatser ska alltid grundas på ett FN-mandat. Däremot kan det skilja sig åt vilken organisation FN ger i uppdrag att utföra insatsen. Det kan exempelvis handla om Nato eller EU. Inom FN-systemet ser man det som en ganska naturlig utveckling att de bäst lämpade organisationerna kan ansvara för de mer komplexa insatserna. Det ses också som något positivt att regionala organisationer som EU eller Afrikanska unionen tar ett större ansvar.

Det är viktigt att Sverige deltar i Nato- eller EU-ledda insatser. Sverige har t.ex. aktivt varit med och drivit fram en utbyggd krishanteringsförmåga inom EU. Men vi ser samtidigt de behov som finns i de FN-ledda insatserna. Tyvärr har Sverige endast ett fåtal personer ute i sådana insatser i dag. Vi vill se en bättre balans mellan FN-ledda insatser och övriga insatser.

10. Deltagande i militära och civila internationella insatser, punkt 5 (MP)

av Bodil Ceballos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:U336 av Peter Rådberg m.fl. (MP),

2012/13:U239 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) och

2012/13:Fö268 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 7 och avslår motionerna

2011/12:U205 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1,

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 7, 10 och 15,

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 18,

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 7, 10, 11 och 15 samt

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 39.

Ställningstagande

EU har sedan december 2008 en insats mot sjöröveri utanför Somalias kust. Huvudsyftet med EU:s styrka har sagts vara att trygga transporter av livsmedel till Somalia. Detta är angeläget, men insatsen bör inte samtidigt beröva somalier möjligheten att försörja sig själva med mat. Biståndsförsörjning ska inte i längden ersätta självförsörjning. EU:s styrka har nedprioriterat fiskeövervakningen. När resurserna inte räcker till finns det för lite över till fiskeövervakningen. Detta äventyrar trovärdigheten för hela EU:s allomfattande ansats.

Miljöpartiet anser att regeringen bör verka för att EU:s insats mot sjörövere också i praktiken omfattar illegalt utländskt fiske utanför Somalias kust.

Det känns inte främmande att påstå att utvecklingen i Mali har kunnat ske tack vare, eller snarare på grund av, att insatsen i Libyen inte såg till helheten. Fokus för den militära insatsen i Libyen kom att handla om att få bort Gaddafi, och när det var gjort var den samlade militära insatsen klar. Nato packade ihop och lämnade Libyen. Världen utlovade hjälp av allehanda slag och fortsatta oljeleveranser säkrades. Kvar i Libyen lämnades privata säkerhetsbolag som ska hjälpa till att hålla ordning och löften om pengar. Och kvar lämnades en massa människor som inte längre hade jobb, bostad eller en naturlig plats i tillvaron och en förfärlig massa vapen. Vem som har ansvar för vad som händer när militären lämnar landet är oklart. Av misstag bör man lära. Vid kommande överväganden om ett svenskt eventuellt deltagande i militära insatser måste även tiden efter den rent militära operationen finnas med i planeringen.

Sveriges internationella förpliktelser och bidrag till internationell fred och säkerhet utomlands ska vila på FN-beslut och i samverkan med andra EU-stater.

11. Deltagande i militära och civila internationella insatser, punkt 5 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:U205 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1,

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 7, 10 och 15 samt

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 7, 10, 11 och 15 samt

avslår motionerna

2011/12:U336 av Peter Rådberg m.fl. (MP),

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 18,

2012/13:U239 av Bodil Ceballos m.fl. (MP),

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 39 och

2012/13:Fö268 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 7.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att Sverige bör inrikta sin internationella säkerhetspolitik på att förebygga kriser samt hjälpa människor som drabbats av krig och katastrofer att återuppbygga sina samhällen. Våra arbetsområden bör innefatta fattigdomsbekämpning och hjälp med att utveckla demokrati och fungerande rättssamhällen. Hantering av de kriser som kan följa i spåren av klimatförändringar och miljöpåverkan är också en av de stora utmaningar som svensk säkerhetspolitik bör ta sig an.

Vänsterpartiet anser att det vid internationella insatser alltid är behovet i de krisdrabbade områdena som ska styra och aldrig svenska intressen. Det är viktigt att varje ny internationell insats debatteras och beslutas i riksdagen. För att Sverige ska bli trovärdigt i sitt internationella engagemang krävs en oberoende utrikespolitik och militär alliansfrihet. Därför bör fredsskapande, fredsbevarande och fredsfrämjande åtgärder enbart ske på FN:s uppdrag.

Sverige deltar i dag i Natoleda krishanteringsinsatser. Alla beslut om militärt våld som en sista väg för att skydda freden och de mänskliga rättigheterna måste fattas av FN. Det är viktigt att vid ställningstagande gällande internationella insatser inte bara förlita sig på FN-mandat, en individuell prövning måste ske i varje enskilt fall. Vi skulle önska att FN hade

kapacitet att själv genomföra alla internationella insatser. Så är dock inte fallet och under det senaste decenniet har FN delegerat genomförandet av ett stort antal internationella insatser till andra organisationer. Detta är en allt annat än önskvärd utveckling, Vänsterpartiet värnar ett starkt FN. Fram till den dag då FN har kapacitet att själv genomföra alla insatser måste vi dock tyvärr acceptera att man i vissa fall delegerar genomförandet till andra organisationer. Därför har Vänsterpartiet i vissa fall stöttat ett svenskt deltagande i insatser som beslutats av FN men genomförts av andra organisationer. Men det har skett efter en individuell bedömning i varje enskilt fall där vi har bedömt insatsernas möjligheter att bidra till fred, utveckling och säkerhet för civilbefolkningen. Sverige bör avstå från att delta i Natoleda internationella insatser som inte bidrar till fred, utveckling och säkerhet för civilbefolkningen. När vi deltar i internationella insatser under Natobefäl förstärks bilden av att Sverige skulle vara en del av Nato. Eftersom Natos konflikthanteringsperspektiv bygger på militära lösningar leder detta till att Sveriges förtroende som fredsaktör undergrävs. Vänsterpartiet anser därför att Sverige ska avstå från att delta i Natoleda internationella insatser om det finns någon risk för att Sveriges förtroende som fredsaktör undergrävs.

Att använda biståndsmedel för militära insatser är förknippat med en mängd risker och problem. Först och främst är det de civila insatsernas opartiskhet och integritet som kan ifrågasättas. Detta försvårar naturligtvis biståndsorganisationernas arbete. När civil personal förknippas med militär ökar också risken för våld mot den civila personalen.

Vänsterpartiet ser mycket allvarigt på den här problematiken. Vi anser att det är mycket viktigt att civila och militära insatser hålls separerade både när det gäller personal, materiel och ekonomiska resurser.

USA har kvar ett stort militärt inflytande i Irak. Vänsterpartiet anser att ett fullständigt och ovillkorligt tillbakadragande av amerikanska trupper från Irak är helt nödvändigt eftersom USA:s närvaro i landet förhindrar möjligheten till en fredlig utveckling i Irak. Vi menar att ett demokratiskt Irak bara kan byggas av Iraks folk. Sverige bör som enskilt land, och medlem i FN, verka för att samtliga amerikanska trupper lämnar landet snarast.

12. Deltagande i militära och civila internationella insatser, punkt 5 – motiveringen (SD)

av Julia Kronlid (SD).

Ställningstagande

Utskottet framhåller att den ekonomiska krisens effekter på länders försvarsökonomier ska användas som utgångspunkt för ett bättre samarbete i Europa. Det är dock viktigt att komma ihåg att om det, som utskottet hävdar, är viktigt att EU:s medlemsstater effektivt kan upprätthålla sina förmågor så kan detta inte ses som ett argument för ett utökat EU-gemensamt

försvar. Snarare ska detta ses som ett argument för ett förstärkt svenskt försvar, vilket är det som Sverigedemokraterna förespråkar. Ett gemensamt EU-försvar skulle innebära att vi ger upp vår nationella självbestämmanderätt och vår alliansfrihet, vilket är oacceptabelt och inget som är förankrat hos den svenska befolkningen.

Vi instämmer däremot i att Sverige ska bidra till konfliktförebyggande och fredsfrämjande insatser. Det är i sammanhanget viktigt att komma ihåg att om Sverige ska bidra till sådana insatser så får det inte ske på bekostnad av vårt försvar av Sverige, vilket innebär att nya medel måste tillföras specifikt för sådana insatser. Utöver detta är det vår mening att insatser av denna typ också måste ha ett tydligt mål och syfte och vara sanktionerade av FN samt ha rimliga utsikter till framgång. Ett deltagande för deltagandets egen skull är inte rimligt.

13. Säkerhet och utveckling, punkt 7 (MP, V)

av Bodil Ceballos (MP) och Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 11–14,

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 12–14,

2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 1, 3–5 och 9–11,

2012/13:U312 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 6 och

2012/13:Fö268 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 8 och

avslår motion

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 7.

Ställningstagande

Miljöpartiet och Vänsterpartiet menar att säkerhet måste ses i ett mycket bredare perspektiv. En bredare säkerhetspolitik beaktar de många olika potentiella direkta hoten med grund i begreppet ”positiv fred”, dvs. att åtgärda själva problemet som utlöser konflikten eller hotet i stället för ”negativ fred” som inriktar sig på att sätta stopp (militärt) på konflikten.

Dagens konflikter ser inte ut som de en gång gjorde. Dagens hot mot både stat och människor handlar främst i stället om konflikter där mindre självklara aktörer som gerillarörelser, kriminella nätverk, krigsherrar, oppositionella frihetskämpar och terrorister drabbar samman med antingen stater själva, civilbefolkning eller andra liknande grupper. Det är inte bara de nya krigen som hotar stater eller den mänskliga säkerheten. Också de

bakomliggande grundorsakerna till konflikterna utgör på egen hand enorma hot i sig och ska ses som jämbördiga med de nya krigen. De bör inkluderas i en bredare och mer samstämmig säkerhetspolitik.

En bredare säkerhetspolitik måste se bekämpande av fattigdom som en viktig säkerhetspolitisk fråga. Varken Sverige eller omvärlden kan lämnas opåverkad eller oberörd av fattigdomens allvarliga konsekvenser. Fattigdom är en av de strukturella orättvisorna som förstärks av och förstärker förtryck och miljöförstöring. Fattigdomsrelaterade problem som svält, sjukdom och livsvillkor som bryter ned kroppen tar död på ca 18 miljoner människor om året, vilket motsvarar ungefär en tredjedel av världens alla dödsfall. Det är den överlägset största dödsorsaken och den orsakar en mängd andra förödande problem som i sin tur får dödliga konsekvenser. Fattigdomen hör i stor grad ihop med de orättvisa villkoren i den globala världsekonomin och den ojämlika fördelningen av resurser och tillgångar.

En bredare säkerhetspolitik måste erkänna hoten mot vår miljö som vår tids stora utmaning och fundamentala hot, se klimatförändringarna både som ett hot i sig och en grundorsak till andra stora hot mot säkerheten och i enlighet med detta ges samma legitimitet och prioritet som andra klassiska nationella hot, om inte större. Minskningen av detta hot måste genomsyra hela samhället och är inte i första hand en fråga för Försvarsmakten, som traditionellt har varit landets säkerhetspolitiska garant. Den tidigare Försvarsberedningen menade också precis som vi att klimatpåverkan är det största hotet. Vi menar att de hot som det svenska samhället står inför inte helt kan mötas med militära medel utan måste motverkas på en lång rad andra sätt. Ett exempel på framtida konfliktområden är Arktis olje- och gasfyndigheter. Regeringen brister i sin miljöpolitik och med Sverige som ordförande i Arktiska rådet är det anmärkningsvärt att regeringen inte driver miljöfrågorna hårdare. Regeringen är i det närmaste positivt inställt till de ekonomiska krafter som vill exploatera i Arktis, en exploatering som kan få negativa säkerhetspolitiska konsekvenser.

En bredare säkerhetspolitik måste se att migrationen påverkas av förhållandena i världens länder och att vårt eget beteende ofta är det som förstör livsförutsättningarna för människor i andra länder. Säkerhetspolitiken måste beakta att om några av världens länder kollapsar totalt kommer det att leda till stora migrationsströmmar och att dessa måste hanteras på ett solidariskt, humant och rättssäkert sätt.

En bredare säkerhetspolitik måste förhålla sig till befolkningsökningen och dess medföljande behov av ökad livsmedelsproduktion i ett läge där bristen på vatten i många fall är skriande. I Sveriges politik för global utveckling (PGU) stadgas att förhållningssättet i PGU:n ska genomsyra alla verksamheter. Med en säkerhetspolitik som utgår från PGU skulle miljoner kunna flyttas från den traditionella militärstrategiska synen på säkerhetspolitik till ett mer konkret och handfast arbete ute i världen för att

förebygga konflikter, minska fattigdomen, främja demokrati och mänskliga rättigheter. Det bästa sättet att bekämpa en okontrollerat stor befolkningsökning är att satsa på utbildning för kvinnor.

Efter Libyenkriget rör sig mängder med beväpnade grupper i hela Sahelområdet. Det gör säkerhetssituationen mycket svår för alla som lever där. Miljöpartiet och Vänsterpartiet verkar för att både den legala och den illegala vapenhandeln ska minska i omfång. För att det ska vara möjligt behöver man gå till botten med sådana grundproblem som fattigdom, förtryck, diktatur, arbetslöshet, kamp om naturresurser etc. som leder till ett upplevt ökat behov av vapen. Man måste också på diplomatisk väg lösa konflikter mellan olika folk. I dag ser vi tydligt hur den olösta konflikten mellan tuaregerna och staten Mali har lett till en splittring av landet och till att andra än tuaregerna själva med hjälp av alla dessa vapen som cirkulerar fritt i området kunnat ta makten från både Mali och tuaregerna själva. Sverige bör genom utvecklingssamarbetet verka konfliktförebyggande med fokus på hela regionen.

Arbetet med att förebygga väpnade konflikter får enligt Miljöpartiet och Vänsterpartiet inte det utrymme som det bör ha enligt fastslagna prioriteringar i utrikes- och säkerhetspolitiken. Sverige måste i högre grad prioritera det förebyggande arbetet som är långt mer effektivt, både vad gäller mänskligt välmående, ekonomi och socialt kapital. Det arbete som Sverige bedriver för att förebygga väpnade konflikter måste också ha en tydligare koppling till konkreta situationer. Det kan inte enbart vara inriktat på ett mer allmänt förebyggande arbete som först på lång sikt och indirekt kan kopplas till fredsbyggande och undanröjande av risker för väpnad konflikt. Dessa indirekta insatser, som kan handla om utvecklingssamarbete och nedrustningsarbete, är av godo men de kan inte tillåtas dölja behovet av mer konkreta insatser. Sverige bör därför prioritera arbetet med att förebygga väpnade konflikter i högre utsträckning och synliggöra just denna typ av arbete i regeringens rapporter och utvärderingar.

I syfte att konkretisera arbetet med att förebygga väpnade internationella konflikter bör regeringen upprätta en heltäckande handlingsplan för ändamålet. Varje konfliktsituation är unik och det finns naturligtvis ingen standardmall att följa. Potentiella konfliktområden måste uppmärksammas på ett tidigt stadium och för de aktörer som vill bidra till att fredligt lösa en konfliktsituation krävs flexibilitet, analysförmåga och anpassningsförmåga till den specifika situationen. Många gånger måste flera olika instrument kombineras, ofta av flera aktörer i samverkan. Att ha en samlad bild över dessa instrument tillsammans med förmågan till kritisk utvärdering av deras effektivitet är nödvändigt för att man ska kunna avgöra vilka instrument som är att föredra i en specifik situation. För att arbetet med att förebygga väpnade konflikter ska bli effektivt bör regeringen upprätta en organisation för detta ändamål. Eftersom det förebyggande arbetet är en så viktig och prioriterad komponent i den traditionella utrikes- och säkerhetspolitiken är det också av största vikt att kunskapen om vad Sverige gör

inom detta område sprids till den svenska allmänheten. Riksdagen ska också kunna granska den förda politiken. Regeringen måste därför regelbundet utarbeta en regeringsskrivelse om arbetet med att förebygga väpnade konflikter. En sådan skrivelse bör både utvärdera tidigare insatser och diskutera framtida prioriteringar.

Särskilt yttrande

Sammanhålningen inom EU samt säkerhet i samverkan (SD)

Julia Kronlid (SD) anför:

Utskottet väljer i denna del att ställa sig bakom ett antal olika EU-förslag och institutioner som sammantaget gör att unionen tar flera steg i en mer överstatlig riktning. Sverigedemokraterna motsätter sig denna utveckling och menar att det ur säkerhetspolitisk synvinkel är kontraproduktivt. Om målsättningen med Sveriges säkerhetspolitik är att värna Sveriges frihet och självbestämmande så uppfyller man inte det målet genom att ge upp just denna frihet och detta oberoende till en överstatlig organisation. I sammanhanget kan det också vara värt att påminna om att EU är otillräckligt som säkerhetspolitisk aktör, dels eftersom de enskilda medlemsstaterna har skilda intressen, dels för att EU i sig har en högst begränsad möjlighet att verka i händelse av kris. Utskottet hyser en övertro på unionens möjligheter att bistå i händelse av en verklig kris, på bekostnad av att vårt eget försvar nedrustats. Dessutom vill Sverigedemokraterna värna vår alliansfrihet, och vi vill inte att Sverige ska ingå i en militär allians i EU eller bli fullvärdiga medlemmar i Nato. Till skillnad från övriga partier som talar om att de vill värna Sveriges alliansfrihet inser Sverigedemokraterna att vi då också behöver satsa resurser på vårt eget försvar.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:U218 av Fredrick Federley (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skyndsamt analysera ett svenskt medlemskap i Nato.

2010/11:U229 av Isabella Jernbeck och Maria Plass (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för ett framtida svenskt Nato-medlemskap.

2010/11:U287 av Annelie Enochson m.fl. (KD, M, FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svenskt medlemskap i Nato.

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S):

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 4.8 Rättssäkerhet i kampen mot terrorism.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 6.1 Nya hot och en modern säkerhetspolitik.
67. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.8 Säkerhet och konflikter.

2010/11:U315 av Finn Bengtsson och Annicka Engblom (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av förutsättningarna för svenskt medlemskap i Nato.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:U205 av Hans Linde m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land, och som medlem i FN, bör verka för att samtliga amerikanska trupper snarast lämnar Irak.

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inte ska inleda några förhandlingar eller vidta andra åtgärder i syfte att ansöka om medlemskap i Nato.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör lämna Partnership for Peace.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att om Sverige ska avstå att delta i Nato-ledda internationella insatser om det finns någon risk att Sveriges förtroende som fredsaktör undergrävs.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Nato inte bör tillåtas öva inom Sveriges gränser.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den svenska representationen på Natos högkvarter omgående bör avvecklas.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige endast bör delta i fredsskapande, fredsbevarande och fredsfrämjande åtgärder som sker på FN:s uppdrag.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i högre grad bör prioritera det fredsbyggande arbetet och synliggöra denna typ av arbete i regeringens rapporter och utvärderingar.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i syfte att konkretisera arbetet med att förebygga väpnade internationella konflikter bör upprätta en heltäckande handlingsplan för ändamålet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i syftet att effektivisera arbetet med att förebygga väpnade konflikter bör upprätta en organisation för detta ändamål.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen regelbundet ska utarbeta en regeringsskrivelse om arbetet med att förebygga väpnade konflikter.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att civila och militära insatser alltid bör hållas separerade när det gäller både personal, materiel och ekonomiska resurser.

2011/12:U278 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en parlamentariskt tillsatt säkerhetsberedning.

2011/12:U297 av Annelie Enochson (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återupptagna militära insatser i Indiska oceanen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att beväpna handelsfartyg som går i farvatten med piratverksamhet.

2011/12:U308 av Isabella Jernbeck (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för ett framtida svenskt Nato-medlemskap.

2011/12:U309 av Fredrick Federley (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genomföra en översyn av försvarssamarbete i EU, Norden och Nato och om att frågan om ett Natomedlemskap bör vara en del av denna analys.

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 1 Inledning.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 4.8 Rättssäkerhet i kampen mot terrorism.
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 6.1 Nya hot och en modern säkerhetspolitik.
68. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.8 Säkerhet och konflikter.

2011/12:U336 av Peter Rådberg m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s insats utanför Somalia ska intensifiera sina ansträngningar för att beivra internationellt fiske utanför Somalias kust.

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges suveränitet och Nato.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nivån för fredsfrämjande insatser.

2011/12:Fö240 av Peter Rådberg m.fl. (MP):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att våra internationella förpliktelser och bidrag till internationell fred ska vila på FN-beslut.

2011/12:MJ459 av Jan Lindholm (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges ansvar att genom internationellt arbete förebygga möjliga konflikter på grund av migration med ursprung i klimatrelaterade miljöförändringar.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska avbryta allt samarbete som bidrar till militariseringen av EU.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inte ska inleda några förhandlingar eller vidta andra åtgärder i syfte att ansöka om medlemskap i Nato.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör lämna Partnership for Peace.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att om Sverige ska avstå från att delta i Nato-ledda internationella insatser som inte bidrar till fred, utveckling och säkerhet för civilbefolkningen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Nato inte bör tillåtas öva inom Sveriges gränser.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den svenska representationen vid Natos högkvarter omgäende bör avvecklas.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige endast bör delta i fredsskapande, fredsbevarande och fredsfrämjande åtgärder som sker på FN:s uppdrag.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i högre grad bör prioritera det fredsfrämjande arbetet och synliggöra denna typ av arbete i regeringens rapporter och utvärderingar.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i syfte att konkretisera arbetet med att förebygga väpnade internationella konflikter bör upprätta en heltäckande handlingsplan för ändamålet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i syfte att effektivisera arbetet med att förebygga väpnade konflikter bör upprätta en organisation för detta ändamål.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen regelbundet ska utarbeta en regeringsskrivelse om arbetet med att förebygga väpnade konflikter.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att civila och militära insatser alltid hålls separerade när det gäller personal, materiel och ekonomiska resurser.

2012/13:U239 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vid eventuellt svenskt deltagande i framtida militära insatser ska även tiden efter den rent militära interventionen finnas med i planeringen.

2012/13:U240 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en bredare säkerhetspolitik ska beakta de många olika potentiella direkta hoten med grund i begreppet "positiv fred".
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerhetspolitiken bör sätta mänsklig säkerhet före territoriell säkerhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se till de bakomliggande orsakerna till konflikter som utgör enorma hot i sig och är jämbördiga med de nya krigen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en bredare säkerhetspolitik måste se bekämpande av fattigdom som en viktig säkerhetspolitisk fråga.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en bredare säkerhetspolitik måste erkänna hoten mot vår miljö som vår tids stora utmaning och fundamentala hot.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en bredare säkerhetspolitik måste inse att för att säkra den internationella freden måste förtryck erkännas både som ett hot i sig och som en grundorsak till andra säkerhetsrelaterade problem.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en bredare säkerhetspolitik måste föra en konsekvent och konstruktiv kamp mot terrorism och organiserad brottslighet där man aldrig försöker skydda demokratin med odemokratiska metoder.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en bredare säkerhetspolitik måste klara it-säkerheten för att säkra människors säkerhet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om migration.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en bredare säkerhetspolitik måste förhålla sig till befolkningsökningen och till en ökad livsmedelsproduktion.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerhetspolitiken ska utgå från politiken för global utveckling.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det för Sverige är viktigt att vara en tydlig röst både i EU och utanför, samt att satsa på, fullt ut använda och vara del i reformeringen av FN.

2012/13:U267 av Irene Oskarsson (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges säkerhetspolitiska utmaningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges förhållande till Nato.

2012/13:U279 av Annelie Enochson och Tuve Skånberg (båda KD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att FN entydigt bör definiera vad som menas med terrorism.

2012/13:U304 av Isabella Jernbeck (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för ett framtida svenskt Nato-medlemskap.

2012/13:U305 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Nato.

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 1 Inledning.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 2.6 Konflikthantering – fred och säkerhet.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 4.8 Rättssäkerhet i kampen mot terrorism.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 4.12 Skyldigheten att skydda.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 6.1 Nya hot och en modern säkerhetspolitik.
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 6.3 EU:s krishantering.
69. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.8 Säkerhet och konflikter.

2012/13:U312 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka konfliktförebyggande med fokus på hela Sahelregionen.

2012/13:Fö265 av Annika Lillemets m.fl. (MP):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i relevanta internationella forum bör driva frågan om insyn i och reglering av säkerhetsföretag.

2012/13:Fö268 av Peter Rådberg m.fl. (MP):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att våra internationella förpliktelser och bidrag till internationell fred ska vila på FN-beslut.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige, som ordförande i Arktiska rådet, bör driva miljöfrågorna hårdare med hänvisning till att Arktisområdet är ett framtida konfliktområde som kan få säkerhetspolitiska konsekvenser på grund av de stora olje- och gasfyndigheter som finns där.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 8

Motion	Motionärer	Yrkanden
8. Övriga yrkanden		
2010/11:U306	Urban Ahlin m.fl. (S)	30
2011/12:U278	Bodil Ceballos m.fl. (MP)	
2011/12:U297	Annelie Enochson (KD)	1 och 2
2011/12:U309	Fredrick Federley (C)	
2011/12:U315	Urban Ahlin m.fl. (S)	31
2011/12:Fö240	Peter Rådberg m.fl. (MP)	11
2011/12:MJ459	Jan Lindholm (MP)	2
2012/13:U240	Bodil Ceballos m.fl. (MP)	7
2012/13:U267	Irene Oskarsson (KD)	1
2012/13:U279	Annelie Enochson och Tuve Skånberg (båda KD)	2
2012/13:U306	Urban Ahlin m.fl. (S)	30
2012/13:Fö265	Annika Lillemets m.fl. (MP)	4

BILAGA 3

Stenografisk uppteckning från Offentlig utfrågning den 18 oktober 2012 om säkerhetspolitiska konsekvenser för EU i ljuset av den ekonomiska krisen

Ordföranden: Varmt välkomna! Det här är utrikesutskottets offentliga utfrågning om säkerhetspolitiska konsekvenser för EU i ljuset av den ekonomiska krisen.

Vi är väldigt glada över att utfrågningen sänds i tv, i SVT Forum, men det ställer lite krav på oss som är här inne. Det betyder att man behöver stänga av sina mobiltelefoner, för annars stör de mikrofonerna, och det blir ett högt och ganska otrevligt ljud i tv-apparaterna. Nu kommer presidenten att göra det som ett gott föredöme. Flight mode kan möjligtvis vara okej, har teknikern sagt.

Jag heter Sofia Arkelsten och är ordförande i utskottet. Bredvid mig har jag Urban Ahlin, som är vice ordförande. Vi kommer att leda mötet i dag.

Särskilt aktuellt är detta ämne i och med att norska Nobelkommittén i förra veckan beslutade att tilldela EU Nobels fredspris. I den motiveringen nämndes bland annat: ”Unionen och dess föregångare har i över sex decennier bidragit till att främja fred och försoning, demokrati och mänskliga rättigheter i Europa.”

Då kommer vi till den andra delen, som är den ekonomiska krisen. Den har pågått i flera år. Detta blir ett tillfälle att diskutera krisen bortom de rent ekonomiska och de rent sociala aspekterna. Det finns flera indirekta och direkta anledningar att diskutera säkerhetspolitiska konsekvenser för EU i ljuset av den ekonomiska krisen.

Den rådande krisen och hur den hanteras kommer att påverka och forma EU:s framtid. Det inbegriper naturligtvis EU:s framtid som säkerhetspolitisk aktör. De frågor som jag närmast tänker på och det vi hade med i inbjudan är EU:s deltagande i internationell krishantering, politisk och institutionell sammanhållning inom EU och dess konsekvenser för EU att agera som en säkerhetspolitisk aktör externt. Sedan har vi förskjutningar i den globala maktbalansen inklusive frågor om EU:s globala attraktionskraft och mjuka makt.

Den här offentliga utfrågningen ska ses som ett led i utskottets arbete med att ta fram ett betänkande på det här temat. Betänkandet är den text som vi sedan lämnar till kammaren. Det planeras till januari 2013. Då förstår ni att vi har lagt detta ganska tidigt i processen, just med tanke på att vi som politiker ska kunna lyssna, ställa frågor och ha en ganska öppen diskussion.

Transparensen och den öppna diskussion som utfrågningen är ett exempel på är väldigt viktigt för oss. Vi tycker att det är viktigt med medskick och kommentarer till vårt arbete. Därför är vi särskilt tacksamma att vi i panelen har tre välrenommerade experter på EU och säkerhetspolitik.

Vi har doktorn i statsvetenskap Björn Fägersten, som är verksam vid Utrikespolitiska institutet, doktorn i statsvetenskap Johannes Malminen, som är verksam vid Totalförsvarets forskningsinstitut, och doktorn i statsvetenskap Maria Strömviik, som är verksam vid Lunds universitet.

De kommer att tala i 15 minuter var. Sedan har vi en liten paus. Då får ni som är här kaffe. Ni som är hemma får lösa det själva. Sedan kommer vi att ha en frågestund. Då är det viktigt att ni som ställer frågor tydligt berättar vilka ni är. Vi kommer också att ha en lista. I första hand kommer frågorna att gå till utskottet, men i andra hand ska vi försöka släppa in så många externa som möjligt. Det kommer jag och Urban att moderera.

Då inleder vi med Björn.

Björn Fägersten: Tack så mycket! Det är väldigt roligt att vara här från Utrikespolitiska institutet. Jag tänkte börja med att säga: Ett sätt att förstå EU som en utrikes- och säkerhetspolitisk aktör är att titta på de olika beståndsdelar som man behöver för att kunna verka effektivt. Det är dels förmågan att ta beslut, dels förmågan att genomföra besluten.

Att ta beslut handlar om sammanhållning. Det kräver gemensamma värderingar, hot eller intressen. Att genomföra beslut handlar mer om kapacitet och olika sorters maktmedel, verktyg, resurser, tillgång till partner och allianser och så vidare.

Min allmänna bedömning här i dag är att krisen än så länge inte har skapat några nya problem eller lösningar för Europas säkerhetspolitik. Däremot har den förvärrat och förlängt den problematik som fanns redan innan. Men krisen har också sått frön till utveckling som skulle kunna stärka Europas utrikes- och säkerhetspolitik på sikt. Än så länge kan vi säga att det lite grann står och väger mellan de olika tendenserna.

Med det sagt kommer jag nu att fokusera på själva sammanhållningen, förmågan att ta beslut. Vad jag förstår kommer de efterföljande talarna att behandla olika aspekter av kapacitet, hård och mjuk sådan makt.

Hur påverkas EU:s beslutsförmåga eller sammanhållningen av den ekonomiska krisen? Jag kommer att ta upp tre olika aspekter: splittringar mellan medlemsstater, den europeiska dagordningen och slutligen en utrikes- och säkerhetspolitisk vision eller bristen på den.

För att börja med EU:s interna stridigheter: En av de tydligaste effekterna av eurokrisen är just den stora splittringen mellan länderna inne i eurozonen och de länder som står utanför. Det är kanske inte så mycket krisen som krishantering – vad staterna gör för att ta sig ur situationen – som splittrar och kan ha en effekt på säkerhetspolitiken.

Vi ser att eurozonens länder redan har knutits mycket närmare under krisens gång. Om man tittar på vad som ligger i pipelinen och vad som är den troliga utvecklingen framöver ser man att de kommer att fortsätta att

knytas samman. Vad är effekten av det? Jo, det är högst troligt att länder som över tid samarbetar mycket, träffas och har egna forum att diskutera inom i slutändan kommer att få gemensamma preferenser och idéer även kring angränsande politikområden, som den gemensamma marknaden, men i slutändan också den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Än så länge skulle jag inte säga att det har inträffat riktigt, utan det är fortfarande rätt vattentäta skott i EU mellan de olika politikområdena. Men på sikt tror jag att detta är en högst trolig utveckling. Det är extra relevant för Sverige, som för tillfället inte på något sätt befinner sig i Europas kärna.

En annan skiljelinje går kanske inte mellan länderna i eurozonen och dem utanför utan snarare mellan dem som har och dem som inte har. Vi kan prata om resurser, skulder eller tillväxt. Det är nu rätt stora skillnader i Europa och klyftor mellan Europas länder. Det stämmer rätt väl överens med dem som förespråkar en svångremspolitik för att lösa eurokrisen och dem som förespråkar stimulans eller till och med transfereringar mellan länderna.

Även här skulle jag säga att klyftorna än så länge kanske inte spelar så stor roll för säkerhetspolitiken. Ett exempel är Grekland, som borde vara rätt marginaliserat i sådana här diskussioner men som ändå rätt effektivt lyckas stoppa och vara lite av en bromskloss när det gäller utrikes- och säkerhetspolitik, trots sin rätt prekära situation. Men på sikt tror jag att detta verkligen är klyftor som kommer att kunna påverka möjligheten att formulera en gemensam politik. När solidariteten och förtroendet mellan staterna urholkas påverkar det alla politikområden.

Å andra sidan kan man anta eller ha en förhoppning om att om man lyckas ta sig ur krisen på ett sätt som ökar solidariteten mellan staterna kan det bli en katalysator även på det säkerhetspolitiska området. Men det ser inte riktigt ut som om vi är på väg åt det hållet nu.

Den andra punkt som jag vill ta upp handlar om den europeiska dagordningen. Om effekten av splittrade medlemsstater är något som syns över tid är detta något som syns i dag, nämligen att vi inte pratar så mycket om utrikes- och säkerhetspolitik.

Även om vi har arbetsgrupper som jobbar och man arbetar i de nationella parlamenten, i ministerrådet etcetera behövs det styrning och input från högsta politiska ledning, till exempel Europeiska rådet. Men det finns inte i dag och har inte funnits under de senaste tre åren. Det är rätt tydligt att det inte är utrikes- och säkerhetspolitik som man har fokuserat på.

Det är helt naturligt: Om din lägenhet brinner kommer du inte att prioritera bostadsrättsföreningens årsmöte eller grannsamverkan, utan du fokuserar först på det som är viktigast. Så skulle jag säga att det är inom EU i dag: Fokus är på att reda ut vår ekonomi, inte på att stärka strategiska partnerskap eller lägga fram idéer om framtiden.

Så till en motsatt effekt av detta som man skulle kunna se. Om medlemsstaterna är helt upptagna av att lösa krisen skulle det kunna ge lite mer spelrum till institutionerna att verka inom det här området. Men jag tror

inte att institutionerna kan väga upp att utrikespolitiken inte är med på agendan. Ashton inom EEAS verkar inte riktigt vara sugen på att bli någon sorts policyentreprenör och driva detta framåt, och Van Rompuy har helt enkelt inte så mycket inflytande när han inte flankeras av medlemsstaterna.

Om man ska komma till ett domslut skulle jag säga att bristen på en dagordning verkligen har påverkat negativt.

Den tredje punkt som jag skulle vilja ta upp handlar om utrikespolitisk vision eller bristen på den. Det är väldigt svårt att enas om utrikes- och säkerhetspolitiska initiativ om det inte finns idéer om hur världen borde se ut och vilken roll Europa borde spela i den.

På det inrikespolitiska området har det fungerat rätt bra, utan storskaliga visioner. Man har haft process i stället för vision. Man har fokuserat på rätt funktionella lösningar inom tekniska områden. Jag tror att det var Helmut Schmidt som sade: If you have a vision, go see a doctor. Men det fungerar inte riktigt med den attityden när det gäller utrikespolitik, utan det krävs en plan för vilken aktör man ska vara och vad man vill åstadkomma för att kunna påverka omvärlden.

Något som är rätt talande för detta skulle jag säga är EU:s säkerhetsstrategi från 2003, som – även om den har vissa kvaliteter – är rätt tydlig i bristen på utrikespolitisk vision. Den bygger på ett antal problem som ställs upp, och man listar ett antal verktyg och processer som man ska tillämpa för att kunna hantera de problemen. Men det saknas en mer grundläggande idé om vad Europa ska vara, vad vi ska åstadkomma och vilken vision vi har.

Vad har då detta med den ekonomiska krisen att göra? Jo, varje vision måste utgå från att man känner sig själv. Varje strategi börjar med att man vet vad man har för intressen och värderingar och hur man ska driva dem framåt. Just i dag är det väldigt tydligt att den självbilden är rätt stukad bland européer i allmänhet och kanske bland våra politiska ledare i synnerhet. Det spelar roll för hur vi ses utifrån och hur vi kan formulera visioner om framtiden.

Jag menar att en av de tydligaste effekterna av krisen sitter i våra huvuden, helt enkelt idén om vilka vi är och vad vi kan åstadkomma.

Jag har tagit upp tre olika aspekter av EU:s förmåga till säkerhetspolitiska beslut: sammanhållning, agenda och vision. Vad får vi då om vi lägger ihop de elementen?

Om man tänker på säkerhetspolitik kan man se EU lite som en segelbåt. I tio år har man hållit på att kämpa med att få seglen på plats, man har lackat båten, man har mekat med rodret och så vidare. Nu har man en helt okej båt. Den är inte perfekt, fast den skulle kunna segla. Men det finns två andra stora problem: Det blåser inte, och man har ingen idé om vart man ska åka.

Jag skulle säga att den ekonomiska krisen kanske har gjort lite revor i seglen och repor i lacken. Men det spelar inte så stor roll, så länge det inte blåser och man inte vet vart man ska åka.

Vad betyder det då, om vi återvänder till politiken? Jo, det saknas en politisk vilja att driva på utvecklingen, och det saknas en vision om vart man ska. Men utan en idé om vart man vill och en vilja att faktiskt ta sig dit kommer inga institutionella lösningar och tyvärr inga Nobelpriser, nya förkortningar eller annat att hjälpa oss på vägen. Vi behöver politisk vilja.

Kan då krisen skapa den politiska viljan inom det utrikes- och säkerhetspolitiska området? Det återstår att se. Man kan måla upp två scenarier.

Det ena är att staterna lyckas reda ut det – att skuldbördan på något sätt kan delas eller hanteras på något sätt och att det ger utrymme för mer solidaritet mellan stater – men också att krisen, den här nära-döden-upplevelsen, faktiskt skapar en upplevelse mellan europeiska stater av att vi är väldigt små och känsliga när vi står ensamma och att det finns en poäng i att agera tillsammans, det vill säga att det blir ett nytt narrativ om vad EU borde vara och hur vi kan utvecklas.

Det andra scenariot pekar så klart åt andra hållet, att skuldbördan inte kan hanteras och att det blir mer splittring mellan länder, att det leder till urholkad solidaritet och att nedskärningar i de olika medlemsstaterna leder till att de prioriterar kortsiktiga nationella intressen framför mer långsiktiga, gemensamma intressen, som att påverka omvärlden och det internationella systemet etcetera. Länder kommer mer och mer att börja använda sin politik för att främja egna ekonomiska intressen, så kallad geoekonomi. Det lilla politiska kapital man då har kvar kommer man då snarare att investera i nationella lösningar än på den europeiska nivån.

Det finns alltså ett väldigt optimistiskt scenario, om man är lagd så, och ett rätt negativt scenario. Än så länge tror jag att det står och väger. Kanske är det i januari, när ni ska skriva betänkandet, lite tydligare vart vi är på väg.

Ordföranden: Tack! Det var mycket effektivt – vi ligger före i tidsschemat. Det tror jag aldrig har hänt i utrikesutskottet. Men vi är tacksamma för det.

Då släpper vi fram Johannes Malminen, som ska prata om neddragningar i EU-ländernas försvarsbudgetar och konsekvenser för EU:s deltagande i internationell krishantering.

Johannes Malminen: Tack så mycket för inbjudan! Det är jättekul att som statsvetare få vara just här i riksdagen och prata. Det är stort, och det är spännande att få diskutera sina egna forskningsfrågor direkt med utskottet.

Det tema som jag har blivit tilldelad är ekonomisk kris och EU:s framtida insatser. Först tänker jag säga något om global ekonomisk kris, sedan tänker jag ge ett par perspektiv på försvarsbudgetutvecklingen i krisens spår, och sedan tänker jag diskutera lite vilka konsekvenser det får.

För att börja med den globala ekonomiska krisen: Det är väldigt viktigt att ha med sig att detta är ett skeende som är exceptionellt. Finansiella kriser är förvisso i stora stycken likadana i och med att de går igenom samma förlopp av eufori, panik och krasch. Men även om de följer detta förlopp, så skiljer de sig runt ett tema, och i denna kris är temat särskilt aggressivt. Jag har lyckats få ihop fem E:n som jag tror gör det lite lättare att komma ihåg vad vi pratar om.

Dagens kris är *endogen*. Den är skapad i och av systemet. Det är inte tulpanlökar som i 1600-talets Holland eller någon annan enskild faktor som har lett fram till krisen, utan det var egentligen det finansiella systemets uppbyggnad och design som var den viktigaste faktorn.

Den är *epicentrisk*. Den utgick inte från en perifer Söderhavso utan direkt från centrum. Det var i London och New York det hela egentligen började.

Den har varit *epidemisk*, med snabbt och brett spridningsförlopp. Alla är påverkade. Krisen är verkligen global.

Den är *enorm*. Det är en skala och en magnitud på den här krisen som inte liknar något annat sedan den stora depressionen i slutet av 20-talet och början av 30-talet.

Sedan är krisen – det e:et har jag fått lägga till senare – *européisk* nu. När krisen började trodde man inte att det skulle bli en särskilt europeisk kris. Det såg länge ganska bra ut, men så småningom visade det sig att det blev nästan mest en europeisk kris. Där fick jag ett femte E.

Det jag skulle vilja skicka med är att krisen fortfarande pågår. Vi är på intet sätt ur den. Den är långt ifrån avslutad. Det tycker jag är en viktig lärdom att ha med sig beträffande hur man ska tänka på säkerhetspolitiska konsekvenser av den ekonomiska krisen.

Om vi då kastar oss över till försvarsbudgetutvecklingen: Jag har tagit god hjälp av min kollega B-G Bergstrand och den databas som vi har på FOI som hanterar försvarsbudgetar. Jag tänkte börja med att sätta försvarsbudgetutvecklingen i lite större perspektiv.

I EU är försvarsutgifterna egentligen inte särskilt stora alls om man jämför med USA. Ekonomierna är av jämförbar storlek även om EU-länderna tillsammans är en större ekonomi än USA. Men om man tittar på det här diagrammet blir det helt uppenbart att vi lägger väldigt mycket mindre än USA på försvaret.

Vi kan sedan titta på hur utvecklingen ser ut från 1980 till 2011. Poängen med den bild som jag visar nu är egentligen att de fyra stora EU-länderna – Storbritannien, Frankrike, Tyskland och Italien – står för en enormt stor del av EU:s försvarsutgifter, medan vi andra är ganska små i sammanhanget.

Jag tänker snabbt gå vidare. Om vi går in på krisen: Finns det ett entydigt samband här? Nej, om man indexerar från 2008 till 2011 så ser man här att skillnaden är enorm i fråga om krisens direkta påverkan. Högst upp

har vi det lilla landet Luxemburg, som ökar sina försvarsutgifter med nästan 30 procent. Längst ned har vi det lilla landet Lettland, som halverar sina försvarsutgifter under perioden.

Ofta pratar vi om den ekonomiska krisen som om allt går nedåt. Ja, aggregatet gör det kanske det. Men det skiljer sig väldigt mycket åt mellan olika länder. Men, man ska också komma ihåg att det tar tid för krisen att visa sig i statistiken.

De nordiska försvarsutgifterna håller sig hyfsat konstanta över tid. Men i det svenska fallet händer något år 2000, i och med försvarsbeslutet som fattades då. Det börjar gå ned där. Vi har nu lägre försvarsutgifter i reella tal än Norge, om man använder 2005 års priser. Om man tittar på försvarsutgifterna som andel av BNP ser man att Sverige nu ligger längst ned.

I fråga om BNP spelar tillväxten stor roll. Om vi håller försvarsutgifterna konstanta och har god tillväxt, då går andelen ned. Vi har haft god tillväxt under en längre period, så det är en faktor i det hela. Men vi kommer ändå inte ifrån att våra försvarsutgifter ligger nedåt 1,2 procent av BNP.

Efter att ha lagt den bottenplattan tänkte jag gå över till att prata lite om den ekonomiska krisen och framtida insatser.

Om man pratar om försvarsutgifterna är det viktigt att komma ihåg att sambandet med den ekonomiska krisen inte är entydigt. Det är inte bara den ekonomiska krisen som påverkar försvarsutgifterna.

Det är också viktigt att komma ihåg att det i många av de stora länderna i Europa pågår en transformation eller reformering av försvarsmakten. Vi är själva inne i en sådan reformering. Ofta kostar det mer pengar att reformera, och då går kanske förmågan ned under en period, men det kommer att förändra sig över tid.

Det är alltså ganska tidigt att säga hur mycket den ekonomiska krisen har påverkat.

Vi kan också titta på prognoserna framåt – vad som händer 2012 och 2013 – i stället för absoluta tal. Budgetarna börjar trilla in nu, och det ser ut som om prognoserna pekar nedåt. Det är något att hålla ögonen på.

Den större frågan är egentligen huruvida relationen mellan resurs och uppgift hänger ihop. Det är en av de svåra uppgifterna, en uppgift som Försvarsberedningen kommer att brottas med framöver. Hur ser omvärlden ut? Har den blivit mer eller mindre säker? Om vi har minskade resurser, räcker de för en större eller svårare uppgift?

Det är lätt att se att det i vår omvärld finns enorma behov av insatser. Men som Björn var inne på är viljan högst osäker. Man kan säga att EU på intet sätt är ensamt i situationen. Det handlar också om att Nato och FN måste bestämma sig, och sedan måste man hitta en lösning. Sedan är det oerhört viktigt hur det går med tillbakadragandet från Afghanistan 2014. Det är en händelse som jag tror kommer att vara mycket avgörande.

Jag tänkte fortsätta diskutera lite om behovet av samarbete inom EU. Jag skulle säga att krisen verkligen har slitit i EU som projekt. Man kan verkligen ifrågasätta hur det är med tilliten mellan staterna.

Jag tycker att det är särskilt tydligt med det sammanbrott som vi ser mellan EADS, det europeiska försvarsindustriföretaget, och BAE, det brittiska företaget. Man klarar inte att hålla ihop en sammanläggning, som skulle vara ett tydligt sätt att öka konkurrenskraften och kanske både utveckla och producera försvarsmateriel billigare. Vi måste hitta sätt att göra saker tillsammans i stället för på egen hand. Det är viktigt för att upprätthålla och utveckla vår förmåga.

Vi kommer att med stor sannolikhet att få se alltmer av bilateralisering och det kommer att påverka både insatser och samarbeten. Det kommer alltmer att vara så att de som i varje givet tillfälle har viljan att agera kommer att söka sig samman. Det gör att nya konstellationer uppstår. Kommer då EU att vara den som lägger stoppkort eller som möjliggör och säger "Okej, vi kommer inte överens allihop, men en liten grupp kan köra på"?

Detta gör att värdegemenskapen och det förtroende som finns mellan EU:s medlemsstater blir avgörande. Där skulle jag säga att den ekonomiska krisen spelar stor roll. Krishanteringens har egentligen visat att staterna blir väldigt nationellt orienterade. De blir också kortsiktiga i sina beslut. De får svårt att koordinera sig i de större och mer långsiktiga frågorna.

Det är egentligen det som leder fram till ad hoc-lösningar och det är kanske inte alls det bästa eller det vi vill landa i. De kan funka, och man kan hanka sig fram. Men på sikt vill vi ha fastare konstellationer, så att vi kan agera i tid när det gäller insatser. Ofta är ju tiden en kritisk faktor när det gäller att göra en insats.

Så till några slutsatser. Jag skulle säga att den ekonomiska krisen påverkar EU-ländernas vilja och förmåga att agera på ett högst påtagligt sätt. Sedan skulle jag vilja säga att den krisdynamik som jag har skrapat lite på skapar nya hot och risker. Men det är samtidigt också klart att den skapar nya möjligheter för EU.

EU-projektet står på det sättet vid ett vägskäl. Det intressanta kan man tycka är att EU har stått vid detta vägskäl väldigt länge nu utan att välja väg. Är vi på väg mot ett sammanbrott, eller blir det ett genombrott? Det är den fråga som våra politiker gemensamt måste enas om på europeisk nivå.

Slutsatsen blir att EU:s framtid och inflytande som säkerhetspolitisk aktör står på spel.

Ordföranden: Vi tackar för det. Vi gör en oerhört bra tid. Till teknikerna på SVT vill jag säga: Vi kommer att lösa detta så att vi håller schemat – det är ingen fara.

Då släpper vi fram Maria Strömvik, som kommer att tala om EU:s globala attraktionskraft och mjuka makt inklusive frågor som rör säkerhet och utveckling.

Maria Strömvik: Tack så mycket! Det har redan sagts så många kloka ord, så frågan är vad jag kan bygga på med. Men jag ska försöka göra det genom att delvis använda lite mer av en utifrånblick på EU och fundera

över vilka slutsatser vi kommer fram till om vi försöker tänka på hur andra uppfattar EU och vilka värden EU kan ha för andra ute i världen och om vi försöker koppla de frågorna till krisen.

På det sättet hoppas jag att jag kan lägga till något. Jag kan säga att jag håller med om det mesta som har sagts tidigare. Men jag kan kanske komma med en invändning mot Johannes.

Först och främst vill jag säga: När jag fick frågan om att prata om länken mellan EU:s ekonomiska problem, om vi kallar dem ekonomisk kris, och EU:s globala roll i säkerhetspolitiska frågor, då kände jag mig lite osäker. Precis som Björn sade tidigare tycker jag att det är lite svårt att spå om framtiden, och det är inte alltid självklart att säga att vi har en massa omedelbara effekter, fast det finns rätt många indirekta och möjliga framtida effekter.

Då är vårt andra problem att vi som statsvetare ofta är lite tveksamma inför att försöka sia om framtiden. Det är helt enkelt svårt att titta i den globala kristallkulan. Det kommer alltid att komma nya, dramatiska händelser, antingen några inom EU eller några utanför som vi inte har sett. Det känns alltid lite läskigt att försöka förutspå framtiden.

Men ett sätt som vi brukar använda för att göra det och bedöma framtiden är att titta bakåt i tiden. Hur såg det ut vid tidigare kriser? Johannes sade att vi inte har sett någon så här stor kris sedan 20-talet. Även om vi tittar bara på EU:s historia kan vi, om vi tittar tillbaka, konstatera att det inte har varit några jättedramatiska effekter på EU:s utrikespolitik vid tidigare ekonomiska kristillfällen. Det ser man i efterhand – inte i stundens hetta.

Det är lätt att överdramatisera effekter på andra områden. Jag vill varna lite för det och säga: Många gånger kan man till och med konstatera att ekonomiska kriser eller för den delen andra kriser har genererat nya initiativ och nya steg framåt.

Sedan jag har sagt det har jag fått två teman på mitt bord: dels frågan om EU har någon global attraktionskraft och om den påverkas av krisen, dels frågan om EU:s mjuka maktmedel påverkas av krisen. Jag tänkte försöka dela upp i de två delarna.

När det gäller EU:s globala attraktionskraft rent allmänt tror jag att de flesta som skulle beskriva den primärt skulle välja att prata om EU:s ekonomiska makt och attraktionskraft som handelspartner för andra länder i världen, naturligtvis med anledning av EU:s storlek i handelspolitiken och storlek som marknad. EU är för en stor del av länderna i världen den största exportmarknaden. Självklart ligger det alltså en stor attraktionskraft där, utifrån sett.

Jag tänkte försöka prata om EU utifrån det säkerhetspolitiska perspektivet, och det är lite mer svårbeskrivligt. Har EU egenskaper som bara finns där för att EU är EU, sådana som i säkerhetspolitisk bemärkelse skulle attrahera andra länder? Jag tror att det finns det. Det finns en efterfrågan

på EU som säkerhetspolitisk aktör, det är det ingen tvekan om. Efterfrågan kan se olika ut beroende på var vi tittar. Det går alltså inte att generalisera alltför mycket.

Det finns helt klart en efterfrågan på någon sorts alternativ röst i vissa sammanhang och någon sorts alternativ aktör till andra stora, globala aktörer. Den här efterfrågan blir kanske ännu mer påtaglig i och med de globala maktförändringar som pågår, om än ganska långsamt.

Jag tycker att det kan vara intressant att ha några av de operationer som vi har genomfört, där man har sett lite grann hur den här efterfrågan ser ut, i åtanke.

Man kan exempelvis backa tillbaka till när EU-länderna ställde upp som fredsövervakare i Aceh i Indonesien. EU kombinerade där både den mer säkerhetspolitiska aspekten av verksamheten, att övervaka vapeninsamling och så vidare, med biståndsverksamheten som kommissionen genomförde i området.

På samma sätt, till exempel där EU var, och försöker fortsätta att vara, övervakare vid gränspassagen i Rafah mellan Gazaremsan och Egypten, försöker EU att kombinera – när vi lägger ihop EU:s biståndsverksamhet och annan verksamhet på de palestinska territorierna – flera olika instrument där det också finns den typen av efterfrågan.

Ett annat ganska intressant exempel är när EU förstärkte FN-operationen i Kongo 2006 där man på samma sätt också förmådde, tillsammans med kommissionen, kombinera olika typer av säkerhetspolitiska instrument.

I de här operationerna, men också i många andra sammanhang, ser man var andra kan uppfatta att attraktionskraften ligger. Någonstans är det den image som EU har att vara en relativt seriös, när man väl bestämmer sig, relativt neutral och relativt sett effektiv aktör. Oftast tänker vi inte på EU som det mest effektiva systemet av alla när vi sitter här, men när man tittar på det utifrån, till exempel från Aceh i Indonesien, är EU relativt sett ganska effektivt. Det finns till och med många som säger att EU åtminstone där uppfattades som betydligt mer effektivt än till exempel FN.

Det finns också andra, ofta från afrikanskt håll, som framhåller att EU inte har samma koloniala bagage som vissa av sina medlemsländer. EU som politisk konstruktion kommer inte nödvändigtvis med samma bagage som medlemsländerna. Ibland vill många försöka slå ihop detta av politiska skäl, men jag tycker att man ska skilja på det, och det verkar som om många länder ute i världen faktiskt gör det.

EU har i flera av de här sammanhangen blivit den föredragna tredjepartsövervakaren. Då kan man undra: Är det här någonting som krisen i sig skulle påverka? Jag tycker att detta är svårt att bedöma. Det kan naturligtvis påverkas i någon sorts indirekt bemärkelse, men det är svårt att säga att imagen som fredsaktör ute i världen skulle påverkas i någon direkt bemärkelse av krisen just därför att efterfrågan finns kvar än så länge. När vi pratar om EU:s globala attraktionskraft ur säkerhetspolitiskt perspektiv är jag alltså inte säker på att den omedelbart påverkas särskilt mycket.

Däremot har vi den andra sidan av det hela, nämligen EU:s mjuka makt-medel. Mer än om någon sorts kontinuerlig image handlar det om kontinuerliga, aktiva ställningstaganden på daglig basis där EU måste fatta nya beslut hela tiden om vad som bör göras i olika situationer.

Vi pratar ganska ofta om EU:s mjuka makt som en sorts möjlighet att påverka med positiva, uppmuntrande medel, vilket för övrigt förmodligen är 95 procent av EU:s utrikespolitik, för det är väldigt svårt att enas om någonting annat bland EU-länderna. Besluten som EU har möjlighet att fatta innefattar alla möjliga typer av frågor och alla möjliga kombinationer av frågor. Här har vi frågor som diplomati, deltagande i fredsförhandlingar och en stor variation av frågor inom utvecklingspolitik som till stor del implementeras av kommissionen men där det också finns en gråzon mellan vad som är rådets och vad som är kommissionens politik. Vi har handelspolitiken, finansiella frågor över huvud taget och finansiellt stöd till andra delar av världen.

EU:s allmänna arbete för stöd för mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstaten, säkerhetssektorn och de fredsbevarande operationerna är i någon mån EU:s mjuka makt. Det är möjligen om vi pratar om fredsframtvängande operationer som jag tycker att vi ska prata om EU:s hårda makt.

Det är det vi tänker på i allmänhet, och i de här frågorna tror jag att det kan bli viktigare, och kanske också mer påtagliga, effekter av den ekonomiska krisen.

Jag skulle vilja lägga till en tredje aspekt av det här med mjuk makt som jag tycker att vi ofta glömmer bort och som jag tycker att det är viktigt att vi kommer ihåg. EU:s mjuka makt handlar inte bara om de här maktmedlen gentemot specifika områden, i specifika konflikter, för att påverka säkerhetsläget i något specifikt geografiskt område, utan den handlar också i hög grad om den potentiella möjligheten som EU har till enormt mycket mjuk makt när det gäller omsorgen om det globala systemet och de globala regelverken. Hur FN borde fungera i framtiden och EU:s tidigare stöd för den internationella brottmålsdomstolen, ICC, är exempel på frågor om systemets funktionssätt i sig. De handlar inte om ett specifikt land eller en specifik fråga utan snarare om hur vi vill att det nya, globala systemet ska fungera, och där har EU potentiellt en stor möjlighet som också, tycker jag, måste räknas in när vi pratar om unionens mjuka makt.

Det är här jag tror att man i värsta fall kanske kan se effekter av krisen. Dels handlar det om finansiella resurser. Behöver vi börja skära ned på pengarna kommer det naturligtvis att påverka mycket av den här politiken. Utvecklingspolitiken påverkas, beroende på hur EU:s budget kommer att se ut framöver och också i någon mån beroende på hur medlemsstaternas budgetar kommer att se ut framöver, i den mån de kommer att påverkas. Jag vågar inte göra någon tydlig bedömning, men självklart är det en tänkbar effekt.

De operationer som EU genomför i dag – civila krishanteringsoperationer och andra – som delvis finansieras över EU:s budget eller olika andra fonder som kommissionen sitter på skulle också kunna bli lidande. Det säger sig självt att det blir så när vi drar ned på finanserna. Dessutom påverkas de indirekt via medlemsländerna, där man också kan fundera på, som Johannes försökte visa, i vilken mån försvarsbudgetarna och andra budgetar börjar påverkas. I den mån det blir nedskärningar ser vi en ganska direkt länk däremellan.

För att åtminstone nästan knyta an till där Björn Fägersten började kan vi också tänka oss effekter på den politiska energin. Ett system orkar inte med hur mycket som helst. Går all energi på toppmötena åt till eurokrisen blir det inte speciellt mycket kraft kvar till andra stora, breda funderingar. Det är ganska självklart att det finns begränsat med tid och begränsat med energi.

Det kanske ännu mer allvarliga är ifall det skulle visa sig att den ekonomiska krisen och den inte alltid jättegodastämning som har rått den sista tiden mellan vissa av medlemsländerna spiller över och börjar påverka regeringarnas inställning till EU-samarbetet också när det gäller utrikespolitiken. Om regeringar i allt högre grad skulle börja distansera sig från utrikespolitiken tror jag att vi skulle börja se direkta effekter. Men jag säger alltså ”om”, för jag tror inte att vi är där ännu.

EU:s utrikespolitik är mycket mer känslig än andra politikområden för den här typen av politiska inställningar och den politiska viljan att samarbeta i en omedelbar bemärkelse, just därför att det inte finns samma andra interna drivkrafter som det finns i resten av EU-samarbetet. Vi har inte kommissionen som en motor här, och jag tror inte att vi ännu har en utrikestjänst som förmår vara den motor som den skulle kunna vara.

Risken för att det blir en ganska direkt effekt på politiken här tror jag är större. Den bedömningen från medlemsstaterna får en olycklig effekt, för väljer allt fler att tänka att EU inte är ett forum som man orkar, förmår eller vill jobba genom utrikespolitiskt i lika hög som tidigare och man kopplar tillbaka till de globala maktförändringar som sker nu blir det ett aktivt ställningstagande, även om man inte alltid tänker på det, som innebär att man fransäger sig makten i dag att kunna påverka de här stora, breda, globala frågorna.

Det finns inget annat alternativ för medlemsländerna som skulle ge dem samma möjligheter. Det finns ingen ersättare i dag för dem som säger att de inte orkar, vill eller kan jobba genom EU när det gäller de här stora, globala frågorna. Där är inte Nato ett alternativ, och för att kunna påverka FN och andra i dag måste man komma i samlad tropp. Det blir synonymt med en abdikation av försöken att påverka världspolitiken.

Jag tror som sagt att det kanske är i frågor som har att göra med det globala systemets funktionssätt och hur det bör fungera i framtiden som den största risken ligger. Mycket kommer att löpa på i allmänhet, men man skulle kunna vara orolig när det gäller de frågorna.

Nu låter det som om jag är ännu en av alla olyckskorpar som säger att allt kommer att gå dåligt, men jag vill sluta där jag började och säga att jag inte är säker på att det blir så. EU har varit i kriser tidigare. Man kan diskutera hur stora de varit, men jag tror fortfarande, efter att ha följt EU i ganska många år vid det här laget, att om några år har EU ändå på ett eller annat sätt tagit sig ur den här krisen, och jag tror att ganska många nya initiativ kommer att ha kommit ur den i stället.

Ordföranden: Tack för det, och tack till hela panelen! För att hålla schemat kommer vi att ställa några korta frågor här uppifrån presidiet.

Jag tänkte börja med att fråga Björn som nämnde detta om EU:s stukade självbild, vilket jag tyckte var intressant, vad du tror krävs för att EU skulle kunna ändra detta? Är det till exempel mer politisk vilja, mer action och mer effekt?

Sedan har jag samma fråga till Johannes som till Maria. Nu har vi chansen att se om det kan hända att två statsvetare kan vara eniga om någonting! Ni nämnde det på lite olika sätt, och jag tänkte fråga om ni ser att det finns ett skifte från ren försvarspolitik, från muskler och militär, till mer civila insatser, alltså mer av det humanitära arbetet. Maria nämnde till exempel EU i Aceh, och jag uppfattade att Johannes var inne på detta i samband med Försvarsberedningen.

Urban Ahlin (S): Jag har en fråga om EU:s mjuka makt. Jag är av den åsikten att utrikes- och säkerhetspolitik i grunden handlar om att man ska få andra länder att göra det man vill att de ska göra och på det sättet påverka dem i rätt riktning så att de gör förändringar.

Jag tycker att det är ganska intressant att Maria lyfter fram Aceh – det ligger ganska långt bort faktiskt – och säger att där har EU varit en stark aktör och visat på sin fantastiska effektivitet. Men utrikespolitik brukar väl vara sådan att inflytandet är som störst så nära som möjligt. Det är där man har en större möjlighet att påverka. Ser vi på vad som hänt med utvecklingen i Nordafrika den senaste tiden och vad som har hänt öster om EU kan man väl inte säga att det har varit någon fantastisk framgångsstory för Europeiska unionen precis. De som har demonstrerat på torgen i Egypten har inte tyckt att EU har drivit fram utvecklingen och varit en påverkanskraft.

Jag blir lite nyfiken, Maria, när du talar om soft power. Varför måste du springa hela vägen till Aceh för att hitta ett bra exempel på det?

Björn Fägersten: Hur ska vi råda bot på EU:s stukade självbild? Jag tror att vi skulle ha behövt ha en psykolog här i presidiet, men i brist på en sådan ska jag försöka att svara.

En sätt vore såklart att lösa den ekonomiska krisen så att alla blev nöjda och glada. Det skulle skapa samhörighet, solidaritet, vi-känsla, stolthet etcetera. Det kanske är det svåraste sättet.

Man behöver nå någon sorts insikt om vår roll i världen och vad vi faktiskt skulle kunna uträtta tillsammans men också, tycker jag, en insikt om andra aktörer. Det är lätt att vi blir introspektiva, tittar oss själva i spegeln och är kritiska. Men det är inte så att andra länder och regioner inte har problem. Jag tycker att många européer, när man talar om utrikes- och säkerhetspolitik, har en benägenhet att lyfta fram andra aktörer. Vi pratar gärna om BRIK som en välkoordinerad enhet, trots att de har extrema stridigheter och problem på en strategisk nivå. Jag tror att det skulle kunna hjälpa vår självbild om man når någon sorts insikt om vad vi faktiskt har att vinna på att agera tillsammans och också om vad andra regioner och spelare har för problem.

En annan aspekt är det klassiska att vi skulle få en bättre självbild om vi kunde hitta en annan kris som vi skulle kunna hantera, en säkerhetspolitisk sådan. Tyvärr verkar de som finns på menyn just nu inte passa EU:s verktyg särskilt bra, utan det skulle behövas någon lagom liten kris, till exempel för våra battle groups, som vi kan hantera och som bygger upp oss. Men det är nog lite för mycket att hoppas på.

Maria Strömvik: Jag börjar med det här om att gå från muskler och militärt till mjuka frågor. Jag är ofta lite tveksam till distinktionen däremellan, och jag går ofta tillbaka och tittar på Joseph Nyes forskning. Han var en amerikansk statsvetare som myntade begreppen hård och mjuk makt. Militära, fredsbevarande operationer fanns inom hans begrepp som en typisk mjuk fråga, för den var inte tvingande, alltså hård. Man försökte inte tvinga en stat att göra någonting, utan man försökte uppmuntra till någonting och hjälpa till, och det sågs som väldigt okontroversiellt.

Om vi tänker på tvingande, när man verkligen försöker tvinga någon, som ett hårt maktmedel faller till exempel sanktioner in där. Vi kan tala om Iran i dag i så fall som ett exempel och om hur EU:s förhållandevis ganska hårda sanktioner skulle falla inom den hårda makten, medan flera av EU:s militära operationer skulle falla inom den mjuka makten. Man får alltså vara försiktig med hur man drar distinktionen mellan de här begreppen.

Alla de här förändringarna som Johannes visade siffror på, försvarsutgiftssiffrorna, tycker jag att vi skulle kunna betrakta på ett lite annat sätt. Det är populärt att jämföra med USA, och det blir alltid en stor diskrepans då vi ser att USA lägger åtminstone två tre gånger så mycket som vi gör i Europa på försvaret. Men jag är inte säker på att den jämförelsen blir så relevant om det vi vill ha är möjligheten att hjälpa till med fredsbevarande och möjligen i någon mån fredsframtvängande ute i världen. EU-länderna och EU har inte på något sätt samma ambition som USA, det vill säga diskrepansen beror på att USA har en helt annan ambition med sin försvarsmakt än vad både EU-länderna och EU har.

Vi lägger inte så lite pengar heller på våra försvarsmakter. Det ser ut som om det är lite när vi jämför med USA, men jämför vi med resten av världen är det förhållandevis ganska normalt.

Jag har en motfråga: Måste USA alltid vara referenspunkten för hur vi bedömer EU? Tittar vi på de försvarsutgifter vi har i Europa i dag ser vi att det finns en enormt stor överlappning mellan vad alla EU-länder gör med sina försvarsmakter. I Nato har det myntats ett begrepp som säger att det inte ska finnas någon onödig duplicering med EU. Jag tycker att vi ska börja fundera på om vi också ska försöka undvika onödig duplicering mellan EU-länderna. Skulle vi göra det skulle vi frigöra enormt mycket resurser, och där skulle vi då få, tror jag, en helt annan möjlighet att bygga upp även de militära frågorna.

Sedan till Urbans fråga! Måste vi åka hela vägen till Aceh? Det kanske vi måste, just för att vi inte lyckas komma överens närmare. Jag vill inte på något sätt med det här säga att jag uppfattar att EU är speciellt effektivt i alla sammanhang eller att EU ens är kapabelt att i många sammanhang ens komma överens om någonting. Jag håller helt med om din bild av de senaste åren med den arabiska våren och så vidare. EU har ju inte på något sätt varit den framträdande aktören där. Det var inte min mening att försöka säga det.

Däremot tycker jag nog att det är bättre att vi åker till Aceh – om vi nu klarar av att komma överens om en sådan fråga – än att vi inte gör någonting alls. Jag tycker att vi inte ska nedvärdera de operationer där EU faktiskt har gjort någonting. EU bidrog faktiskt till exempel till att förhindra ett folkmord i Kongo 2003. Även om det var små operationer och långt bort, och även om EU inte bättre lyckades att påverka den arabiska våren och inte kanske lyckas bättre i Syrien just nu, tycker jag att de insatserna är viktiga.

Johannes Malminen: När det gäller skiftet från försvarspolitik till civila insatser tycker jag att Maria har bra poänger om hård och mjuk makt. Det jag skulle vilja ta upp är att det inte handlar om skiftet från försvarspolitik till civila insatser, utan det är snarare tvärtom – från civila insatser till försvarspolitik. Vill man någonting mer med EU? Vill man någonting som är hårdare och mer framtvingande? Det blir problem för EU när det handlar om en Libyeninsats till exempel.

Jag tycker att Maria hade en bra poäng i sitt anförande om omsorgen om det globala systemet. Det är en sak att visa omsorg i ord och promemorior, men det är en annan sak att visa omsorg om systemet genom att se till att reglerna faktiskt upprätthålls. Försvarsmakter kan användas till många saker. En är att hålla farleder öppna. Det finns alltså exempel på att man också i praktisk handling visar omsorg om systemet, och det här är en väldigt viktig poäng, tycker jag.

När det gäller jämförelsen med USA tror jag att det är viktigt att komma ihåg att det egentligen inte finns *en* EU-budget, utan det är en sammanläggning av EU-ländernas budgetar, och då kommer man in på dupliceringen. Det gap vi ser mellan USA:s försvarsutgifter och EU-ländernas gemensamma försvarsutgifter är inte bara skillnaden mellan äpple och äpple. Det är egentligen i förmåga räknat en enorm skillnad i vad vi kan

få ut av detta, eftersom vi gör försvaret på nationell nivå. Det finns alltså enorma pengar att spara om man kan hitta förtroendet för och tilliten till varandra.

Den viktiga poängen tror jag är att den här krisen har skadat förtroendet och tilliten inom EU-systemet. Därför står vi vid det här vägvalet som vi har haft svårt att ta oss förbi. Det finns enormt mycket att vinna på att hitta förtroendet och tilliten igen, men hur gör man det?

Ordföranden: Vilken avslutning inför pausen! Vi tar paus i 20 minuter och börjar igen kl. 10.45. Jag har redan nu en lång talarlista från utskottet, men om vi har möjlighet ska vi ta in frågor från andra också. Anna Forssblad har listan som man kan skriva upp sig på.

Ordföranden: Välkomna tillbaka! Vi fortsätter med vår offentliga utfrågning om säkerhetspolitiska implikationer för EU i ljuset av den ekonomiska krisen. Vi har kommit till den del där vi ska ställa frågor till panelen, och vi börjar med frågorna som kommer från utskottet. Jag läser upp talarlistan, och så får ni vinka om det är någon mer som ska in på listan.

På listan har jag Ulrik Nilsson, Carin Runeson, Fredrik Malm, Urban Ahlin, Staffan Danielsson, Julia Kronlid, Christer Winbäck, Désirée Pethrus och Bodil Ceballos. Vi kör i grupper om två, och sedan får berörda i panelen svara.

Ulrik Nilsson (M): Fru ordförande! Jag tror att det var Freud som någon gång sade att tänkandet är handlandets generalrepetition. Det är en liten reflexion med tanke på frågan om man ska ha en strategi eller huruvida utvecklingen är händelsestyrd.

Jag tror att utvecklingen i rätt hög grad är händelsestyrd. Då kan man ställa sig frågan: När nu resurserna och möjligen viljan att agera internationellt går ned bland de europeiska staterna, vad är det för kriser vi missar möjligheten att agera i? Hur man kommer ut ifrån sådant, alltså vad agerandet leder till, är ju väldigt identitetsskapande på lång sikt. Både andra världskriget och Marshallplanen har betytt oerhört mycket för USA, om man jämför.

Därför är det här lite intressant. Vad är det vi nu på grund av krisen tappar möjlighet att agera i? I förlängningen kommer då frågan vilka andra aktörer som kan göra det EU kunde ha gjort, på kort sikt, men om det dessutom är så att oförmågan att agera påverkar vår identitet så att vi blir mindre villiga att agera i framtiden kan vi också fundera över vem som på lång sikt kan spela EU:s roll.

Frågan gäller alltså vad det är för kriser vi just nu borde eller skulle kunna ha agerat i och vem som kommer in i stället.

Ordföranden: Då tolkar vi det så att den som känner sig berörd i panelen kommer att få svara – kanske Björn Fägersten som ville ha en bättre kris. Vi ser hur det landar.

Carin Runeson (S): Tack för en intressant föredragning! Jag tycker att det är bra att vi blir påmind om att EU är ett fredsprojekt. Ibland känns det i diskussioner som om anledningen till att EU föddes över huvud taget handlade om frågor om fred och säkerhet.

Det går inte att göra det gjorda ogjort, men jag funderar lite grann över om ni tror att den ekonomiska kris vi befinner oss i nu hade kunnat undvikas om utvidgningen inte hade gått så snabbt som den har gjort.

Det finns fortfarande länder som knackar på dörren och vill in i EU. Tror ni att krisen kommer att försena den processen? Kommer det att dröja längre än det var tänkt för de länder som är ansökarländer i dag?

Björn Fägersten: Jag håller nog inte riktigt med – om det var Ulrik Nilssons åsikt – om att EU nu borde reagera på kriser och att det är svårt att ha en strategi. Jag tror att det är viktigare än någonsin att ha en strategi. Att ha en strategi handlar i grunden om att prioritera, och det är väl aldrig viktigare än när ens resurser är väldigt utmattade.

Jag tycker därför absolut att EU ska bli en mer strategisk aktör som styrs av en idé om vad vi ska åstadkomma snarare än att reagera på kriserna i vår omvärld. Jag tror att det är väldigt svårt att faktiskt hitta en sådan perfect crisis som skulle hjälpa oss upp ur det här. Satsa alltså på en strategi i stället för på kriser!

Om jag bara får kommentera någonting om det här med utvidgningen tycker jag att det är rätt tydligt att utvidgningen av EU är ett offer för och ingen orsak till krisen. Jag kan inte alls se att det på något sätt skulle ha gått bättre eller att vi hade undvikit krisen om vi inte hade haft en utvidgning.

Möjligtvis gick utvidgningen av eurozonen lite väl snabbt mot vad man från början hade tänkt sig. Det är väl rätt klart i dag att alla kanske inte hade behövt vara med från början, så som man gärna ville, men när det gäller själva EU:s utvidgning kan jag inte alls se att det skulle ha förvärrat krisen.

Helt klart är det dock så att den fortsatta utvidgningen är utmanad av krisen, både för att det är svårare för oss att ta in nya, att hitta konsensus, om det känns som ett åtagande, men också i deras ögon. Det kanske helt enkelt inte är lika attraktivt. Jag tror till exempel inte att stödet i Norge är särskilt högt nu. Jag tror faktiskt att det är all time low. Island är väl fortfarande intresserade, men bilden av EU har helt klart ändrats av krisen, så från den synvinkeln har utvidgningen påverkats.

Johannes Malminen: Jag tänkte ge mig i kast med båda frågorna men börja med Ulrik Nilssons fråga om vilka kriser vi missar. Jag tycker att det är ett väldigt bra sätt att säga att agerandet är identitetsskapande. Problemet är ju att den ekonomiska kris vi är mitt inne i också är identitetsskapande. Det är det som gör att förtroendet bryter samman mellan staterna, och då blir det väldigt mycket ett mellanstatligt projekt snarare än ett gemensamt överstatligt projekt.

Om man tittar på resurser och vilja så fanns viljan i Libyenfallet – en ganska komplex operation – väldigt tydligt hos Frankrike och Storbritanien men inte alls hos Tyskland. EU hade ingen roll att spela egentligen, men staterna hade en väldigt tydlig vilja och hittade resurserna när krisen fanns i Europas närhet och kunde agera, dessutom ganska framgångsrikt. Vi kunde hänga på där.

Vilka kriser missar vi? Problemet är ju att krishanteringens närsynthet skapar problem att se bortom det som händer här och nu. Vilka kriser skulle då EU kunna agera i? Det finns enorma behov, men då faller man tillbaka på FN eller Nato som aktörer. Det blir där man har en starkare institutionell gemensam bottenplatta att utgå från och som man då väljer att agera utifrån.

Vem ska spela EU:s roll? EU måste bestämma om man vill ha en roll, annars kommer det att på sin höjd bli en arena för att skapa coalitions of the willing. Det kommer att finnas en skiljelinje mellan dem som ser att EU-systemet levererar en lösning respektive inte levererar någon lösning. Om en EU-medlem inte får fram en koordinerad lösning via EU-systemet så agerar den kanske på egen hand.

När det gäller EU som fredsprojekt, den ekonomiska krisen och om EU har utvidgats för fort skulle jag säga att utvidgningen nog spelar mindre roll. Jag håller med Björn Fägersten om eurozonens utveckling, det vill säga att det kanske gick för fort att tillåta vem som gick med i eurozonen. Problemet är en institutionell omogenhet i systemet. Vi trodde att vi hade ordnat till det här med riskspridning och så vidare och att systemet hade en inneboende styrka att motstå kriser. Det var helt enkelt ett feltänk. Jag tror alltså inte att utvidgningen i sig spelar så hemskt så stor roll för den ekonomiska krisen.

Maria Strömvik: Jag skulle bara vilja ge mig på ett kort svar till Ulrik Nilsson om vilka kriser vi missar. Jag tycker att det är frestande att säga: de som naturligtvis pågår som mest och värst just nu. Syrien skulle väl vara en sådan. Israel och Palestina är en annan kris som ständigt pågår. Jag tror att det skulle spela stor roll långsiktigt för EU:s identitet om man kunde och förmådde ta på sig ett större ansvar.

Mer otippat skulle jag vilja nämna ett komplex av konflikter, de så kallade frusna konflikterna. Hur ska vi definiera dem? Kanske öster om EU – ska vi säga så? Jag tycker att om det som hände i Georgien 2008 visade någonting så var det vad som händer när de här frusna konflikterna blossar upp, nämligen att när Ryssland börjar skramla med vapnen får det enorma effekter på oss här. Vi såg siffrorna på försvarsplaneringen. I den svenska debatten fick vi helt plötsligt en helt annan diskussion om att vi måste sitta här och försvara oss mot ryssar, och den diskussionen får vi tillbaka varje gång någon av de konflikterna blossar upp.

Som svar på vem som annars kommer att ta hand om kriserna och vad som händer tycker jag att det är område som vi inte ska glömma bort, för det får sådana effekter på vår egen försvarsplanering och inte bara i Sverige utan i hela norra Europa.

Fredrik Malm (FP): Tack så mycket för jätteintressanta introduktioner från alla tre! Jag har två frågor. Den första är till Björn Fägersten. Johannes Malminen nämnde ordet "bilateralisering". Ur en annan aspekt av det än det Johannes menade och mer kring det som du, Björn, talade om om EU:s beslutsförmåga, är det inte så att den här ekonomiska krisen tenderar att exponera ett antal medlemsstater tydligare gentemot till exempel Kina och kanske även Ryssland för att ingå bilaterala avtal som kan försvåra för EU att fatta samlade beslut i framtiden? Det är ett spår som European Council of Foreign Relations elaborerade lite kring i en rapport i våras. Jag skulle vilja höra hur Björn Fägersten ser på det.

Den andra frågan är främst till Johannes men även till Maria. Den väldigt breda trenden är ju att inte bara den ekonomiska makten förflyttas alltmer från väst till öst utan även den säkerhetspolitiska dynamiken. USA har nu över hälften av sin flotta stationerad i det som är West Pacific, alltså Sydkinesiska sjön och ett antal andra områden. Natos nya strategiska koncept pekar delvis i den riktningen med, liksom den amerikanska omläggningen av säkerhetspolitiken som Obama lanserade i januari där man i huvudsak säger att man ska dra ned i Europa – Irak är man ute ur, man ska ut ur Afghanistan och Libyen blev en ganska kort historia – för att förflytta alltmer av den militära kapaciteten österut.

Det är klart att detta i framtiden egentligen innebär två saker för Europa i så fall. Det ena är att även om den transatlantiska länken bibehålls så måste vi ta ett större ansvar för säkerheten i Europa och i vårt närområde. Det ställer en hel del nya krav på EU:s medlemsstater. Hur ser ni på det?

Urban Ahlin (S): Min fråga är rätt lik den som Fredrik Malm ställde men har en helt annan utgångspunkt. Jag menar att vi inte ska försöka bli något slags stormakt à la USA. Den sammanställning som Johannes gör av hur stora försvarskostnader USA har och jämför dem med Europa betyder för mig ingenting. Vi har inte de globala ambitionerna och ska inte heller ha det. Vi ska i stället fokusera på någonting annat i Europeiska unionen.

Det jag är bekymrad över och som jag vill höra panelens åsikter om är helt enkelt detta med EU:s mjuka makt. Vi har nämligen haft en otrolig påverkansmöjlighet på länder runt omkring oss genom vår öppenhet, vårt välstånd, vår ekonomiska styrka och så vidare. Vi har kunnat förändra länder runt oss som velat bli medlemmar, velat anpassa sig till oss, komma in i handeln. Men vem ser i dag på oss som något slags föredöme? Ingen. Ärligt talat, om man, såsom vi i utrikesutskottet, reser mycket internationellt visar det sig att EU är en sorts laughing stock, den sjuka i hela det internationella systemet. Det är fascinerande att amerikanerna så lätt kan slippa undan sina egna problem och sin egen diskussion om de problemen har och lägga över hela skulden på Europeiska unionen.

Min point är att om Europa vill spela en roll säkerhets- och försvarspolitiskt och ha påverkan på världen gäller det att get the act together, se till att komma ur den ekonomiska krisen, stärka de ekonomiska möjligheterna och konkurrenskraften. Det är på det sättet vi kan visa att vår modell är bra. Det handlar inte så mycket om resurser till försvaret, utan det handlar om att vara en modell i världen.

Jag är lite nyfiken på att höra era synpunkter om detta. Enligt min uppfattning handlar det inte om att försöka fylla något hål efter USA:s pitch to Asia, utan det handlar helt enkelt om att se till att vi fortsatt är en modell.

Johannes Malminen: Om jag börjar med Fredrik Malms fråga kan jag säga att jag helt håller med om att det sker en geostrategisk ombalansering från väst till öst. I det sammanhanget kan man diskutera hur mycket den ekonomiska krisen egentligen har påverkat denna ombalansering. Jag skulle säga att den ekonomiska krisen har påskyndat eller varit en viktig katalysator för att vi ska få upp ögonen för det som ändå håller på att hända. Den har kanske påskyndat ombalanseringen något, men eftersom de bredare, underliggande trenderna egentligen är demografi, ekonomisk utveckling och annat har den ekonomiska krisen i USA och Europa påskyndat det hela och gjort att vi faktiskt ser det och känner att det kanske går fortare än vi trodde.

Du var inne på den transatlantiska länken och ansvaret för vårt eget territorium. I en ekonomisk kris blir det helt uppenbart om alla skär ned på samma sätt. Då blir vi väldigt beroende av ett USA som samtidigt säger att nu får vi själva ta ansvar för vårt närområde. Då går ekvationen inte längre ihop. Det intressanta för EU-länderna blir därmed hur de ska agera. Om vi tar ansvaret fullt ut blir signalen till USA att ja, då kan vi fortsätta att dra ned i Europa. De tar faktiskt ansvar. Gör vi ingenting måste man från amerikansk sida kanske säga att ja, de fattar ju inte så vi måste dra ned ännu mer. Många EU-länder sitter i en knipa kan man säga. Vi måste hitta en lagom väg att gå så att vi tar lagom ansvar men behåller USA:s intresse. Det tycker jag är en viktig poäng.

Sedan har vi Urban Ahlins fråga. Det intressanta är jämförelsen med USA som något slags hegemoni under hela 1900-talet. De har haft tydliga globala ambitioner. EU skulle kunna ha globala ambitioner på ett tydligt sätt, men finns inte viljan eller förmågan att säkerställa dem runt om i världen blir det svårt att förverkliga dem. Då får det göras på annat sätt – mjuk makt är en mycket bra väg. Ingen ser oss som ett föredöme i dag, sades det. Nej, delegationer kommer från både öst och väst och undrar hur det ska gå för oss i Europa. De behöver oss. EU är en så stor och viktig ekonomi att om den globala ekonomiska krisen ska kunna hanteras måste EU verkligen get its act together. Det finns ett väldigt beroende av att EU löser detta på ett bra sätt.

Jag vill återkomma till att EU gjort oerhört mycket för demokratin och de värderingar vi har, och det är viktigt att sprida dem. Utan resurserna och sammanhållningen är det svårt att lyckas med det.

Maria Strömvik: Låt mig kort säga till Fredrik Malm att jag helt håller med om hans beskrivning. Naturligtvis börjar USA blicka längre och längre bort. Europa hamnar längre och längre ned i USA:s bedömning av vilka som är viktiga strategiska områden i världen. Allt fungerar hjälpligt i Europa, tänker de, med undantag för just nu eftersom det är ekonomisk kris. Självklart har USA inte samma intresse av Europa i dag som de hade för kanske tjugo trettio år sedan.

Det intressanta när vi diskuterar dessa frågor är att vi så gott som alltid gör det uteslutande utifrån perspektivet att det viktigaste för oss är att behålla USA:s intresse. Varför är det det? Är vi fortfarande oroliga för att vi ska börja kriga med varandra i Europa om USA helt glömmer bort oss? Eller varför sitter vi här och prioriterar. I stället för att prioritera vårt eget gemensamma intresse prioriterar vi att hålla USA kvar. Om vi skulle vända på hela resonemanget kunde vi se att de gånger Europa de senaste tjugo trettio åren verkligen fått USA:s intresse och öra i globala, säkerhetspolitiska frågor har varit de gånger EU-länderna formulerat en åsikt, en gemensam syn, som kanske inte alltid till hundra procent överensstämmer med USA:s. Vårt bästa sätt att hålla kvar USA:s intresse borde vara att formulera betydligt bättre gemensamma synpunkter.

Låt mig kort även kommentera det som Urban Ahlin sade. Jag håller till stor del med, men om vi tror att ett ekonomiskt välfungerande EU säkerhetspolitiskt skulle ge någon sorts allmän framgång då tror jag att vi lite grann förenklar saken, för oavsett hur god ekonomi vi har framöver löser det inte frågan om att vi inte har en gemensam politik, en gemensam syn på världen i säkerhetspolitisk bemärkelse. Det löser inte piratfrågan i Adenviken, det löser inte EU:s syn på hur FN bör förändras i framtiden och så vidare. Självklart vill jag som statsvetare tro att det också finns en politisk dimension i detta, inte bara en ekonomisk.

Björn Fägersten: För att börja med Fredrik Malm vill jag säga att jag håller med om att vi ser en bilateralisering i EU-samarbetet, att länderna är mer benägna att verka för sina egna, ofta ekonomiska, intressen och gör det just bilateralt med till exempel Kina. I det sammanhanget finns vissa aktörer som är viktigare än andra. Tydligast är kanske hur Tyskland de senaste åren har valt. Från att tidigare ha varit en duktig multilateralist har de mer kommit att identifiera egna intressen och driva dem rätt hårt på det ekonomiska området.

En annan aktör är förstås Storbritannien. Det blir spännande att se vad den mycket uppsplitande diskussion de just nu har kommer att leda fram till, vilka fördelarna är med ett EU-medlemskap. Jag hörde häromdagen att utbildningsministern sagt att de vill ha sin suveränitet tillbaka, annars kommer de att lämna oss. Det ska bli intressant att se vad de kommer fram till när de benär ut dessa frågor, hur mycket av deras suveränitet som ligger i Bryssel, hur mycket som finns i Peking etcetera.

Helt klart ser vi någon sorts bilateralisering. Det ställer givetvis Sverige i en speciell situation, eftersom Sverige är den kanske sista multilateralisten. Vi har fortfarande någon sorts multilateral reflex – tidigare FN, nu EU. Frågan är hur länge vi kan hålla den positionen. Det är en balansgång. Självklart ligger det i Sveriges intresse att EU är enat, men om EU nu inte är enat ligger det i vårt intresse att liksom andra länder driva våra egna frågor. Det är som ett fångarnas dilemma; det skulle vara bättre om alla enades, men om några inte gör det är det bättre att inte heller själv göra det. Där står vi alltså lite grann inför ett dilemma.

När det gäller Urban Ahlins fråga var det ett mycket bra exempel på just självbilden. Du säger att folk skrattar åt oss när vi åker utomlands. Jag tror att man lite grann måste hålla isär begreppen. Visst, andra länder kanske inte är särskilt intresserade av att ta efter vårt valutaprojekt, vilket man just nu kan förstå, men samtidigt pågår en trend av regionalisering i världen. Det är rätt tydligt att nationalstaterna inte är särskilt effektiva aktörer när det gäller att hantera globala, transnationella hot. Det är också rätt tydligt att inte heller globala institutioner såsom FN har lyckats särskilt bra.

Man kan säga att hoppet nu står till regioner, regionalisering och regionala organisationer. Varifrån ska då regioner som vill samarbeta mer effektivt tillsammans få inspiration? Ja, de kommer inte att titta på Shanghai Cooperation Organization. Många länder och regioner har kanske blivit tveksamma, men de har fortfarande få bättre alternativ än att titta på hur européer de senaste sextio åren lyckats samordna sig och lösa gemensamma problem. Och det är en helt annan sak än huruvida de vill ha en gemensam valuta eller ej.

Ordföranden: Min lite otacksamma roll i dag är att se till att alla får tala men att vi också håller tiden. Detta har resulterat i att presidiet snabbeslutat att vi kommer att ta alla frågorna från utskottet i grupp.

Staffan Danielsson (C): Västeuropas och EU:s säkerhet beror på oss själva, och det har kopplingar till Ryssland och till Atlantpakten Nato, till det samarbete vi har. Av EU:s snart 28 länder kommer 22 att vara medlemmar i Nato. Hur mycket kommer vi att kunna göra tillsammans inom EU vad gäller den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken jämfört med hur mycket de 22 som är med i Nato lutar mot det? Kommer EU att göra fredsinsatser tillsammans i Afrika, som är ett område där vi kommer att göra mer fredsinsatser, eller kommer länderna att göra det inom ramen för sitt medlemskap i Nato?

Kommer den nuvarande krisen att öka samarbetet inom EU vad gäller ESFP, den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken, eller kommer man kanske av ekonomiska skäl, på grund av rationalitet, att öka samarbetet med Nato? Har ni några synpunkter om det?

Johannes Malminen redovisade försvarsbudgeten. Har det någon betydelse eller inte? Jag tror att det trots allt har betydelse. Vakuum vad gäller försvarsbudgetar har aldrig varit bra. Det behövs försvarsbudgetar. Jag känner lite oro över utvecklingen beträffande Sverige. Vi är det största landet

i Norden. Tar vi vårt ansvar för fred och säkerhet på det sätt som vi borde göra med tanke på att Norge satsar mer och vi ligger lägst i andel av budgeten när det gäller försvarskostnader? Kan det vara ett inspel till den arbetande Försvarsberedningen?

Ordföranden: Som ledamot i Försvarsberedningen kan jag säga att det kommer att komma tillfällen när man kan kommunicera direkt med ledamöterna där.

Julia Kronlid (SD): Jag tackar för intressanta föredragningar. Schweiz, ett land utanför EU, förbereder sig enligt uppgifter i medierna för att kunna ta emot flyktingar från euroländer som kommer dit till följd av oroligheter i spåret av den ekonomiska krisen. Förra månaden lanserades en militär övning för att testa beredskapen att kunna hantera flyktingar och civila oroligheter. En talesman för det schweiziska försvarsministeriet har sagt att det inte är uteslutet att konsekvenserna av den finansiella krisen kan leda till protester och våld. Försvarsministern har sagt att det därför inte kan uteslutas att man kan behöva använda armén. Dessa planer kommer som respons på de protester som pågått i Spanien, Portugal och Grekland i samband med de åtstramningspaket som blivit aktuella. Till följd av detta har jag några frågor:

Anser ni Schweiz orosbedömning vara korrekt och befogad på något sätt eller är den helt uppåt väggarna, överdriven? Borde man även inom EU på något sätt förbereda sig inför att protesterna och motsättningarna kommer att få mer våldsamt karaktär? Hur långt anser ni att EU kan gå i försöken till ökad kontroll i form av krav på åtstramningspaket och andra planer i mer federalistisk riktning innan det kan få en omvänd effekt och mer splittrar Europa och leder till protester från medlemsstaterna som kan bli av våldsamt karaktär? Vi har den senaste tiden kunnat se en sådan utveckling i Spanien och Grekland. Det kan ju även påverka EU:s roll som global aktör.

Christer Winbäck (FP): Johannes gjorde en ganska snabb föredragning om kostnader och vad vi satsade på i försvarsbudgeten, däremot inte någon djupare analys av varför. Det är dock viktigt att konstatera att det kan vara stor skillnad mellan om det fanns en överdimensionering eller inte före krisen. I det kan ligga effektivitet och många andra saker. Det är också viktigt att konstatera att krisen får konsekvenser, och dem har vi ännu inte berört i alla delar. Det intressanta är framför allt hur EU som helhet ser på framtida insatser.

Kommer EU att minska dem? Kommer enskilda medlemsstater att ge mer eller mindre bidrag eller göra mer eller mindre enskilda insatser vad gäller säkerhetspolitiska överväganden och så vidare? Hur ser förmågan ut? Kan man tro att samarbetet kommer att öka mellan EU, enskilda medlemsstater, och andra försvarsorganisationer, ingen nämnd och ingen

glömd? Det vore intressant att höra var viljan finns och vad ni tror om framtiden. Även om ni inte vill sia om framtiden vore det intressant att få en reflexion.

Désirée Pethrus (KD): Fru ordförande! Jag tackar så mycket för de intressanta inledningarna från de tre talarna. Jag tror att EU, precis som ni säger, fortfarande har en stark attraktionskraft. Det märks tydligt i kontakterna med Nordafrika och Mellanöstern. De nya demokratierna vänder sig till Europa eftersom de tycker om vår värdegemenskap. De vill ha dessa värderingar, och framför allt vill de ha de sociala trygghetssystem som vi har. Därför vill de hellre ha kontakt med oss än med till exempel USA, om man ställer dessa mot varandra. Jag tror att vi har en stor attraktionskraft, och den ska vi bygga vidare på den.

Sedan har jag två specifika frågor. Det ena handlar om försvarsförmågan. Vad jag förstår har USA delvis lämnat walk-over till EU att själv klara av det, att Frankrike och Storbritannien ska leda försvarsarbetet inom EU. Nu vet jag inte om det stämmer, men den transatlantiska länken är delvis bruten, säger en del. Maria Strömvik sade att duplicering av resurser i försvarsmakterna inte är så bra och att vi borde samordna oss för att bli effektiva. Om man tänker sig att varje land vid varje tillfälle ska fatta ett specifikt beslut, och det är inte säkert att alla då ingår, blir frågan om vi får med alla de typer av kompetens som behövs. I annat fall hamnar man i ett gemensamt försvar. Det vore bra om du kunde kommentera det.

Det andra handlar om att EU ofta är biståndsgivare och också handelspartner. Vi säger till olika länder att de får mer bistånd om de gör si och så, och sedan får de en handelsrelation om de gör si och så. På det sättet kan vi påverka. Men hur bekämpar vi terrorismen gemensamt? Finns det, som ni ser det, någon EU-vision om hur vi tillsammans ska bekämpa terrorismen? Vad finns det för påtryckningsmedel? Vilka säkerhetspolitiska insatser kan vi göra för att bekämpa terrorism?

Bodil Ceballos (MP): Jag vill gå tillbaka till det som är huvudtemat, krisens konsekvenser för den europeiska säkerhetspolitiken. Som jag ser det finns det uppenbara konsekvenser när vi har en ekonomisk kris genom att vi drar ned kraftigt på utvecklingsarbetet i flera av länderna. Vi har en stor biståndsvilja i Sverige, men den är inte alls lika stor i många av de andra länderna. Många länder drar också ned inom utrikesförvaltningarna. Det kommer, tror jag, att få konsekvenser direkt på vårt närområde och det arbete vi gör i närområdet.

Några av oss var på Cypern och lyssnade på lady Ashton. Jag tyckte att hon hade en strategisk vision för utrikes- och säkerhetspolitiken. Den handlade om att vi skulle ha välmående och demokratiska samhällen runt EU. Hela hennes tal byggde egentligen på det. Risken finns när vi i övrigt talar om säkerhetspolitik att vi hamnar i det militära spåret, när vi kanske inte har de ekonomiska musklerna att faktiskt stötta länderna i närområdet. Jag skulle vilja höra era synpunkter på den direkta konsekvensen.

Ordföranden: Vi gör så att panelen får svara på de frågor som de känner sig adresserade av.

Björn Fägersten: Jag börjar med Staffan Danielssons diskussion om relationen mellan EU och Nato. Ja, jag tycker att det vore önskvärt om arbetsfördelningen blev tydligare som en konsekvens av krisen. Vi ska inte glömma att också Nato har en kris. Det är inte bara EU:s kris såsom det ser ut i Europa just nu, utan det påverkar såklart även Nato. Sedan är det helt olika organisationer. Den ena är en politisk union, den andra mer en militär allians. Det kommer att färga vilka uppgifter man tar sig an. Från mitt perspektiv skulle det vara naturligt att europeiska stater började med att inom EU diskutera hur man ska hantera olika kriser, och sedan är Nato det verktyg man förmodligen kommer att använda om krisen ska få en militär lösning. Om den ska ha en annan sorts lösning är förmodligen EU ett bättre verktyg.

När det gäller Schweiz är det som Julia Kronlid säger intressant. Jag läste samma artikel. Vi talade tidigare om att EU skulle behöva en perfekt kris. Uppenbarligen har Schweiz hittat sin perfekta kris, åtminstone Schweiz försvarsetablissemang. Nej, jag tycker inte att det är en särskilt relevant hotbild. Den är förstås intressant från svenskt perspektiv med tanke på vår försäljning till Schweiz. Om de börjar tala om att använda det för att hantera sina grannländer, vad säger det i så fall om våra exportmöjligheter? Är det något som EU borde tänka på? Nja, EU ska naturligtvis tänka på att lösa krisen. När det gäller att hantera den nationella säkerheten är det en kompetens som helt och hållet ligger på medlemsstaterna, och jag tror att de kommer att lösa det.

Den sista frågan gällde bekämpning av terrorism. Det tror jag är ett område där europeiska stater har en relativt hög nivå av samsyn beträffande hur det ska gå till, och de har de senaste tio åren också jobbat rätt effektivt för att ta fram verktyg för att kunna göra det. Vi har någon sorts samsyn om att det handlar om att lagföra brottslingar. Det är få européer som talar om ett krig mot terrorismen etcetera. Europol har en roll i detta, och deras roll har utökats över tid. En stor del av samarbetet sker inte i Bryssel, vilket gör att många byråkrater i Bryssel tror att det inte sker över huvud taget. Säkerhetstjänsterna har ett relativt effektivt samarbete, men det är mer decentraliserat. Det har varit förhållandevis lyckosamt, och i Europa finns en hyfsat stor samsyn om hur man ska gå vidare.

Maria Strömvik: Jag kan inte låta bli att även svara på Staffan Danielssons fråga, om krisen ökar behovet av försvarspolitik i EU och påverkar relationen till Nato. Vad kan Nato göra? Vad kan EU göra? Är det någonting som de senaste tio femton årens utveckling har visat, inklusive terrorismfrågor, är det att ju mer komplexa säkerhetsproblem vi ser och identifierar utanför unionen, desto mer fördelar har naturligtvis unionen. Den har en enorm bredd av möjligheter att skraddarsy olika typer av politik gentemot olika områden. Den bredden har Nato inte i dag och kommer sannolikt inte heller att ha inom en omedelbar framtid just för att det inte finns

samma politiska diskussioner i Nato. Det hela beror på medlemsländerna, om några medlemsländer vill ta tag i frågan och börja driva på diskussionen igen.

Har EU större fördelar än Nato? Ja. Skulle EU kunna genomföra en hel del av de operationer Nato kan göra? Nja, kanske inte i dag, men i samarbete med Nato skulle det inte vara något jättestor problem.

Jag skulle vilja säga något om det som Désirée Pethrus tog upp, ifall USA börjar lämna walk-over och vi måste ta hand om oss själva och poola våra egna resurser. Jag tror självklart inte att det är någon mirakelmedicin, att det omedelbart skulle lösa alla problem, men om vi mer seriöst började diskutera att inte duplicera resurser i samma grad som i dag skulle vi frigöra en hel del resurser till andra kapaciteter, kanske till och med försvarskapaciteter som vi i dag inte har.

Dessutom tror jag inte att vi skulle förvärra problemet, för redan i dag har vi problemet att alla inte vill vara med. Det är bara de gånger då till exempel Storbritannien och Frankrike väljer att ställa upp med alla möjliga resurser som vi kan lösa det, men så är det ju inte alltid. Vi löser inte problemet med vad som händer om alla inte vill ställa upp, men jag är inte säker på att vi heller förvärrar det speciellt mycket.

Johannes Malminen: Det var många intressanta frågor. Jag kastar mig över Staffan Danielssons försvarsbudgetfråga, den om vi tar vårt ansvar. Jag tror att frågan egentligen måste ställas om försvarsbudgeten är i linje med de uppgifter vi tycker ska lösas. Vi är just nu inne i en jättestor försvarsreform, och den ställer naturligtvis enorma krav på att klara av att ställa om. Frågan måste bollas över till den kommande Försvarsberedningen att titta på om uppgiften är i linje med det försvar vi har eller om vi måste fortsätta den reform som har påbörjats och ska slutföras 2014. Som det ser ut nu anpassas budgeten mer än uppgiften, men jag tror att man måste fundera mycket på hur uppgiften ser ut, vad det är vi ska klara av och har vi resurser för det.

Sedan var det Västeuropa, Ryssland, Nato. Ryssland ligger där det ligger. Vi ligger där vi ligger. Det kommer alltid att finnas ett intresse av att hitta ett sätt att leva tillsammans runt Östersjön. Då kommer förstås både EU och Nato att vara viktigt ur olika aspekter. EU och Nato har en ganska bra arbetsfördelning just nu.

Var ökar samarbetet, frågade Christer Winbäck. Jag kan göra lite textreklam. Vi har åtminstone två studier på gång som tittar närmare på effekterna av försvarsbudgetnedskärningarna och mer specifikt på varje land, men det hinner jag inte ta upp här. De kommer, var så säkra. Effekterna är under analys.

Bodil Ceballos var inne på den breddade hotbilden. Frågan är mycket viktig. Att ha välmående grannar är extremt viktigt såväl utrikes- och försvars- som säkerhetspolitiskt. Det tror jag att länderna inom EU är väldigt inriktade på. Samtidigt ser vi när det händer saker på andra sidan Medelhavet att vi har svårt att agera. Har vi en breddad hotbild måste vi också ha

en breddad medelpalett där vi kan göra olika saker beroende på vad som händer. Man kan säga att det ibland saknas instrument i verktygslådan för att göra "hårdare" saker inom EU. Jag tycker att man ska vara beredd på båda delarna, och nu säger jag inte det bara för att vi kommer från Lund.

Jan Hyllander, Försvarsdepartementet: Min ursprungliga fråga togs om hand av ledamoten Staffan Danielsson, och panelen har svarat hyfsat väl på den. Jag ska därför inte upprepa den.

Under resans gång har en annan fråga slagit mig, som möjligen kan passa som avslutning till våra doktorer i panelen, nämligen forskningsfronten, den akademiska forskningsfronten. Finns det i dag forskning i Sverige eller utomlands som försöker sig på ansatsen att tänka bort dagens institutioner i Europa, inte minst sådana som EU? Om man skulle bygga upp institutioner igen för att hantera de utmaningar och problem vi lever med, undrar jag: Hur skulle man då bygga de institutionerna? Det kan ge input och vägledning för diskussionen om hur man ska gå vidare framåt. Jag har inte koll på den forskningsfronten på samma sätt som ni i panelen, och därför ställer jag frågan.

Johannes Malminen: Forskningsfronten på det området är nog ganska svår att hitta, eftersom det ofta inte är riktigt okej att ställa what if-frågan. Samtidigt tycker jag att den är mycket relevant och intressant att ställa. Jag tror att man till och med måste ställa den. I det finansiella systemet har det blivit tydligt att man inte ställde what if-frågan före den ekonomiska krisen. Man har inte för vana att göra det. Däremot är det vanligt inom försvarsmakter. Där ställer man ofta frågan vad vi gör om det som egentligen ingen tror ska hända verkligen händer. Det kanske är värt att göra det på andra områden än enbart det försvarsinriktade området. För att utveckla dagens institutioner är det viktigt att inse att de är designade under en annan tid, och det tar tid att förändra dem inför framtiden. Det måste börjas i dag.

Maria Strömvik: Jag håller med. Jag tror inte att det finns någon sådan forskningsfront, för ingen vågar kanske gå så långt. Däremot kan man spekulera. Det är en viktig fråga att fundera på. Hur skulle det ha sett ut om vi fått bygga en idealvärld?

Jag skulle vilja erbjuda två vilda svar. Det ena är att ändra diskussionen i Nato så att vi tillåter ett EU-medlemskap i Nato i stället för medlemsländer. Jag är inte så dum att jag tror att det kommer att hända, men vi fick frågan om vi hade tänkt bort dagens system. Det hade varit ett sätt att försöka få EU-länderna att mer diskutera mellan varandra hur man vill ha hand om sådana frågor.

Ett ännu vildare förslag som jag skulle vilja föreslå är att lägga ned Nato och tillsammans med USA skapa ett nytt, brett säkerhetspolitiskt forum som står för mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar, ett nytt EU-USA-forum där Kanada, Norge, Turkiet och givetvis även övriga är välkomna. Bygg en ny transatlantisk, mycket bredare, politisk institution.

Björn Fägersten: Vi på Utrikespolitiska institutet håller just nu på med ett stort projekt om European Global Strategy som just syftar till att titta på vad EU borde göra i omvärlden på lång sikt och, beroende på vad vi kommer fram till, sedan säga någonting om vilka verktyg som behövs och i slutändan vilka institutionella förändringar som kan behövas. Vi kommer inte att utgå från vad som finns i dag och hur det kan förändras utan från en idealisk position vad EU faktiskt skulle kunna göra och vad vi då behöver. Det var en utmärkt fråga!

Urban Ahlin (S): Klockan är 11.30, och jag skulle haka på det Jan sade från början: Tänk om vi inte hade haft Europeiska unionen! Europeiska unionen fick ju alldeles nyligen Nobels fredspris, och det var ganska intressant att se en del reaktioner på Twitter, Facebook och annat där folk sade: EU? Vad ska de ha Nobels fredspris för?

Nu var jag ju en av dem som hade nominerat EU till att få fredspriset, och jag kan ärligt säga att jag faktiskt är förvånad över att EU inte har fått fredspriset tidigare och dessutom vid ett flertal tillfällen. Diktaturer i södra Europa som gick med i EU, utvidgningen, att vara världens största biståndsgivare, att vara enormt aktiv på fredsbevarande operationer och dessutom ha som utgångspunkt från början att främja att den mest krigshärjade kontinenten slutar upp med att vara det och vara ett stort projekt – att den organisationen inte tidigare har fått Nobels fredspris gör i alla fall mig förvånad.

Tack för att ni har kommit, och tack till panelen för en underbar diskussion! Utfrågningen är avslutad.